

B U L L E T I N

**CO
JAK
PROČ**

Co prozradí místo činu o oběti a pachateli? Jak se hledají otisky prstů? Proč by lžalozen Scotland Yard? Od dob Sherlocka Holmese, slavného romanového detektiva, se na poli kriminalistiky leccos změnilo. Holmes a jeho přítel dr. Watson se při pronásledování zločinců museli spoléhat jen na vlastní rozum a intuici. Dnes tvoří vyšetřovací tým kriminalisté z oddělení zajišťování stop, experti na zbraně, biologové, chemici, lékaři, odborníci na daktyloskopii a počítačové specialisté. Disponují nejmodernějšími technickými prostředky. Dr. Rainer Köthe, autor devátaticátého svazku řady **CO-JAK-PROČ**, popisuje, jak rafinované metody expertů při boji se zločinci používají. Seznamí nás nejen s prací, kterou musí kriminalistická policie vykonávat na místě činu a v laboratoři, ale i s některými zvláštními druhy kriminality, o kterých neměl Sherlock Holmes ani tušení, například s počítačovými podvody nebo zločiny spojenými s poškozováním životního prostředí. Na knize odborné spolupracovníci a mnohé zajímavé informace pro české čtenáře doplnili PhDr. Marcela Machutová a PaedDr. et. Mgr. Lubomír Kašpar z pražského Muzea Police ČR.

V této CO-JAK-PROČ vyběží:

svazek 1	Sedmá dvůr světa	svazek 12	Panovní	svazek 23	Dvůrský západ	svazek 38	Počítání
svazek 2	Události	svazek 13	Holbořní události	svazek 24	Belky	svazek 39	Kriminalistika
svazek 3	Itálie	svazek 14	Holbořní události	svazek 25	Unosci		
svazek 4	Dvůrská zpráva	svazek 15	Medvědi	svazek 26	Unosci		
svazek 5	Starobý Egypť	svazek 16	Ložní zprávy	svazek 27	Unosci		
svazek 6	Pří	svazek 17	Starobý Egypť	svazek 28	Vilpavský		
svazek 7	Pří	svazek 18	Starobý Egypť	svazek 29	Starobý Egypť		
svazek 8	Kaukazské, čarokláš a magie	svazek 19	Starobý Egypť	svazek 30	Starobý Egypť		
svazek 9	Kaukazské, čarokláš a magie	svazek 20	Starobý Egypť	svazek 31	Starobý Egypť		
svazek 10	Indiánské Severní Ameriky	svazek 21	Starobý Egypť	svazek 32	Starobý Egypť		
svazek 11	Střetnutí	svazek 22	Starobý Egypť	svazek 33	Starobý Egypť		

4/2007

Nakladatelství Fraus
Goethova 8
301 31 Píseň
tel.: 377 226 102
fax: 377 224 594
email: info@fraus.cz
www.fraus.cz

Kriminalistika

**CO
JAK
PROČ**
SVAZEK 39

CO-JAK-PROČ SVAZEK 39 KRIMINALISTIKA

FRAUS

FRAUS

**BULLETIN
NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY**

Vydavatel:

Policie České republiky
Národní protidrogová centrála
Služby kriminální policie a vyšetřování

Vedoucí redakční rady:

Miloš Vaněček
Tel.: 974 836 429

Adresa:

Policejní prezidium
České republiky
Poštovní příhrádka 62/NPC
170 89 PRAHA 7
bulletinnpc@centrum.cz

Vydává:

oddělení vydavatelství obchodního odboru
Tiskárny MV, nám. Hrdinů 1634/3, 140 00 Praha 4
tel. 974 816 485, 974 816 486
fax. 974 816 843

Tiskne:

Tiskárna MV, p. o., Bartůňkova 4,
149 01 Praha 4
tel. 272 957 001 fax 974 887 395
Vychází 4x ročně, cena 63,- Kč
Roční předplatné 252,- Kč
plus distribuční poplatky

Objednávky přijímá a vyřizuje

Tiskárna MV, p. o., obchodní úsek,
149 01 Bartůňkova 1159/4, Praha 4-Chodov
tel. 974 887 334, 335, 341
fax. 974 887 333
e-mail: pavel.komarek@tmv.cz

Distribuci vyřizuje

Jindřich MATOUŠ – distribuce tiskovin
Za věcnou správnost příspěvků ručí autoři

Přetisk povolen

pouze se souhlasem redakce

Podávání novinových zásilek
povolila Česká pošta s. p.,
Odštěpný závod Praha,
čj. 6119/96 ze dne 15. 10. 1996

Určeno pro služební potřebu Policie ČR,
obecní policie, SZ,
soudů a vybraných institucí
Povoleno MK ČR – 7834
ISSN 1211-8834

Titulní strana:
Prátelské utkání v ragby

Grafické zpracování:
Pavel Vlasák

Nebeští hříšníci

V podvečer 18. září 2007 tiskové agentury vydávají mimořádnou zprávu. Po dlouhé nemoci zemřel v nemocnici Na Homolce herec Josef Vinklář. Tak pan rada má své detektivy opět pohromadě. Když jsem připravoval pietní vzpomínku na vládního radu Vaňáska, poprosil jsem pana Vinkláře, jako posledního z Vacátkových detektivů, zda by Na Malvazinkách nezavzpomínal na natáčení hříšných lidí. Omluvil se mi, protože měl před premiérou v divadle. Na konec jsme se sešli v knihkupectví Luxor, kde s Ljubou Skořepovou křtil knihu. Před zahájením jsme si na chvíli sedli u kávy a já mu mohl ukázat alespoň pár fotek z pietního aktu. Nakonec opět utíkal do divadla, a tak se moc nezdržel. Stačil mi ještě podepsat fotografie – jak on sám říká – z „hříšníků“ a eskalátor jej odvezl pryč.

Těšil jsem na křest knihy Blanky Kovaříkové RADA VACÁTKO & JEHO HŘÍŠNÍ LIDÉ ANEB JAK TO BYLO DOOPRAVDY, kde jsme se měli opět sejít. Nesejdeme. Co naplat. Pan Vinklář, pardon pan inspektor Bouše se na nás bude dívat z nebeské „čtyřky“ spolu se svými kolegy. Budeme na něj vzpomínat nejen při křtu knihy. Na dobré lidí se nezapomíná. Dobrou službu, pane inspektore.

Vrchní komisař Miloš Vaněček

KOKAINOVÉ SÍTĚ VE VÝCHODNÍ A STŘEDNÍ
EVROPĚ. PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY

ŠKOLA, KDE PŘÍPRAVA
NA BUDOUCÍ ZAMĚSTNÁNÍ JE I VÝCHOVOU
NA BUDOUCÍ SMYSLUPLNÝ ŽIVOT,
KDE VÍTĚZÍ JEN „SPRÁVNÉ VOLBY“.

Od prvního ročníku 2008
bude prodejní cena
časopisu 70,- Kč
za jednotlivý výtisk.

OBSAH:

3. KOGNITIVNÍ A EMOCIONÁLNÍ REAKCE RODIČŮ DOSPÍVAJÍCÍCH DĚTÍ, KTERÉ UŽÍVAJÍ DROGY

*Mgr. Roman PEŠEK, Sociálně psychologické
centrum Arkáda, Písek,*

*Mgr. Andrea VONDRÁŠKOVÁ, Sociálně psy-
chologické centrum Arkáda, Písek*

11. KOKAINOVÉ SÍTĚ VE VÝCHODNÍ A STŘEDNÍ EVROPĚ. PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY

*PhDr. Miroslav NOŽINA, Ústav mezinárod-
ních vztahů*

31. KOKAINOVÉ SÍTĚ V EVROPSKÉ UNII *plk. Mgr. Jakub FRYDRYCH, NPC*

33. KOKAINOVÁ SUBKULTURA 1918–1938

*PhDr. Miroslav NOŽINA, Ústav mezinárod-
ních vztahů*

Miloš VANĚČEK, NPC

36. LEGALIZACE DROG VERSUS REPRE- SE III.

Mgr. Marek BLAŽEJOVSKÝ, NPC

40. HISTORIE EXPERIMENTÁLNÍCH PSYCHÓZ V ČESKOSLOVENSKU

Miloš VANĚČEK, NPC

49. ŠKOLA, KDE PŘÍPRAVA NA BUDOU- CÍ ZAMĚSTNÁNÍ JE I VÝCHOVOU NA BU- DOUCÍ SMYSLUPLNÝ ŽIVOT, KDE VÍ- TĚZÍ JEN „SPRÁVNÉ VOLBY“.

*Mgr. Štěpánka RESLOVÁ, Školní metodik pre-
vence na SOŠ a SOU Beroun 2 – Hlinky,*

*Petr SVOBODA – student 4. ročníku, vedoucí
Redakčního týmu školy*

52. PŘÁTELSKÉ UTKÁNÍ MEZI MUŽSTVY NĚMECKA A ČESKÉ REPUBLIKY

55. MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE NA SE- VERU MORAVY

Miloš VANĚČEK, NPC

56. KNIHOVNIČKA

Miloš VANĚČEK, NPC

KOGNITIVNÍ A EMOCIONÁLNÍ REAKCE RODIČŮ DOSPÍVAJÍCÍCH DĚTÍ, KTERÉ UŽÍVAJÍ DROGY

Abstrakt:

Článek se zabývá popisem projevů a možnostmi zvládání kognitivních a emocionálních reakcí, které prožívají rodiče a blízké osoby především dospívajících dětí, které už delší dobu užívají nealkoholové drogy. Jsou popsána stadia prožívání, která korespondují s modelem E. Kübler-Rossově odvozeným z prožitků blízkých osob lidí vážně nemocných a umírajících. U rodičů dětí, které užívají drogy, se objevují zejména tyto reakce: šok, zmatek a panika – pocity křivdy, zrady a sebelítosti – zlost – pocity viny – smlouvání – stud – truchlení a pocity strachu – rezignace a pocity marnosti – odpor a hnus – smíření – anticipační úzkost a nepřiměřený optimismus. V rámci individuální a skupinové poradenské práce s rodiči se autorům osvědčuje o těchto reakcích rodiče informovat a společně s nimi hledat účinné způsoby, jak je zvládat.

Klíčová slova:

Dítě užívající drogy – rodiče – emocionální prožívání – možnosti zvládání

Úvod – Poradenská práce s rodiči

Terapeutická práce s dospívajícími klienty (dále jen dětmi), kteří vykazují problémové chování ve spojení s užíváním drog, je účinnější, pokud se do poradenského procesu aktivně zapojí i rodiče, příbuzní a blízké osoby (dále jen rodiče) klienta. Vedle individuálních konzultací je s těmito spojení možná a žádoucí rodinná i skupinová práce. V rodičovské skupině patří k účinným faktorům především samotné členství, emoční podpora, pomáhání druhým, sebereflexe, sebeprojevení a odreagování, zpětná vazba, náhled a získávání nových informací a sociálních dovedností (Kratochvíl 2001). Individuální poradenství a psychoterapie může využívat kognitivně-behaviorální pojetí, v jehož rámci terapeut rodičům předává standardní tematizovaná doporučení (např. Broža 2003, Hajný 2001, Kalina 2003, Nešpor 2001, Nešpor a Csémy 2003), která se v aktivní spolupráci s rodiči přizpůsobují specifickému problému konkrétního dítěte, jeho aktuálním vývojovým potřebám a problémům (Broža 2003, Langmeier a Krejčířová 2006) i povaze rodinného systému, ve kterém se dítě pohybuje.

Psychické reakce rodičů v analogii ke schématu Kübler-Rossově

V rámci různých projektů, jež realizovalo nebo v současnosti realizuje (např. projekt Zpět do školních lavic) sociálně psychologické centrum Arkáda v Písku, má poradenská práce s rodiči problémových dětí dlouholetou tradici. V textu níže uvedené poznatky pramení ze zkušeností z individuálních sezení s 37 rodiči v období od ledna r. 2005 do dubna r. 2007 a ze zkušeností z rodičovské skupiny, která probíhá jedenkrát za čtrnáct dní a které se v období od září r. 2006 do dubna r. 2007 alespoň jednou účastnilo 9 rodičů. V současnosti (duben r. 2007) rodičovskou skupinu navštěvuje v průměru 6 rodičů.

Během realizace individuálních a skupinových setkání s rodiči autoři pozorovali, že se u nich objevují následující kognitivní a emocionální reakce: šok, zmatek a panika – pocity křivdy, zrady a sebelítosti – zlost – pocity viny – smlouvání – stud – truchlení a pocity strachu – rezignace a pocity marnosti – odpor a hnus – smíření – anticipační úzkost a nepřiměřený optimismus. Reakce se vyskytují v posloupnostech, které však nejsou zcela předpověditelné, u některých rodičů se reakce zdánlivě překonané vracejí jakoby v novém vydání. Některé z uvedených reakcí, konkrétně šok, popření, zlost, smlouvání, truchlení, rezignaci a smíření, popsala E. Kübler-Rossová (1969) v souvislosti s prožíváním lidí vážně nemocných a umírajících. Tyto reakce se objevují také u příbuzných a blízkých osob těžce nemocných a/nebo umírajících lidí.

Jedná-li se o rodiče dětí, které užívají drogy, lze říci, že všechny tyto reakce se nevyskytují u všech

rodičů. Různé psycho-emocionální reakce se mohou vzájemně střídat a prolínat, mohou trvat různě dlouhou dobu, mohou být různě intenzivní. Určitou psychickou fází může lépe zvládat jeden rodič, jinou fází může lépe zvládat druhý rodič.

Šok, zmatek a panika

Šok bývá bezprostřední reakcí na zjištění toho, že dítě bere drogy. Tuto skutečnost rodiče zjišťují zhruba po jednom až půldruhém roce od doby, kdy dítě drogy začalo užívat. Šoková reakce může proběhnout pod obrazem neklidu, úzkosti a strachu. Objevují se panické reakce provázené myšlenkami typu např. „Proč se to stalo zrovna nám a právě teď?“, „Co se bude dít dál?“, „Co teď máme dělat?“. Zejména u hyperprotektivních rodičů lze pozorovat obranné psychologické mechanismy jako jsou neadekvátní bagatelizace a popírání problému, kdy si rodiče snaží ochraňovat svou představu o bezproblémovém vývoji svého potomka – jedná se o kognitivní interpretace např. „Dneska je kouření trávy mezi mladými normální. Tak si to náš Honza taky zkusil, no a co? Nevím proč ho musíš (jako jeho matka) hned tahat do protidrogové poradny jako nějakou fetku,“ „To se nějak vysvětlí, třeba ty drogy a nádobíčko nejsou našeho Franty, mohl si to u něj jenom někdo schoval.“. Ve fázi šoku rodiče často požadují rychlou „opravu“ svého dítěte, což je většinou nereálné.

Rodiče by měli i bez dítěte co nejdříve navštívit odborníka a sdělit mu vše podstatné, co se dozvěděli o braní drog u svého dítěte. Od profesionála by měli v rámci krizové intervence získat přijetí, uklidnění, společně s ním by měli vyhodnotit závažnost situace a naplánovat další konkrétní kroky do nejbližšího období (např. zapojení dalších členů rodiny do řešení problému).

Pocity křivdy, zrady a sebelítosti

Pocity ublížení a nespravedlnosti mohou vznikat na podkladě myšlenek typu např. „My chudáci rodiče, tak jsme se o tebe starali a ty jsi se nám takhle odvděčil.“. Jedná se o emocionální reakci, na kterou se někdy nabaluje v podstatě příjemná emoce sebelítosti. V sebelítostivých myšlenkách si rodiče mohou libovat, a tak zvyšují svou pasivitu a oddalují přijetí racionálního přístupu ke drogovému problému svého dítěte.

V této fázi je vhodné rodičům empaticky vyjádřit pochopení, nechat je vypovídat z kognic, které k pocitům křivdy a sebelítosti vedou, a následně je učit tyto problémové myšlenky a představy rozpoznávat a společně s nimi rozumově testovat jejich výhodnost pro další adekvátní řešení drogového problému dítěte.

Zlost

Zlost (hněv, vztek, agrese) je emocionální reakce zaměřená proti zlému osudu, který rodiče potkal v souvislosti s jejich dítětem, které užívá drogy. Tato emoce se nabaluje na pocity křivdy a sebelítosti. Zlost může směřovat na nevděčné dítě nebo na zástupné cíle, jako jsou např. partner, další příbuzní, učitel, lékař, terapeut, na které rodič může svalovat vinu. Rodiče se zlobí také sami na sebe, že selhali ve výchově svého dítěte. Zlost se může projevat v myšlenkách typu: „Takhle jsi se nám, ty jeden spratku, odměnil za všechno, co jsme pro tebe udělali!“, „Je to zmetek, nenávídím ji. Já se léčím, bojuji s rakovinou a ona si takhle dobrovolně ničí své zdraví drogami!“, „Co jste jako učitelé, jako odborníci na protidrogovou prevenci zanedbali, proč jste neudělali více!“, „Neměli jsme naši Danču od dětství tak rozmazlovat!“. Pocit zlosti je přiměřenou reakcí už z toho důvodu, že drogová závislost dítěte může významným způsobem narušit rodičovskou představu o dalším předpokládaném vývoji dítěte, může pokazit rodinnou atmosféru, partnerský vztah apod.

Emoce zlosti nevzniká jako bezprostřední důsledek zevní události, ale tím, jak si tuto skutečnost pro sebe rodiče vysvětlují. Z terapeutického hlediska není výhodné pocit zlosti ani zbrkle a otevřeně ventilovat, ani tuto emoci příliš potlačovat. Svůj hněv si rodiče někdy ani neuvědomují, dokonce si sami před sebou mohou hrát na to, že jsou ledově klidní – to se týká hlavně otců problémových dětí. Řada lidí je totiž od dětství trénována v tom, že zlost, agrese a vzdor musí pokládat za emoce, které kultivovaný člověk nemá. To je ale pověra (Praško a Prašková 1996). S adekvátním zvládáním emocí zlosti mají potíže především otcové dětí, které berou drogy. Jedná se např. o muže, u nichž se objevují maladaptivní kognitivní schémata typu: „Každý problém v rodině je rychle řešitelný – pokud ho muž nezvládne vyřešit, je neschopný.“. Tito otcové často považují návštěvu odborníka za projev své slabosti a selhání, a tak k odborníkovi přichází většinou jenom jejich partnerky, matky dítěte, které popisují mj. dlouhodobou podrážděnost svého muže, jeho výbuchy zlosti a výčitky zástupně směřované proti

manželce, vyhýbání se tématům ohledně návykového problému dítěte, předstíranou lhostejnost manžela k drogovému problému jejich dítěte, jeho zvýšené užívání alkoholu apod.

Zlost je v dané situaci normálním pocitem, nicméně z hlediska dalšího racionálního zvládnání drogového problému dítěte se jedná o emoci problematickou. Dlouhodobě a intenzivně prožívaná zlost omezuje schopnost konstruktivně myslet a účelně řešit problémy, zlostné reakce rodičů mohou vyvolávat agresivní odezvy ze strany dítěte, nebo partnera, a tím se problém ještě více komplikuje. Nehledě na skutečnost, že dítě, které bere drogy, se bude hněvným reakcím svých rodičů pravděpodobně vyhýbat, třeba dalšími úniky do drogového prostředí. Rodiče by měli být o těchto souvislostech edukováni a pomocí různých metod (např. vypovídání se ze zlostných myšlenek, kognitivní restrukturalizace, abreaktivní techniky, svalová relaxace) by se měli naučit tuto emoci zvládat.

A. Ellis (2001) je skeptický ohledně trvalejší účinnosti standardních ventilačních a katarzních metod pro zvládnání zlosti a doporučuje především nácvik rozlišování mezi „špatným“ člověkem (svým dítětem) a konkrétním „špatným“ chováním, které člověk (v jádru „dobrý“) může uskutečňovat (např. brání drog). Dovednost rozlišování mezi „špatným“ člověkem a „špatnými“ činy je podle A. Ellise zvláště důležitá, protože vyplývá z poznání, že prožívaná emoce zlosti má schopnost ovlivňovat myšlení ve smyslu zobecňování ze „zlého“ skutku na „zlého“ člověka. Taková generalizace potom může vést k odmítání celé osobnosti dítěte a z toho vyplývající odměřené chování rodiče může zase umocňovat zlost a odpor dítěte směrem k rodiči. Roztáčí se tak nekonečná spirála, jejímž výsledkem je jen zhoršování drogového problému dítěte, psychického stavu rodičů a rodinné atmosféry.

Pokud se rodiče naučí zvládat emoci zlosti dříve, než zlost ovládne je, je pravděpodobné, že se tento pocit bude postupně transformovat v pocit zklamání (viz níže, Truchlení a pocit strachu), který je podle A. Ellise výhodnější mj. v tom smyslu, že již tolik neblokuje racionální myšlení, rodiče mohou získat vyšší náhled na problém a snadněji si začnou uvědomovat širší paletu různých alternativ řešení problému. Jak bylo řečeno výše, zlost může být zástupně obrácena také na blízkou osobu, která by měla o možnosti této projekce vědět, nechápat vyjadřovanou zlost osobně, ale naopak by měla takovou reakci u dotyčného rozumně podporovat a vysvětlovat.

Pocity viny

Výčitky svědomí bývají způsobeny negativními myšlenkami typu např. „Co jsme jako rodiče ve výchově našeho Jarouše zanedbali?“, „Kde se stala chyba?“, „Že jsem se nevykašlala na tu kariéru ve firmě a víc se nevěnovala naší Pavle.“. Tyto neodbytné myšlenky bývají emočně velmi vyčerpávající a rodiče si od nich často ulevují tím, že na ně hledají odpověď ve smyslu „bylo to určitě tím a tím, může za to ten či onen.“.

Najít hlavní příčiny vzniku drogového problému dítěte není zpravidla jednoduché, bývá to velká detektivka – ale i přes toto poznání je evidentním faktem, že se rodičům více uleví až tehdy, když se společně s terapeutem doberou jedné nebo několika málo hlavních příčin, než aby přistoupili na variantu, že příčin může být mnohem více a že se povětšinou jedná stejně jen o obtížně ověřitelné domněnky.

Rodičům by také mělo být sděleno, jak s těmito „jasnými“ důvody obezřetně nakládat ve vztahu ke svému dítěti. Není totiž výjimkou, že dítě nalezenou „pravou“ příčinu začne zneužívat ve smyslu úlevy od svých pocitů viny a přenášení zodpovědnosti za svůj problém s drogami na své rodiče. Tím může své rodiče citově vydírat ve smyslu např. „Za to, že jsem se naučil brát drogy, můžeš ty (matka dítěte), protože jsi mi jako zdravotní sestra od dětství dávala na každé bolístko nějaký prášek...“. Podobné výpady dítěte mohou působit mnoho emotivních a nekonstruktivních konfliktů, které pak dále narušují vztah mezi rodiči a dítětem.

Ve fázi prožívání pocitů viny má bezpochyby úlevný efekt také to, když se rodič ze svých pocitů viny vypovídá někomu blízkému, odborníkovi nebo jiným rodičům v rámci rodičovské skupiny.

Smlouvání

Smlouvání nebo vyjednávání je obdobím, které může představovat regresi k magickému myšlení. Rodiče obíhají nejlepší lékaře a terapeuty v oboru, modlí se k Bohu apod. Tímto si chtějí zajistit, popř. vymodlit si co nejrychlejší uzdravení svého dítěte. Současně ve svém předešlém životě hledají viny, které podle nich mohly být příčinou drogové závislosti jejich potomka a snaží se tato zavinění symbolickým nebo realistickým způsobem odčinit či napravit, např. „Jestli se z toho náš Jirka dostane, tak už se nikdy nenapiji alkoholu.“. V tomto období mohou rodiče vyhledávat různé alternativní léčebné

postupy, kdy oni sami nebo společně se svým dítětem navštěvují různé šarlatány, kterým platí vysoké finanční částky za jejich pochybné rady a léčebné metody. Hlavně v důsledku pocitů viny rodiče někdy přistupují také na uzavírání „kšeftů“ se svým dítětem ve smyslu nabízení různých výhod a odměn, když ono s užíváním drog přestane, např. „Když necháš toho fetování, koupím ti to auto, které jsi vždycky chtěl...“. Zrovna tak není výjimečné, že rodiče své dítě doma zamykají, hlídají ho, aby neuteklo a mluví mu „do duše“, odváží ho někam daleko na vesnici k babičce, popř. ho berou na měsíční „terapeutickou“ dovolenou do zahraničí.

Pokud se fáze smlouvání u rodičů objeví, je vhodné, aby blízcí lidé trpělivě a racionálně zpochybňovali jejich snahy vyhledávat různé podvodníky – nebezpečím jsou především prodlení pro zahájení adekvátní terapie nebo rizika plynoucí z přerušení standardní léčby dítěte. Stejně tak je potřebné rodičům vysvětlit, že vyjednávání s dítětem ve smyslu „kšeftování“, hlídání a přesvědčování je kontraproduktivní. Na základě takového přístupu se dítě rychle a obratně učí své rodiče citově vydírat a postupem času chce stále více a více výhod za pořád menší a krátkodobější pozitivní změny ve svém chování. Nehledě na to, že případné materiální odměny dítě s nejvyšší pravděpodobností dříve či později zneužije k získání drog. Podobné to je s domácím vězením nebo s nucenou změnou prostředí – pokud dítě není alespoň minimálně vnitřně motivované k tomu, aby přestalo užívat drogy, tak z chráněného prostředí uteče.

Stud

Rodiče se mohou stydět ne tolik za to, že jejich dítě drogy bere, ale až za zjištěný fakt, že drogy prodává, kvůli nim krade, dělá prostituci apod. Rodiče se také stydí sami za sebe, protože jsou přesvědčeni (často iracionálně), že směrem ke svému dítěti po výchovné stránce selhali.

Pro zvládání emocí studu bývá prospěšné, aby se rodiče ze svých nepříjemných myšlenek a představ v bezpečném prostředí vypovídali. Terapeut je může jednak emočně podpořit, jednak může pomocí sokratického dialogu zpochybňovat jejich kognice, které k pocitu studu vedou. V podstatě nenahraditelný pozitivní vliv na postupné rozpouštění studu má pravidelná účast na rodičovské skupině, kde účinně působí jeden z hlavních pozitivních faktorů skupinové psychoterapie, a to sdílený pocit společenství a sounáležitosti („Jsem mezi svými...“, „Jsme na jedné lodi...“, „I ostatní prožívali nebo ještě prožívají stud za své dítě...“).

Opakovaným problémem bývá to, že rodiče nechtějí anebo neumí o drogovém problému svého dítěte mluvit s jinými lidmi. O těchto věcech nechtějí hovořit z různých důvodů, např. se za své dítě stydí, mají obavy z toho, že je druzí lidé v myšlenkách odsoudí a odmítnou, protože podle nich nezvládli výchovu dítěte, nebo jsou rodiče ze svého dítěte natolik vyčerpaní (viz níže, kap. Rezignace, pocity marnosti a umožňování), že si toto martyrium nechtějí rozhovorem připomínat. V krajních případech se rodiče z obav, že přijde na dané téma hovor, začnou více vyhýbat lidem, se kterými se dříve běžně stýkali. V praxi se osvědčují tato tři doporučení: a) v rámci sokratického dialogu zpochybňovat myšlenky, které vedou ke studu a k obavám z odmítnutí druhými lidmi b) nevyhýbat se kontaktu s druhými lidmi, c) rozdělit si přátele a známé osoby do několika kategorií podle důvěrnosti vztahu a směrem ke každé kategorii si připravit určitou strategii hovoru, popř. způsob odmítání tohoto nepříjemného tématu. Strategie takových hovorů jsou pochopitelně odvislé od konkrétní situace, kterou mohou ovlivňovat faktory, jako jsou např. momentální emocionální rozpoložení rodiče, prostředí, kde rozmluva probíhá, stávající stav dítěte apod.

Truchlení a pocit strachu

Může se jednat o výraznou a časově poměrně dlouhou emocionální reakci. Některým rodičům je třeba doporučit, aby zvážili návštěvu psychiatra s žádostí o dočasnou psychofarmakoterapii. Ve fázi truchlení (smutnění, deprese) mohou být rodiče, alespoň zpočátku, velmi plačtiví, nesoustředění, podráždění, mohou je trápit poruchy paměti a potíže související s usínáním a spánkem. Pronásledují je neodbytné, automatické negativní myšlenky typu např. „Moje Janča bere drogy, ztrácím ji...“, „Už nevíme jak dál, nic na naše dítě už nezabírá...“, „Co asi teď dělá náš Jirka? Co když se sjetej válí někde v parku?“, „Co když se těch drog už nikdy nezabaví a umře někde na ulici...?“. Postupem času si rodiče uvědomují skutečnost, jaká opravdu je. Stále zřetelněji vidí problémy, které jsou nebo mohou být důsledkem nelepšícího se drogového chování jejich dítěte, mají strach z možných scénářů dalšího jeho života, jsou smutní z momentální nemožnosti realizace některých životních plánů, které si pro své dítě představovali. Zrovna tak ale mohou ve svém škarohlídství přehánět.

V této etapě je potřebné rodičům trpělivě naslouchat a citlivě posilovat jejich motivaci pro uskutečňování terapeutických doporučení, která je možné v danou dobu realizovat. Velký význam má vzájemná podpora všech členů rodiny. Někdy se rodičům uleví, když se v bezpečném prostředí vypláčí.

Co se týče strachu z dalšího vývoje dítěte, jehož drogové chování se nelepší či se nadále zhoršuje, rodiče potřebují v první řadě někoho, kdo jim bude s pochopením a porozuměním naslouchat. V další fázi lze pracovat s katastrofickými myšlenkami a představami. Terapeut může rodičům pomoci, aby si uvědomili a přesně si vybavili konkrétní momenty těchto nepříjemných kognicí. Potom je možné rozvíjet sokratický dialog, v rámci kterého si rodič může uvědomit přehnanost některých okamžiků svých katastrofických představ.

Na základě zpětných vazeb lze tvrdit, že některým rodičům pomáhá i otázka typu: „Co by to pro vás znamenalo, co by na tom bylo tak hrozného, kdyby se vaše dítě z drog už nikdy nedostalo a skončilo by na ulici jako troska?“. Někteří rodiče si pomocí této otázky uvědomí, že jim někdy tolik nezáleží na jejich dítěti, jako více na sobě, na vlastních očekáváních, která promítají do svého dítěte, např. „Hrozné by na tom bylo (mimo jiné) to, že by můj syn nenaplnil (moje) očekávání. Já (otec) jsem do toho našeho Roberta investoval tolik energie, času (výchova) a peněz (např. placení školného na soukromé střední škole). Měl jsem totiž za to, že se stane inženýrem a převezme po mně naši firmu.“.

Rezignace, pocity marnosti a umožňování

Stadium odevzdanosti je možné v kognitivní rovině charakterizovat myšlenkami typu např. „Už se s tím stejně nedá nic dělat, všechno jsme už vyzkoušeli, zbývá nám už jen čekat, až se něco stane. Ještěže se nám povedl alespoň druhý syn...“. Toto stadium lze rovněž pojímat jako nezpracovanou, dále pokračující fázi truchlení. Rodiče ve fázi rezignace obvykle přestanou docházet na konzultace k odborníkovi, protože v tom nevidí smysl. V této etapě se mohou objevovat dva extrémní druhy přístupu k dítěti. Buď rodiče nechávají své dítě doma, tolerují a umožňují jeho problémové chování a snaží se co nejrychleji zažehnat první náznaky vzniku problému či konfliktu: „Raději mu dám těch 200 Kč, než aby zase něco ukradl babičce...“, nebo se svého dítěte po citové a právní stránce (např. institut vydědění) vzdají, vyhodí ho z bytu a už se dále nezajímají o jeho další osud.

Pokud rezignovaný rodič alespoň občas terapeuta navštíví, je vhodné mu s účastí naslouchat, vyjadřovat pochopení, citlivě zpochybňovat jeho odevzdanecké myšlenky a představy a posilovat v něm trpělivost a reálnou naději pro zlepšení situace jeho problémového dítěte. Stejně tak je potřebné u rodiče podněcovat motivaci k realizaci vhodných doporučení směrem k jeho dítěti.

S fází rezignace souvisí i určité druhy chování, kterým rodiče svému dítěti brání drog usnadňují. U těchto tzv. umožňovačů se objevují některé, více či méně skryté důvody (často reálného základu), proč toto dělají. Jedná se např. o paralyzující obavu z tvrdého dopadu dítěte na feťácké dno, strach z toho, že když rodiče přestanou dítěti dávat peníze či ho dokonce vyhodí z domova, tak potom tuto situaci nebudou schopni emočně zvládat, protože dítě se začne vztekat, bude je citově vydírat, začne za nimi pod vlivem drog chodit do práce, kde od nich bude žádonit peníze a bude jim tam dělat ostudu, bude spát na ulici před domem, budou ho v intoxikovaném stavu vozit domů policisté apod. Rodiče mohou svým usnadňováním také odvádět pozornost od nějaké závažnějšího, např. vztahového problému v rodině, na jehož otevření a řešení „bohudík“ není čas, protože je tu vážnější problém v podobě užívání drog dítětem.

Odpor a hnus

Mnoho rodičů, především ve fázi rezignace a umožňování (viz výše, kap. Rezignace, pocity marnosti a umožňování), se rovněž shoduje na tom, že směrem ke svému dítěti opakovaně prožívají emoci hnusu. Tento pocit je vesměs podmíněný situačně a objevuje se v momentech, kdy je dítě doma viděno, jak se pohybuje ve svém pokoji, ve kterém je velký nepořádek, jak si ošetřuje kožní ekzémy v koupelně, jak si nitrožilně aplikuje drogy apod.

V těchto případech je v první řadě potřebné rodičům doporučit, aby dodržovali základní hygienické zásady a tak eliminovali riziko nakažení se různými infekčními nemocemi. Někdy nezbyvá nic jiného, než po dítěti striktně a důsledně vyžadovat, aby tyto druhy rizikového chování neuskutečňovalo ve společné domácnosti, ale snažilo se více využívat prostředí a služeb např. kontaktního centra.

Smíření

Smíření (přijetí, vyrovnání) představuje realistické uvědomění si všech možností konstruktivního

řešení problému. Takové rozpoložení lze na kognitivní úrovni charakterizovat myšlenkami typu např. „Je to sice nepříjemný a závažný problém, co se týče našeho Milana, ale je možné s tím něco dělat. Musíme se řídit radami odborníka, musíme být trpěliví a důslední v realizaci potřebných doporučení...“.

V tomto stadiu bývá u rodičů přítomná naděje, kterou by měl odborník pomáhat posilovat a uvádět ji do reálné podoby. V této fázi rodiče potřebují také přiměřenou psychickou, citovou a sociální podporu, kterou si mohou dávat jednak navzájem se svými blízkými, jednak mohou využít služeb terapeuta nebo návštěv rodičovské skupiny. Z hlediska využívání obranných psychologických mechanismů se ve fázi smíření objevují humor (často cynického až černého ražení, např. „Náš Milan už potřetí nastoupil do léčebny, tak jsme s manželem včera večer tipovali, jak dlouho tam tentokrát asi vydrží.“), suprese (dovednost dočasně odkládat negativní myšlenky, představy a emoce, aniž by byly popírány, např. „Dnes se tím zabývat nebudu...“), anticipace (dovednost realisticky očekávat a plánovat do budoucnosti, včetně uvědomění si možných problémů a ztrát), altruismus (dovednost konstruktivně přepracovat vlastní bolestnou zkušenost do pomoci druhým, např. v podobě iniciace vzniku svépomocné rodičovské skupiny anebo aktivní účasti v této skupině) (Klimpl 1998).

Anticipační úzkost a nepřiměřený optimismus

Pokud dítě nastoupí do léčby (ústavní nebo komunitní), rodiče se nezřídka obávají toho, že jejich dítě léčbu neukončí. Někteří rodiče popisují určitou tenzi, úzkost a strach hlavně v prvních dnech a týdnech po nástupu dítěte do léčebny nebo terapeutické komunity. Mají strach z toho, že dítě z léčebny uteče, nebo bude vyhozeno, a bude se opakovat předchozí martyrium. Na stranu druhou se jedná o nepřiměřený optimismus ve smyslu „Už je konečně v léčebně, máme vyhráno...“. Taková nerealistická přesvědčení vedou zpravidla k tomu, že rodiče přestanou navštěvovat poradenské konzultace – ovšem často do té doby, než jejich dítě předčasně opustí léčebnu, nebo po určité době abstinence znovu začne užívat drogy. Poté konsternovaní rodiče přicházejí znovu s žádostí o radu, a opětovně se u nich objevují mnohé z výše popsaných reakcí.

Naději rodičů na uzdravení jejich dítěte je třeba citlivě usměrňovat do reálné podoby, nicméně s akcentem pozitivního dění do budoucnosti. Rodiče by také měli být připraveni na to, co budou konkrétně dělat, když dítě léčbu neukončí, popř. když léčbu ukončí, ale po určité době začne znovu brát drogy. Stejně tak by rodiče měli vědět, v jakých směrech bude jejich dítě po ukončení léčby potřebovat psychickou a sociální podporu, jakým konkrétním způsobem mu mohou v prvních měsících abstinence pomoci. V poradenství s rodiči by v tomto stadiu měl být zdůrazněn smysl a význam následné péče.

V době, kdy dítě absolvuje rezidenční léčbu, je výhodné rodiče udržet v kontaktu a zaměřit se na řešení jejich problémů, které mohly „vyplavat na povrch“ v době předchozí poradenské procedury. Jedná se např. o hledání náplně volného času a smyslu života pro matku „věčnou pečovatelku“ v tom případě, že dítě začne abstinovat a matka mu už nebude muset věnovat tolik času, pozornosti a péče jako dříve. Zrovna tak je možné narazit na partnerské konflikty, které byly předtím maskovány pozorností směrem k problémovému dítěti anebo usnadňováním jeho drogového chování. V této souvislosti může připadat v úvahu nácvik strukturovaného řešení mezilidských konfliktů, nácvik strukturovaného zvládání emocí zlosti apod.

Závěr

Systematická poradenská práce s rodiči zvyšuje efektivitu terapeutického procesu zaměřeného na dítě, které užívá drogy. Ovšem ne vždy je taková participace ze strany rodičů dosažitelná a není výjimkou, že rodiče svým větším či menším nezájmem drogový problém dítěte zintenzivňují, protože problémové chování dítěte z různých hledisek umožňují a usnadňují. Rovněž není výjimečné, že dítě, zpravidla ve fázi prekontemplace (Miller a Rollnick 2003), více či méně nespolutracuje a v tomto případě je v podstatě jedinou realizovatelnou intervencí poradenská práce s rodiči, kde hlavními dvěma cíli tohoto poradenského procesu jsou a) neusnadňovat problémové chování dítěte ze strany rodičů, b) po psychické a sociální stránce chránit a podporovat rodiče dítěte. Především k dosažení druhého cíle slouží edukace o projevech a možnostech zvládání kognitivních a emocionálních reakcí, se kterými se rodiče mohou setkat (Pešek et al. 2007).

Mgr. Roman PEŠEK, Sociálně psychologické centrum Arkáda, Písek, Zdravotně sociální fakulta JČU
Mgr. Andrea VONDRÁŠKOVÁ, Sociálně psychologické centrum Arkáda, Písek

Literatura:

- Broža, J. (2003). Děti a mladiství. Uvedeno v: Kalina, K. et al. Drogy a drogové závislosti 2. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Ellis, A. (2001). Člověče, neboj se. Praha: Lidové noviny.
- Hajný, M. (2001). O rodičích, dětech a drogách. Praha: Grada Publishing.
- Kalina, K. (2003). Rodinná terapie a práce s rodinou. Uvedeno v: Kalina, K. et al. Drogy a drogové závislosti 2. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Klimpl, P. (1998). Psychická krize a intervence v lékařské ordinaci. Praha: Grada.
- Kratochvíl, S. (2001). Skupinová psychoterapie v praxi. Druhé doplněné vydání. Praha: Galén.
- Kübler-Ross, E. (1969). On Death and Dying. What the dyings have to teach doctors, nurses, clergy and their own families. New York: Mcmillan Publ. Comp.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006): Vývojová psychologie. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing.
- Miller, W., R., Rollnick, S. (2003): Motivační rozhovory. Příprava lidí ke změně závislého chování. Tišnov: Sdružení SCAN.
- Možný, P., Praško, J. (1999). Kognitivně-behaviorální terapie. Praha: Triton.
- Nešpor, K. (2001). Vaše děti a návykové látky. Praha: Portál.
- Nešpor, K., Csémy, L. (2003). Alkohol, drogy a vaše děti. Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat. 5. revidované vydání. Praha: Sportpropag.
- Pešek, R. et al. (2007). Drogová závislost aneb Rychlý běh na krátkou trať. Písek: Arkáda – sociálně psychologické centrum.
- Praško, J., Prašková, H. (1996). Asertivitou proti stresu. Praha: Grada Publishing.

Autoři:**Mgr. Roman Pešek**

Diplomovaný kognitivně-behaviorální terapeut, absolvent ZSF JU v Českých Budějovicích, tamtéž v současnosti jako doktorand. Působí jako psychoterapeut v sociálně psychologickém centru Arkáda v Písku a v Kontaktním centru v Českých Budějovicích. Pracuje rovněž jako lektor resocializačního programu pro klienty ve výkonu trestu odnětí svobody. Od r. 2007 vykonává v Českých Budějovicích poradenskou a terapeutickou činnost také samostatně.

Mgr. Andrea Vondrášková

Absolventka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Působí v sociálně psychologickém centru Arkáda jako systemicky orientovaný psychoterapeut a lektor preventivních a vzdělávacích programů. Věnuje se především práci s mladistvými a jejich rodinami.

Poděkování:

Doc. PhDr. O. Matouškovi, CSc. za cenné odborné připomínky.

Kontaktní osoba a adresa:

Mgr. Roman Pešek

Sociálně psychologické centrum Arkáda

Husovo náměstí 2/24

397 01 Písek

e-mail: ro. pe@seznam. cz

tel.: 605 073 874

Článek byl převzat s laskavým svolením autorů a redakce odborného časopisu ADIKTOLOGIE, kde byl uveden v čísle 1, ročník 2007.

ADIKTOLOGIE

Odborný časopis pro prevenci, léčbu a výzkum užívání drog

Odborný časopis ADIKTOLOGIE založený v roce 2001 se věnuje prevenci, léčbě a výzkumu závislostí.

Jeho vydavatelem a distributorem je Sdružení SCAN, které jej připravuje ve spolupráci a pod záštitou:

Centra adiktologie PK 1. LF UK v Praze

Psychologického ústavu Akademie věd ČR

Společnosti pro návykové nemoci České lékařské společnosti J. E. Purkyně

Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti při sekretariátu RVKPP.

Časopis vychází čtyřikrát ročně. Cena jednoho čísla je 89,- Kč (bez poštovného).

Roční předplatné včetně poštovného a balného (4 čísla + příloha) je 280,- Kč.

Objednávky předplatného na adrese vydavatele:

Sdružení SCAN

Hanáková 710

666 03 Tišnov

Fax.: 549 413 534,

E-mail: scan@tisnov.cz

Formuláře objednávek na předplatné jsou k získání na uvedené internetové adrese, eventuálně ke stažení na internetových stránkách.

Informace o podmínkách inzerce na adrese vydavatele.

Navštivte naše internetové stránky

www.adiktologie.cz

KOKAINOVÉ SÍTĚ VE VÝCHODNÍ A STŘEDNÍ EVROPĚ PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY

Úvod

Země východní a střední Evropy (VSE) jsou po sociálních změnách, které v nich proběhly začátkem 90. let minulého století, stále častěji využívány jako přepravní uzly kokainu, který směřuje na nelegální trhy v západní Evropě. Místní podsvětí v Polsku, Maďarsku, Slovensku a České republice přichází do styku se zločineckými uskupeními z Jižní Ameriky, západní Afriky, bývalého Sovětského svazu, Balkánu a západní Evropy a tím se vytváří nový, mnohem lépe organizovaný drogový průmysl, který je schopen profitovat z výnosného podnikání s kokainem. Cílovými místy regionálně rostoucího obchodu s kokainem se zároveň stávají drogové trhy v zemích VSE.

Základní strategie a mechanismy obchodování s kokainem jsou i přes řadu regionálních rozdílů v zemích VSE v mnoha ohledech shodné. Následující analýzy jsou zaměřeny na tyto běžné rysy.

První část studie popisuje základní trasy a *modus operandi* pašování kokainu do VSE. Dále se studie zabývá podmínkami na místních drogových scénách v Polsku (jako zemi VSE, která vede v obchodování s kokainem), v Maďarsku a na Slovensku.

Ve druhé části studie je podrobně analyzována situace v České republice. Podrobnosti českého trhu s kokainem jsou analyzovány v souvislosti s aktivitami domácích a mezinárodních kokainových sítí a doloženy příklady nejdůležitějších policejních akcí.

Část první: Kokain vstupuje do východní a střední Evropy

Hlavní kokainové trasy do VSE

Aktivita obchodníků s jihoamerickým kokainem při pašování kokainu do Evropy je větší, než kdykoli předtím. Kokain se podle zprávy Evropské drogové agentury (EMCDDA)¹⁾ stal hlavním prvkem evropského drogového obrazu. Ukazatele nezákonného obchodu kokainem a jeho spotřeby v současné době přesvědčivě dokazují rostoucí význam a užívání této drogy a zároveň nárůst počtu zdravotních komplikací spojených s kokainem. EMCDDA odhaduje, že kokain užilo alespoň jednou v životě přibližně 9 milionů Evropanů (3 % všech dospělých). Drogu vyzkoušelo v posledním roce mezi 3 až 3,5 milionu Evropanů (1 % všech dospělých), zatímco 1,5 milionu (0,5 % všech dospělých) Evropanů je označováno za běžné uživatele, kteří užili kokain v posledním měsíci. O léčbu v souvislosti se závislostí na kokainu žádá stále více Evropanů. V současné době je s užíváním kokainu spojeno asi 10% žádostí o léčbu drogové závislosti. V případech předávkování se drogami se běžně objevují kokain a opiáty. Odhaduje se, že kokain je hlavní příčinou asi v 10 % všech úmrtí spojených s užíváním drog (pohybuje se v rozmezí od 1 % do 15 % v závislosti na zemi). Na úrovni EU to může ročně znamenat několik stovek úmrtí v souvislosti s užitím kokainu.

Skutečnost, že množství kokainu zadrženého v EU se téměř zdvojnásobilo, naznačuje, že významným trhem této drogy je v současnosti právě Evropa. Hlavním producentem kokainu, který je určen pro členské země EU je Kolumbie, zatímco Karibik je jednou z hlavních tranzitních cest, kterými se kokain pašuje do Evropy. Hlavními skupinami spojenými s dovozem kokainu jsou stále západokolumbijské kartely, kterým pomáhají národní zločinecké skupiny. Na dovozu a distribuci kokainu po celé Evropě s kartely spolupracují Galiciáni ve Španělsku a mafie v Itálii.²⁾

¹⁾ EMCDDA. 2005 Annual report on the state of the drugs problem in Europe. Brussels 2005.

²⁾ Savona, E. U.: Recent trend of Organised Crime in Europe, Actors, Activities and police against them, Transcrime Working Paper No. 19, Feb. 1998.

Tyto trendy hluboce ovlivňují situaci na východo a středoevropském drogovém jevišti, které je velmi úzce spojeno se zbytkem Evropy.

Užívání kokainu není ve VSE tak rozšířeno, jako v západní Evropě nebo ve Spojených státech. Tato droga je z důvodu vysoké ceny považována za drogu bohatých. Přesto množství záchytů ukazuje, že kokain začal od první poloviny 90. let vstupovat do VSE v mnohem větších množstvích, ne jako droga pro místní toxikomany, ale jako nelegální produkt směřující na Západ. Tento trend dokazují první případy pašování kokainu letecky z Jižní Ameriky a přes africká letiště, v důsledku prvních zadržení velkých zásilek drog v automobilech a lodích.

Velmi silná vlna drogových kurýrů, obvykle zvaných jako „polykači“, kteří pašují drogy ve svých žaludcích a tělních dutinách, se objevila ve střední Evropě už v prvních měsících po demokratických změnách po roce 1989. Nové potenciální drogové trasy zkoušelo mnoho „turistů“ z Jižní Ameriky. Jako klíčová místa šíření kokainu se postupně stávala letiště v Polsku, Maďarsku a bývalém Československu. Kolumbijci, Peruánci, Nigerijci, apod. začali posílat drogy letecky do měst střední Evropy, odkud byly dopravovány vlakem nebo po silnici do Německa, Rakouska, Švýcarska apod.

- Zásilka 1,1 tuny kokainu byla v roce 1993 zadržena ve městě Vyborg (Rusko).
- Zásilka 4 000 kg kokainu byla v roce 1994 zadržena v Petrohradu.³⁾
- Německá policie zadržela v roce 1993 více než 1 tunu kolumbijského kokainu, který směřoval do VSE.
- Zásilka 607 kg byla v roce 1993 zadržena v Rumunsku.
- Polští celníci v roce 1994 zadrželi 515 kg kokainu v námořním přístavu Gdaňsk. Loď s kontrabandem byla odeslána z Ekvádoru.
- Angličtí celníci v Liverpoolu v roce 1994 našli 1,3 tuny kokainu na polské lodi Jurata, která plula z Venezuely do Gdyně.⁴⁾

Vedle těchto dodávek byly v postkomunistických zemích Evropy zakládány obchodní společnosti (velmi často se jednalo o společnosti zabývající se vývozem a dovozem napojené na Jižní Ameriku). Tyto společnosti vypravovaly velké zásilky kokainu, které byly velmi často skryty ve vyváženém zboží (káva, textil, ovoce atd.). Dodávky takového druhu zboží vyžadují síť organizovaného zločinu.

Ve východní Evropě můžeme pozorovat aktivity zločineckých skupin víceméně specializovaných na pašování drog, které mají další kontakty s místním drogovým podsvětím.

Tyto skupiny se nepodílejí na výrobě drog nebo na jejich pouliční distribuci, místo toho se nejčastěji zabývají zprostředkováním odběratelů v místních organizacích.⁵⁾

Bylo vytvořeno několik hlavních pozemních tras pašování drog. Kokain začal být pašován do VSE přes západní Evropu (zejména z Nizozemí a Německa), Ruskou federaci a Ukrajinu a přes země v jiho-východní Evropě. Nedávné záchyty drog signalizují, že Polsko se pro překupníky kokainu stalo významným tranzitním uzlem.

Spojení se západem

Přístavy a letiště Evropy jsou hlavní uzly distribuční sítě do Evropy a z Evropy. Nejvíce vstupuje kokain do EU přes Iberijský poloostrov a Nizozemsko. Španělsko a Nizozemsko uvádějí největší množství zadrženého kokainu z celé EU.⁶⁾ Významnými tranzitními oblastmi pro pašování kokainu do Evropy jsou Africké a Karibské země. Občané zemí západní Afriky bývají často najímáni jako kurýři k pašování kokainu z Jižní Ameriky do Evropy přes letiště v západní Africe.⁷⁾ Nové trasy nelegálního dovozu drog s napojením na východní Evropu byly vytvořeny také díky rozvoji evropské drogové scény. Zároveň roste rozptýlení kokainových lodních zásilek do střední a východní Evropy,

³⁾ Lee III, R. W.: Global Reach. The Threat of International Drug Trafficking. Current History, May 1995, str. 210.

⁴⁾ Národní protidrogová centrála Policie ČR, osobní rozhovor.

⁵⁾ Nožina, M.: Jihoamerické drogové síť. Bulletin Národní protidrogové centrály, 2/1999, str. 37-42.

⁶⁾ EMCDDA. 2005 Annual report on the state of the drugs problem in Europe. Brussels 2005.

⁷⁾ 1995 Annual Report of the International Narcotics Board.

odkud jsou drogy následně dopravovány do EU. Kokain je dopravován z Jižní Ameriky do evropských přístavů v kontejnerech lodí a po silnici nebo železnici přes VSE do zemí sekundární distribuce.

Německá policie v roce 1993 zadržela 1 050 kg kokainu, který byl doručován kolumbijským kartelem Kali. Velká množství kokainu skrytá v transportních kontejnerech byla pašována přes námořní přístavy v Brémách, Hamburku a Rostocku a přepravována automobily nákladní dopravy TIR, kde byla ukryta, do překladišť v Nizozemí, Polsku a České republice. Po rozdělení do malých balíků byly zásilky pašovány do Německa a dalších západoevropských zemí do rukou místních drogových dealerů. To vysvětluje, proč se množství kokainu v zásilkách zadržených v těchto zemích pohybuje maximálně od 5 do 20 kg.⁸⁾

Kokain byl považován pro drogový trh VSE po mnoho let za velmi drahou drogu a byl většinou nahrazen levnějšími místně vyráběnými drogami jako např. českým pervitinem (metamfetaminem). Se zlepšující se ekonomickou situací ve VSE zemích se začaly objevovat menší skupinky uživatelů kokainu. Část kokainových zásilek je tak distribuována na místním trhu a tento trend narůstá.

Spojení s východem

Množství drog zadržených v roce 1989 ruskými celníky se počítalo v gramech. Dnes se toto množství počítá v desítkách a dokonce ve stovkách kilogramů. Rusko se pro nelegální drogy stále častěji stává důležitou tranzitní zemí. Z Moskvy jsou zásilky kokainu letecky dopravovány do západoevropských měst a z Petrohradu a Rigy po moři. Převážení a obchodování s nelegálními drogami se stalo dalším důležitým rozměrem ruského podílu na mezinárodním organizovaném zločinu.

Kokain se zároveň stal oblíbenou drogou ruských zbohatlíků, tzv. „Nových Rusů“. Přestože závislost na alkoholu je tradičně považována za největší ruský problém, rozpad mocenských struktur zavedených komunisty vedl k vlně nesprávných rozhodnutí v řízení, která se projevila v podobě obrovského nárůstu počtu uživatelů kokainu a heroinu. Jen v samotné Moskvě je téměř 2 000 diskoték a nočních klubů, které jsou otevřeny každou noc, kde je možné sehnat pestrou paletu drog od afghánského heroinu až po kolumbijský kokain.

Existuje řada důkazů, které potvrzují, že kolumbijské zločinecké skupiny používají do západní Evropy trasy vedoucí přes Rusko a Polsko. Podle kolumbijských vládních orgánů se pro kolumbijské překupníky drog, vůči kterým se od konce 80. let minulého století štěstí obrátilo zády, protože mexické kartely si vybojovaly kontrolu nad hlavními trasami do Spojených států pro sebe, stalo Rusko jakýmsi „novým zlatem“.

Ruská policie v Petrohradu v kontejnerovém nákladním automobilu v roce 1993 zajistila 1 100 kg kokainu. Droga byla ukryta v konzervách označených jako „maso“ a „brambory“ a přijela z Finska. Ruské policejní orgány byly na zásilku předem upozorněny cizí policejní jednotkou, která nebyla identifikována. Alexandr Sergejev, vedoucí protidrogového oddělení ruského ministerstva vnitra podle AP dne 5. 11. 1993 k celé akci řekl: „Kokain byl přivezen z Kolumbie a měl být dopraven z Ruska do Evropy“.⁹⁾

Na lodi „Tammsar“ bylo v roce 1999 ve Španělsku zajištěno přes 10 tun kokainu na palubě. Lodní zásilka směřovala k ruským překupníkům drog, kteří vlastnili loď, a dalším kriminálním skupinám, které měly v úmyslu distribuovat kokain v Evropě.¹⁰⁾

Podle informací ruské ambasády v Bogotě každoročně směřuje nejméně 40 tun kolumbijského kokainu v lodních zásilkách do přístavů v bývalém Sovětském svazu. „Sotva pět procent kokainu, který se dostává do země, je objeveno policejními orgány. Ruské hranice jsou velmi zranitelné, protože jsou málo stráženy a této situace umí drogová mafie velmi dobře využít,“ řekl bývalý ruský velvyslanec Ednan Agajev. Racionální vysvětlení tohoto jevu je více než zřejmé: 1 kg kokainu stojí v Moskvě

⁸⁾ Géopolitique des drogues 1995, Rapport annuel de l'Observatoire géopolitique des drogues. Paris 1995, str. 76.

⁹⁾ Organised Crime and Terrorism Watch, Rádio Svobodná Evropa, Rádio Liberty informuje, 5 June 2003, Vol. 3, No. 19 Special Issue: The Globalization of Narcotics. The Russian Narcobusiness. By Roman Kupchinsky.

¹⁰⁾ Národní protidrogová centrála policie ČR, osobní rozhovor.

tříkrát víc než v New Yorku. Podle zpravodajských služeb „pro tak vysoké zisky, prostupným hranicím a námořním kontrolám, jaké jsou prováděny ruskými policejními orgány, jsou schopny kolumbijské kartely i zabíjet“. Roční zisky dosahované překupníky drog jsou odhadovány na 600 milionů USD. „V Rusku jsou kolumbijské překupníky drog schopni zajistit úplnou kontrolu tohoto trhu,“ uvedl zdroj Interpolu.¹¹⁾

Počátkem září 2001 se podařilo infiltrovanému agentovi ruské bezpečnostní služby rozkrýt síť, která se specializovala na ilegální dovoz kokainu do východní Evropy. Bylo zatčeno pět Rusů a kolumbijský Úřad generálního žalobce spolu s DEA následně postupně zatkl 10 kolumbijských občanů, o kterých se domnívají, že jsou hlavními dodavateli kokainu na trhy v Evropě a Asii.

Potenciál ruského trhu objevily kolumbijské kartely už počátkem minulého desetiletí, které následovalo po zhroutilí sovětského režimu. V té době začaly malé zločinecké skupiny expandovat zejména díky ilegálnímu obchodu se zbraněmi, základními surovinami a samozřejmě ilegálními drogami pocházejícími ze zemí podél jižních hranic Ruska, mezi něž patří i Afganistan. Kolumbijské policejní orgány od roku 1992 zaznamenaly kontakty, které se uskutečnily mezi Julianem Castanem, alias Caliche údajně jedním z nejbližších spolupracovníků Miguela a Gilberta Rodrigueze Orejuela a mužem, který byl identifikován jako Silvestr šéfem jedné z hlavních ruských zločineckých organizací: Solncevská brigáda. Caliche a Silvestr připravili precizní a velmi rozsáhlou distribuční síť, která využívala ruských přístavů k velkoobjemové lodní přepravě. Současně s tím přišli se sítí klamných cílů – zejména tzv. obětních beránek, jejichž uvěznění bylo předem naplánováno, aby odvedli pozornost federálních policejních orgánů. Podle zpráv Úřadu pro bezpečnost, byly obrovské zisky pocházející z tohoto obchodu byly rovnoměrně rozděleny mezi Kolumbijce a Rusy.¹²⁾

Ruské zpravodajské služby jsou si jisty, že jednou z preferovaných komodit, kterými ruská mafie platí za dodávky drog, jsou lehké zbraně, které zůstaly po tisících opuštěné po zhroutilí Sovětského svazu. Konkrétně zdroje ruské rozvědky uvádí, že mnoho zbraní, které byly ukradeny ze státních vojenských skladů v Gruzii a na Ukrajině – na základě ujednávání bývalých agentů dnes již zrušené KGB – je v rukou teroristických skupin v Čečensku, Afganistanu a Turecku. „Obdobně se podařilo ruským a kolumbijským zločineckým skupinám dojednat několik dodávek drog, které byly zaplacené krátkonosnými a dalekonosnými zbraněmi, které byly později prodány do střední Ameriky nebo přímo podvrtným skupinám v této zemi,“ uvádí zpráva rozvědky.¹³⁾

Peruánské úřady osvědčily v srpnu 2000 platnost detailů kolem ohromné výměny drog za zbraně, do které byli zapleteni ruští obchodníci se zbraněmi, podplacení diplomati, jordánské úřady a největší kolumbijské povstalecké hnutí. Ruské zločinecké organizace a vojenští důstojníci poskytli silám Ozbrojené revoluční armády Kolumbie, známé jako FARC, výkonné zbraně a na oplátku za ně dostali obrovskou zásilku kokainu. Celá transakce, kterou, jak tvrdí úřady, řídil penzionovaný důstojník peruánské armády, využila k výsadbě nejméně 10 000 samopalů ruské výroby získaných na Středním východě padáky. Shoz proběhl na území ovládané kolumbijskými povstanci v době od března do června 1999. Akce, jak ji popsal starší zpravodajský důstojník U. S. A., „doslova soustavná práce“, která zapojila obří ruské nákladní letouny IL-76 vzlétající z rozjezdových drah v Rusku a na Ukrajině, které doplňovaly palivo v Ammanu s pomocí zkorumpovaných diplomatů a podplacených místních úředníků, které potom využívaly odlehlých přistávacích ploch nebo parašutistických výsadek, aby dodaly tuny zbraní Ozbrojené revoluční armádě Kolumbie, což je násilná povstalecká armáda spojená s drogovými kartely, které bojují s kolumbijskou vládou. Výměnou se vracely letouny naplněné až 40 000 kg kokainu, jehož většina si našla cestu do bývalého Sovětského svazu, Evropy a Perského zálivu.¹⁴⁾

Přestože Ukrajina nezaupává ve světě přední místa v pěstování, ilegálním obchodě a užívání drog nebo praní špinavých peněz pocházejících z prodeje drog, má tato země v posledních letech prudce rostoucí problémy s drogami. Dnešní ukrajinský drogový průmysl je velmi důmyslný. Ukrajinská

¹¹⁾ Johnson's Russia List. December 5, 2006. Russia Becoming Principal Market for Colombian Cocaine. According to Cali El Pais (in Spanish) 29. November 2001.

¹²⁾ Johnson's Russia List. December 5, 2006. Russia Becoming Principal Market for Colombian Cocaine. Q. b.

¹³⁾ Ibid.

¹⁴⁾ Peru confirms drug. for-guns ring, MSNBC broke story of Russian-South American connection. By Sean Federico-O'Murchu, MSNBC, MSNBC, New York, Aug. 25, 2000.

dopravní síť se rozšířila a relativně snadno získala propojení mezi Amerikou a Afrikou, Ukrajinou a evropskými koncovými trhy.

Lod' „Nativa“ byla v lednu 2000 zadržena u pobřeží Arika v Chile s 8,8 tuny kokainu na palubě určeným pro Evropu. Tento záchyt kokainu byl jedním z největších ve světové historii. (Doposud největší světový záchyt kokainu se udál v roce 1995 v San Diegu v Kalifornii, kde bylo objeveno kolem 12 tun kokainu). Na lodi bylo pět ruských a pět ukrajinských námořníků, o kterých se soudí, že do pašování byli zapojeni.¹⁵⁾

Četné černomořské přístavy, přímé železniční a silniční spojení do Polska, Slovenska a Maďarska a relativně podhodnocené policejní jednotky dělají z Ukrajiny ideální trasu pro pašeráky drog. Obchodníci z Jižní Ameriky v současné době využívají ukrajinské lodě a ukrajinský dopravní koridor.

Koncem roku 1997 a 1998 agenti Ukrajinské protidrogové služby (UDED) zabavili zásilky 625 kg kokainu pocházejícího z Kolumbie a 250 kg kokainové pasty pocházející z Ekvádoru, které byly zadrženy v černomořských přístavech.¹⁶⁾

Časopis *Los Angeles Times* v únoru 1996 oznámil, že ukrajinský státní letecký průmysl je zapojen do řady obchodních transakcí s kolumbijskými kokainovými kartely tak, že prodává a pronajímá menší strojový park vojenských nákladních letadel sovětské výroby překupníkům drog. Vládní místa v Kyjevě tuto zprávu veřejně označila za absurdní a nazvala ji spiknutím, jež mělo vážně narušit vztahy mezi Spojenými státy a Ukrajinou.¹⁷⁾

Podle internetových stránek U. S. DEA¹⁸⁾ je pro ruskojazyčné organizace typickým způsobem dopravy kokainu z Jižní Ameriky ukrýt kokain do obráběcích strojů nebo automobilů:

Jedna ruská skupina v Kalifornii pašovala 26 kg kokainu v osobním autě poslaném z Moskvy přes Belgii. Jiná skupina ukrýla 64 kg této drogy do obráběcích strojů, které putovaly z Jižní Ameriky přes Miami do Moskvy.

Dostupná fakta naznačují, že v Rusku a na Ukrajině není ani jeden „drogový kartel“ spřízněný s kolumbijskými kartely. Ruskojazyčné kriminální organizace se tak dosud vyhýbaly svému zapojení do podobných organizovaných sítí a spíše tíhnou k fungování v menších celcích. Mnoho těchto menších organizací je činných právě v EU.¹⁹⁾

Ruskojazyčné organizované zločinecké skupiny se velmi dobře etablovaly ve všech zemích východní a střední Evropy – VSE. Informace sebrané polským Úřadem pro ochranu státu svědčí o velkém počtu ruských organizovaných zločineckých skupin působících ve Spojených státech, které se pokouší ovládnout zločinecké skupiny v Polsku a upevnit v zemi své postavení. Také území Maďarska, Slovenska a Česka jsou hojně využívána ruskojazyčnými zločineckými skupinami. Zvláště alarmující byla účast těchto organizací na privatizaci dvou maďarských zbrojovek.²⁰⁾ Přestože aktivity ruskojazyčných organizovaných zločineckých skupin v oblasti pašování kokainu nejsou tak rozsáhlé s výjimkou Polska (drogy jsou převážně z Ruska a Ukrajiny dopravovány osobními automobily a vlaky přes Polsko do západní Evropy a Skandinávie), i tak lze očekávat nárůst zájmu ruskojazyčných organizovaných zločineckých skupin napojit se na otevřený místní VSE trh s kokainem.

Spojení s jihem

Výkonný ředitel UNODC – Úřadu pro drogy a zločin při Organizaci spojených národů v červnu

¹⁵⁾ Cocaine Bust Second Largest in World History. Social Science Newsletter. Chile Information Project – Santiago Times Political, Environment, Human Rights, Economic News. January 18, 2000.

¹⁶⁾ Ukraine. 1998 International Narcotics Control Strategy Report. Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs United States Department of State, February 26, 1999.

¹⁷⁾ Drug issue overshadows visit by Ukraine president. CNN interactive, February 21, 1996.

¹⁸⁾ U. S. Drug Enforcement Agency (DEA) website: <http://www.usdoj.gov/dea>.

¹⁹⁾ Organised Crime and Terrorism Watch. Radio Free Europe/Radio Liberty Reports, 5 June 2003, Vol. 3, No. 19, Special Issue: The Globalization of Narcotics. The Russian Narcobusiness. By Roman Kupchinsky.

²⁰⁾ Nožina, M.: Organised crime in the New EU States of East Central Europe. In: The Area of Freedom, Security and Justice in Enlarged Europe. Ed. by Karen Henderson. Pgrave Macmillan Ltd., London, str. 34.

2004 oznámil: „Zjistili jsme stěhování Kolumbijců na Balkán, zejména do Albánie, z důvodu jejich pronikání přes Balkán na Ukrajinu, do východní Evropy a Ruska.“²¹⁾

Boje na Balkáně v 90. letech ovlivnily pašování drog ze středního Východu a Asie do Evropy. Z násobila se přeprava drog po středním a severním křídle tzv. Balkánské cesty z jihozápadní Asie a Balkánu do západní Evropy přes VSE. Odhaduje se, že 80% evropského heroínu prochází tímto kanálem.²²⁾

Nejdůležitějšími skupinami v oblasti nelegálního obchodování s drogami na Balkánské cestě se staly kosovo-albánské skupiny. Postupem času se Kosovcům podařilo vytvořit dobře fungující a relativně stabilní drogové síť napříč VSE. Hlavní místa určení přepravy drog jsou Německo, Švýcarsko, Španělsko, Velká Británie a Skandinávie (přes Polsko). Nejčastějším způsobem provedení jsou převozy menších množství drog (5–10 kg) přes různé uzlové body nebo pašování větších množství drog (80–100 kg) do VSE, rozdělení dodávek na menší „balíčky“ a jejich další přeprava na Západ.

Mezi další balkánské skupiny, které velmi dynamicky vstoupily do obchodu s drogami, patří Bulhaři, Srbové a Makedonci. Jejich strategie, jak využít střední Evropu jako cílovou oblast distribuce drog, je místními policejními odborníky považována za velmi nebezpečnou.

Turci (zejména kurdské národnosti) nemají přílišný zájem o VSE drogový trh, přestože území VSE často využívají pro přepravu drog na Západ a jako překladištní oblast.

Je zřejmé, že balkánské drogové trasy jsou snadno využitelné i pro přepravu kokainu. Vzhledem k dobře zavedeným jižním sítím pašování drog může nová strategie překupníků kokainu hluboce ovlivnit situaci ve VSE – zejména po vstupu Kolumbijců na Balkán.

Spojení s Afrikou

Afričané také organizují překladištní dopravu kokainu z Jižní Ameriky vzduchem přes hlavní mezinárodní letištní uzly. Západoafrické skupiny dováží kokain prakticky z každé země Jižní Ameriky přímo a přes tranzitní oblasti, jako jsou střední Amerika, Karibik a Severní Amerika. Pro tento nepřetržitý tok drog do Evropské unie jsou využíváni kurýři, letecká nákladní přeprava a poštovní služby. Mezi kurýry oblíbené přepravní letecké trasy jsou ty, které využívají území členských zemí v Karibiku a Jižní Americe, např. z Guayany a Saint Martin do Paříže a z Curacao do Amsterdamu. Informace, které poskytl Spojené království Velké Británie, také nasvědčují, že v Lagosu jsou hromaděny zásoby kokainu.²³⁾

Západoafričtí překupníci drog začali využívat východoevropské cesty od roku 1991. V bývalém Sovětském svazu, Polsku, Rumunsku, Maďarsku, Jugoslávii, Bulharsku a bývalém Československu se objevila celá řada skupin afrických kurýrů. Tyto země se staly tranzitními oblastmi západoafrických sítí, zejména k překládce drog z Asie a Jižní Ameriky určených pro západní Evropu a USA. Nejaktivnější drogoví kurýři byli Nigerijci nebo držitelé nigerijských pasů. Další zapojené národnosti jsou z Ghany, Gambie, Zairu, Súdánu, Tanzánie atd. Všechny tyto národnosti jsou často označovány za „Nigerijce“, protože Nigerijci jsou v pašování nejaktivnější.

První vlna drogových kurýrů neměla zkušenosti s východní Evropou a byla nepatrně vzdělána v „pašování“, jednalo se o kurýry, kteří očekávali, že se vyhnou pozornosti celníků ve „zmatku východní Evropy“, a tak byli velmi nápadní. Ale jejich zaměstnavatelé byli členy vysoce organizovaných západoafrických gangů. Východoevropští celníci začali – na různých úrovních – běžně odhalovat západoafrické kurýry. Příliv západoafrického pašování tak byl ve VSE relativně brzy zastaven.

Africkým gangům trvalo asi 3 roky, než si pro VSE osvojily novou účinnější strategii. V letech 1993–1994 se na území VSE začaly etablovat nové skupiny překupníků drog. Tyto skupiny byly tvořeny obvykle 5–10 členy, kteří byli vzájemně spojeni kmenovými a rodinnými vazbami. Častá je také spolupráce založená na západoafrické národnosti, např. občané Ghany pracují s Gambijci, Nigerijci, Senegalcí, apod. Některé skupiny jsou složeny výhradně z bývalých kamarádů ze studií.

²¹⁾ Colombian druglords move into Balkans, Eye Eastern Europe: UN. AFP, June 18, 2004.

²²⁾ Nožina, M.: Svět drog v Čechách. KLP Praha 1997, str. 139.

²³⁾ Strategic Assessment: The Impact of West African Organised Crime Group on the European Union. Europol Analysis Unit. April 2001. Europol 1, The Hague, 04 April 2001, File No: 2530-62.

Lidé, kteří mají zkušenosti s východní Evropou, jsou kruzích překupníků drog vysoce ceněni. Paradoxně bývalé komunistické režimy vytvořily největší zdroj „východoevropských drogových odborníků“ v rámci programů zahraniční pomoci rozvojovým zemím. Tyto programy umožnily mnoha současným drogovým překupníkům získat vzdělání na univerzitách v Bělehradě, Sofii, Varšavě, Praze, mezinárodně uznávané univerzitě Patrice Lumumby v Moskvě apod.

Nová vlna Afričanů začala organizovat přepravu drog tak, že jako drogové kurýry začala najímat Východoevropany – Čechy, Slováky, Poláky, občany pobaltských republik, jejichž pasy nepřitahovaly tolik pozornosti celních orgánů, jako tomu bylo v případě Afričanů. Většinou se jedná o mladé lidi, kteří byli kontaktováni africkým prostředníkem na diskotékách, v dětských domovech a v kriminálním podsvětí. Často také využívají zadlužené obchodníky. Kurýři dostávají 2000 – 10 000 euro za cestu v závislosti na množství drog, které přes hranice propašují. V současnosti jsou po celém světě včetně Jižní Ameriky odhalováni východoevropští drogoví kurýři v západoafrických službách.

Afričané jsou také v některých východoevropských zemích zapojeni do pouličního prodeje drog. V Ruské federaci, kde je cena kokainu 4–5 krát vyšší, než v USA, skvěle odhadli kapacitu místního trhu a energicky vstoupili do pouliční distribuce kokainu.

Velkým ohrožením se jeví snaha afrických skupin využít východní Evropu jako průchozí a překladní prostor pro velká množství drog, která jsou určena pro hlavní světové trhy.²⁴⁾

Stav ve VSE zemích

Páteří obchodu s kokainem na území VSE je *Polsko*. Díky jeho ústřední poloze a otevřeným hranicím je Polsko využíváno mezinárodními zločineckými skupinami jako tranzitní uzel pro drogy jdoucí do západní Evropy a Skandinávie. Je zastávkou na hlavních pašeráckých trasách heroinu ze Zlatého pŕlměsíce a konopí z jižní Asie, Maroka a Nigerie. Také narůstá obliba Polska jako transitní země pro kokain dopravovaný z Jižní Ameriky do západní Evropy. Polské organizované zločinecké skupiny si vytvořily pracovní vazby na místní organizace v Brazílii, Bolívii, Kolumbii, Venezuele, Peru a Itálii. Mezinárodní silniční doprava, zájezdní autobusy a lodě jsou s oblibou využívány spěšnými kurýry k přepravě drog přes Polsko. Informace sebrané ve Skandinávii naznačují, že kokain je často dopravován z Kolumbie do Gdaňska a dalších polských přístavů.

*V polském přístavu Gdaňsk bylo v roce 1995 zadrženo 217 kg kokainu. Drogy byly objeveny na palubě lodi „Caraibe“ ukryté v odpadní jímce. Loď byla registrována v Řecku a přijela ze Santa Marta v Kolumbii.*²⁵⁾

*Polská policie v lednu 2003 zachytila 400 kg kokainu v přístavu Gdyně na palubě nákladní lodi plující pod Nizozemskou vlajkou. Náklad připlul z Venezuely a jeho hodnota dosahuje téměř 20 milionů euro. Drogy byly zabaleny ve stroji pro ropný průmysl a byly určeny pro společnost ve Varšavě, kde byla zatčena řada zaměstnanců.*²⁶⁾

Větší zásilky kokainu jsou obvykle následně rozděleny do menších balení (20 – 100 kg) a pašovány do západní Evropy ve speciálních schránkách osobních automobilů a vlaků. Policie zajistila významná množství narkotik ukrytých v rámech obrazů a nábytku, které byly posílány poštou. V celém Polsku existuje nejméně tucet laboratoří, které vyrábějí velmi kvalitní amfetaminy pro potřeby domácího trhu a také na „export“, zejména do Německa a Skandinávie.

Některé polské organizované zločinecké skupiny, které jsou zapojeny do krádeží automobilů, prováděných ve velkém měřítku, navázaly v Polsku těsné vazby se skupinami překupníků drog. Ruské organizované zločinecké skupiny, které ovládají vydírání a prostituci, částečně řídí také pouliční prodej drog.²⁷⁾

²⁴⁾ See: Nožina, M.: Quel est le role des réseaux subsahariennes dans le trafic international des stupéfiants? Les drogues en Afrique subsaharienne. Observatoire géopolitique des drogues. Karthala et UNESCO, Paris 1998 (str. 167-174).

²⁵⁾ Celníci a drogy 1995. Zpracovala Světová celní organizace. Interní materiál celní služby, nepublikováno.

²⁶⁾ Crime without frontiers. Crime Pattern Analysis Eastern Europe 2002 2003. PolitieKorps Landelijke Politiediensten, September 2004 (Netherlands), str. 213.

²⁷⁾ 1998 International Narcotics Control Strategy Report Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs United States Department of State, February 26, 1999, Poland.

Amfetaminy a další syntetické drogy patří mezi nejčastěji zneužívané drogy, zatímco marihuana a hašiš jsou zejména mezi mladými lidmi nejoblíbenějšími drogami na trhu. Jihoamerický kokain je velmi drahou drogou, která už si mezi lépe situovanou vrstvou polské společnosti vytvořila svůj omezený trh. Podle zprávy polské tiskové agentury PAP ze dne 26. února 2003 si v Polsku obchodem s drogami tři největší organizace pašeráků drog, které působí ve Varšavě, Gdaňsku a Krakově, vydělají kolem 324 milionů USD ročně. Většina jejich zisků pramení z kontaktů, které tyto skupiny navázaly s jihoamerickými drogovými kartely.²⁸⁾

Během pouhého desetiletí vytvořila skupina bývalých zlodějů gang, který obchodoval s největšími kolumbijskými kokainovými kartely a s ruskou mafii. Aktivita Mokotovova gangu měly vyvrcholit převozem více než 1300 kg čistého kokainu do Polska. Pokud by tato akce mafie byla úspěšná, spousta kokainu by zaplavila Polsko a následně celou západní Evropu. Ale celá akce nebyla úspěšně zrealizována, protože vůdci gangu byli postupně jeden po druhém uvězněni. Mokotovova skupina byla jednou z nejnebezpečnějších v zemi. Působila po celé Evropě a díky svým kontaktům s Kolumbijci a ruskou mafii ve Spojených státech téměř získala monopol nad drogovým trhem v Polsku. Obchodovali se vším: od amfetaminu vyrobeného v utajených laboratořích, přes kokain až po heroin. Vyšetřování Mokotovova gangu přineslo jména velmi známých politiků zapojených do obchodu. Jeden ze svědků zmínil jméno (bývalého prezidentského tajemníka) Mieczysław Wachowski, který byl do obchodu s drogami osobně zapojen.

Moc Mokotovova gangu měla svůj počátek v malých směnárnách umístěných v podzemních pasážích mezi hotelem Marriott a Hlavním vlakovým nádražím. Tady založili „Korek“, „Gruby Lucek“ a Bogusław K. ústřední velení mafiánských obchodů. Zpočátku byly jejich kontakty s kolumbijskými kartely ojedinělé. Kontakty na přístup k drogám jim sjednali bratři J., zvaní Klajniaki. Jeden z nich znal drogové dealery v USA, kteří pak gangstery zkontaktovali s Kolumbijci. Díky těmto kontaktům koncem 90. let vytvořil Mokotovův gang několik pašeráckých cest. Drogy se do Polska dostávaly v zavazadlech kurýrů, kterým bylo řečeno, aby je připojili k zavazadlům pilotů, stevardek a stevardů. Jedna cesta vedla z Venezuely přes Nizozemí do Ruska, odkud byly drogy do Polska přiváženy osobním automobilem.

Už po roce byl Mokotov jedním z nejvýznamnějších dodavatelů drog na polský trh. A za několik let byly zisky mafie tak velké, že gang začal hledat legální cesty, jak tyto peníze vyprat. Potom „Korek“ přišel s nápadem založit společnost prodávající hrací automaty. Velké množství drogových dolarů bylo vypráno prostřednictvím sítě podplacených právnických firem.

Rozpad konkurenčního Pruszkovova gangu v srpnu 2000 přišel pro Mokotovovy členy jako šťastná hvězda. Okamžitě obsadili území, které dříve patřilo Pruszkovovi. Od té doby v podstatě neměli žádnou konkurenci. Skupina v roce 2001 přišla s myšlenkou zorganizovat do Polska pašerácké dodávky velkých množství kokainu. Jejich kontakty vedly k obchodování s jednou z největších drogových mafií na světě: Medellinským kartelem. Příjemci kokainu byly jak gangy ze západní Evropy, tak i ruská mafie.

Koaliční plány mezi Mokotovovým gangem a drogovými barony z Medellinu byly impozantní. Během několika let plánovali do Polska a na Západ dovézt několik tun čistého kokainu. Ale jejich sny o milionech byly zapomenuty v roce 2003, kdy byla v Gdyni zadržena první velká zásilka drog, jednalo se o 340 kg kokainu. Policie začala šlapat gangsterům na paty.

Vedle obchodování s kokainem a heroinem Mokotovova skupina vstoupila velmi agresivně na černý trh s amfetaminy a tabletami extáze. „Do Spojených států se začaly dostávat obrovské zásilky tablet extáze. Jednalo se o mimořádně nebezpečné drogy – po jejich užití zemřelo několik osob. Zjistili jsme, že Poláci do Spojených států poslali také amfetaminy. Při podobných operacích spolupracovali s ruskými mluvícími mafii“, řekl jeden ze zaměstnanců protinarkotické jednotky Spojených států – DEA.

Podle našich informací poslala polská mafie přes oceán až několik set tisíc tablet extáze. Výrobní cena jedné tablety extáze je kolem 30 centů. Ve Spojených státech byly prodávány za 20 – 30 USD za kus. Velká množství polské extáze brzy stlačila ceny extáze na polovinu. To přilákalo pozornost agentů DEA, jejichž zájem vzrostl s objevem nového, velkého a silného hráče na jejich drogovém trhu, a začali pracovat na rozbití Mokotovova gangu, ke kterému došlo o rok později.

²⁸⁾ Organised Crime and Terrorism Watch. Radio Free Europe/Radio Liberty Reports, 5. June 2003, Vol. 3, Number 19, Special Issue: The Globalization of Narcotics. The Russian Narcobusiness. By Roman Kupchinsky, q. b.

Policie v červnu 2004 v centru Varšavy zatkla šéfa gangu, kterým byl Korek. Do května 2005 skončilo všech 11 členů nejvyššího vedení gangu a stejně tak i několik mafiánských velitelů za mřížemi.²⁹⁾

Maďarsko zůstává významným tranzitním uzlem: pro heroin pašovaný z jihovýchodní Asie přes Balkán do západní Evropy, pro hašiš z jihozápadní Asie a pro kokain z Jižní Ameriky určený pro západní Evropu. Důvody, které k tomuto stavu přispívají, jsou dobré silniční a železniční spojení s Balkánem a západní Evropou, pokračující nestabilita v zemích bývalé Jugoslávie a vzestup zločineckých skupin na Balkáně, které financují své aktivity pašováním drog. Dramatické poklesy záchytů drog jsou způsobeny jak úspěšným úsilím maďarské státní policie a pohraničnicků v posílení hraničních kontrol, tak i těsnější spoluprací se sousedními zeměmi.³⁰⁾

Překupníci kokainu v minulosti rádi využívali výhodné maďarské letecké spojení k pašování kokainu přes budapeštské letiště Ferihegy. Informace maďarské policie také prozrazují, že kokain z Jižní Ameriky se z důvodu neexistence přímých letů mezi Budapeští a Jižní Amerikou do Maďarska dostával přes Amsterdam, Řím a Moskvu. Přestože v posledních několika letech byla zatčena řada kurýrů kokainu, hrají Maďaři v pašování drog jen malou roli.³¹⁾

Z důvodu celkové situace v Evropě je očekáván nárůst nelegálního obchodu s kokainem a zneužívání kokainu.

Také *Slovensko* se stává trasou pro kokain a další drogy. Překupníci drog údajně využívají zemi jako průchod, aby se dostali na západoevropský trh. Stejně jako v dalších VSE zemích dominují nelegálnímu obchodu a zneužívání heroinu na slovenské drogové scéně skupiny kosovských Albánců, které patří mezi neaktivnější drogové organizace. Zneužívání kokainu představuje nízkou míru ohrožení, přestože byly zaznamenány ojedinělé případy kurýrů kokainu a zásilek kokainu. První velký případ pašování spadá do roku 1995, kdy slovenští celníci zadrželi 26,7 kg kokainu ukrytého ve dvojitéch přepážkách dřevěných beden, které sloužily k převozu keramických váz a rámců obrazů.³²⁾

V zahraničí byli zatčeni slovenští kurýři a organizátoři přepravy kokainu. Ve slovenském tisku vyvolalo v roce 1999 velkou pozornost uvěznění bývalého člena ochranky slovenského exministra vnitra Ivana Lexy za pašování kokainu. (Ivan Lexa byl v červenci 2002 obviněn ze zorganizování vraždy, obchodu se zbraněmi a zneužití pravomoci.)

Boris U. byl jedním z pěti Slováků zadržených 6. a 7. listopadu v souvislosti s pašováním kokainu na Slovensko. Odhadovaná pouliční hodnota drogového úlovku byla 120 milionů slovenských korun (2,9 milionu USD).

Na ruzyňském letišti byli 6. listopadu zadrženi dva muži – Emilián K. z Bratislavy a Jaroslav B. z Nitry přepravující v tomto pořadí 1,8 kg a 1,4 kg kokainu. V sobotu byli zadrženi další členové zjevně propojeného gangu – Pavol M. a Jan G. z Bratislavy.

Všechna zadržení byla ovocem spojeného úsilí české a slovenské protidrogové jednotky. Kokain o čistotě 90% byl zakoupen ve Venezuele.³³⁾

KOKAINOVÉ SÍTĚ VE VÝCHODNÍ A STŘEDNÍ EVROPĚ PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY

ČESKÝ TRH S KOKAINEM

V posledních letech narůstá v České republice zneužívání kokainu. Zvýšení životní úrovně má za následek zvýšení kupní síly, což umožňuje větší části obyvatel s dostatečnými finančními prostředky experimentovat s drogami nebo přejít z užívání levnějších typů drog (marihuana, LSD, pervitin)

²⁹⁾ Polish Police, US DEA Make Successful Crackdown on Poland's Major Drug Gang. DEA Press Release, August 8, 2005.

³⁰⁾ U. S. department of State, 1998 International Narcotics Control Strategy Report, February 26, 1999. Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs/Europe and Central Asia. Hungary.

³¹⁾ Crime Without Frontiers. Crime Pattern Analysis Eastern Europe 2002 2003. PolitieKorps Landelijke Politiediensten, September 2004 (Netherlands), str. 58-213.

³²⁾ Celníci a drogy 1995. Zpracovala Světová celní organizace. Interní materiál celní služby, nepublikováno.

³³⁾ Former Lexa bodyguard caught drug-smuggling. The Slovak Spectator. Slovakia's English language newspaper. Vol. 5, No. 43. November 16 21, 1999.

k dražším drogám. Díky tomuto trendu je část převáženého kokainu distribuována i na český trh. Cena kokainu při místní distribuci se pohybuje od 2 000 do 2 500 Kč (70 – 90 euro) za 1 g. Cena kokainu v roce 2001 dramaticky klesla na 1 800, někde dokonce na 1 500 Kč (64 – 54 euro) za 1 g. Množství kokainu na české drogové scéně se od té doby postupně zvyšuje. Droga je distribuována zejména v rokových klubech a na taneční scéně.³⁴⁾

Kokainové sítě v ČR

Pašování kokainu z Jižní Ameriky neustále narůstá. Záchyty kokainu potvrzují skutečnost, že Česká republika slouží jako aktivní překladiště kokainu, který pochází z Jižní Ameriky, střední Ameriky a Karibiku. Při odeslání velké zásilky, je tato následně rozdělena do menších balení, která jsou pro- pašována do ciziny a zase rozdělena do jednotlivých zásilek konečným zákazníkům. Na dopravě těchto menších balení se podílejí právě Češi. Část kokainu dopravovaného tímto způsobem je obvykle určena pro Českou republiku jako cílovou zemi. Ve způsobu dopravy drog dominuje letecká přeprava. Od- halení tzv. „polykačů“ a „obyčejných“ kurýrů, kteří využívají k dopravě kokainu pražské letiště, jasně potvrzují význam tohoto způsobu dopravy a úroveň dovozu kokainu z Jižní Ameriky. Velmi časté jsou také dovozy kokainu ukryté v kontejnerech s ovocem, kávou, oděvy, nábytkem apod.

Kokain z České republiky obvykle pokračuje dál po silnici do dalších míst určení. Jedná se zejména o Skandinávii, Německo, Nizozemí, Spojené království, Itálii a Švýcarsko, kde jsou ceny kokainu vyšší.

V České republice převažují dva zločinecké proudy – skupiny překupníků drog pocházející přímo z Jižní Ameriky (často s vazbou na Kolumbii) a méně organizované skupiny pachatelů v čele s Čechy. Západoafričtí překupníci kokainu jsou u nás také aktivní od první poloviny 90. let. Relativně novým trendem je účast Kosovoalbánců a Turků, kteří se od roku 2004 zapojují do obchodu s kokainem. Kvůli vlivu **CIS** v mezinárodním obchodu s kokainem lze také v blízké budoucnosti očekávat větší aktivitu ruskojazyčných skupin.

V posledních letech se významně mění zapojení Čechů do ilegálního obchodu s kokainem – jedná se zejména o množství zapojených jednotlivců. V řadě zemí EU, Jižní Americe a v Karibiku došlo k za- držení kurýrů českého původu. Bylo potvrzeno, že čeští kurýři se podílejí na ilegálním obchodování s kokainem, které organizují státní příslušníci z Jižní Ameriky, Albánie, Nigerie a dalších zemí. V po- slední době roste zapojení méně organizovaných skupin pachatelů, které jsou složeny převážně z Če- chů. Zároveň dochází ke změně postavení Čechů v hierarchii jednotlivých mezinárodních zločineckých skupin, v současnosti už se nevěnují pouze „dopravě“, ale také pro Nigerijce a Kosovoalbánce orga- nizují cesty kurýrů.³⁵⁾

Klesá význam aktivit jednotlivců, kteří hledají velký finanční zisk z jednotlivých zásilek kokainu při „turistických“ cestách do zemí, kde je držení drog částečně legalizováno (např. Nizozemí).

Jihoamerické organizace

– Polykači

V první polovině 90. let se české bezpečnostní složky začaly setkávat s přítomností jihoamerického zločinu v souvislosti s přílivem tzv. polykačů na pražském letišti Ruzyně.

Jeden ze zaměstnanců protidrogového oddělení Celní správy v únoru 1993 objevil na Hlavním ná- draží v Praze mrtvé tělo muže peruánské národnosti s několika desítkami kontejnerů kokainu v žaludku. Muž, který přistál na pražském letišti, chtěl pokračovat vlakem z Prahy do Německa. Naneštěstí došlo k protržení jednoho z kontejnerů a pašerák zemřel.³⁶⁾

³⁴⁾ Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky.

³⁵⁾ Česká republika středoevropská křižovatka mezinárodních cest dopravy drog. Redakční rada. Bulletin Národní protidro- gové centrály. Praha 2000 (str. 8–9), str. 9.

³⁶⁾ Nožina, M.: Svět drog v Čechách, q. b., str. 18.

Příliv drogových kurýrů narůstal. Od ledna do prosince 1994 čeští celníci a policie na letišti odhalili 8 případů pašování kokainu.³⁷⁾

- *Celníci na pražském letišti zadrželi v květnu 1995 muže kolumbijské národnosti, který měl v těle 720 g kokainu. Muž cestoval na trase Bogotá – Caracas – Amsterdam – Praha.*³⁸⁾
- *V září 1995 byli zadrženi 2 polykači s více než 1 kg kokainu. První kurýr měl v žaludku 70 kontejnerů s kokainem, zatímco druhý převážel 80 kontejnerů. Pašeráci s 10denními turistickými vízy a 1500 USD do Prahy přiletěli z Bogoty.*³⁹⁾

Záchyty pokračovaly také 1. 9., 3. 9., 5. 9., 7. 9., 8. 9., 10. 9., 5. 10. atd. Dohromady v roce 1995 narostl počet záchytů na 25.⁴⁰⁾

Kurýři cestovali na trase Bogotá – Caracas – Amsterdam – Praha a obvykle převáželi kolem 100 malých speciálně připravených kontejnerů se 7 g kokainu (od ledna se jednalo o 11gramové kontejnery). Kokain byl zabalen do prezervativů nebo ustřižnutých prstů od rukavic.⁴¹⁾

Příliv kolumbijských kurýrů na trase Bogotá – Caracas – Amsterdam – Praha v roce 1996 pokračoval.

- *Na letišti Ruzyně byl v lednu 1996 zadržen neobvykle vysoký kolumbijský indián, který převážel ve svém žaludku 118 kontejnerů s kokainem (800 g). Tentýž měsíc byli zadrženi 38letá žena z Kolumbie (70 kontejnerů kokainu, 500 g), 22letý muž kolumbijské národnosti (640 g kokainu) a 26letý muž kolumbijské národnosti (950 g kokainu).*⁴²⁾
- *V únoru 1996 následoval 25letý muž z Kolumbie. Muž napolykal pouze 5 kontejnerů s kokainem a zbylých 52 kontejnerů měl přilepených kolem svého penisu.*⁴³⁾
- *V březnu 1996 přiletěla po stejné trase z Bogoty 26letá žena kolumbijské národnosti. Chtěla ještě tentýž den pokračovat vlakem do Německa. Na Hlavním nádraží v Praze však zkolabovala a zemřela. Soudní pitva v jejím žaludku odhalila 84 kontejnerů s kokainem – jeden z nich byl prasklý.*⁴⁴⁾

Po zadržení několika desítek polykačů (nejčastěji z Kolumbie), pašeráci kokainu v roce 1997 tento způsob dopravy drog znatelně omezili.⁴⁵⁾ V širším měřítku byl obnoven v roce 2004 a pokračuje do současnosti.⁴⁶⁾

Během roku 2001 byl zaznamenán nový trend. Do pašování byla zapojována řada polykačů z jiných zemí než ze zemí Jižní Ameriky. Jako kurýři slouží zejména Poláci, Češi a Nigerijci. Příliv polykačů z jihoamerických zemí (Kolumbie, Kostarika, Ekvádor, Peru, Brazílie apod.) pokračuje, často přes Karibské ostrovy a také přes Afriku.

Dochází také ke kombinovanému pašování kokainu – část je ukryta v tělních dutinách (nejen v žaludcích, ale také ve vagínách⁴⁷⁾) a částečně v zavazadle.

Jeden z nedávných případů z roku 2006 je poněkud zvláštní:

Celníci na pražském letišti Ruzyně zadrželi drogového kurýra, u kterého objevili 700 g kokainu ukrytého v nitru za pomoci lékařské prohlídky a s použitím RTG přístroje. Během dvou dní cizinec vyloučil 29 kondomů naplněných kokainem. Laboratorní testy prokázaly, že každý kontejner obsahuje 10 g kokainu. Doposud vyloučil cizinec 285 g kokainu. Muž ve věku 32 let přicestoval ze Sao Paula

³⁷⁾ Národní protidrogová centrála Policie České republiky. Osobní rozhovor.

³⁸⁾ Roční zpráva. Drogy 1995. Protidrogové oddělení 9. odboru Generálního ředitelství cel. (nepublikováno).

³⁹⁾ Ibid.

⁴⁰⁾ Ibid.

⁴¹⁾ Ibid.

⁴²⁾ Roční zpráva. Drogy 1996. Ministerstvo financí Generálního ředitelství cel. Odbor boje proti podloupnictví. Protidrogové oddělení. Nepublikováno

⁴³⁾ Ibid..

⁴⁴⁾ Ibid.

⁴⁵⁾ Drogy 1998. Ministerstvo financí Generálního ředitelství cel. Odbor boje proti podloupnictví (nepublikováno).

⁴⁶⁾ Národní protidrogová centrála Policie ČR. Osobní rozhovor.

⁴⁷⁾ Borovička, A.: Kokain v Česku. Bulletin Národní protidrogové centrály, No. 2/1999, (str. 43–48), str. 47.

v Brazílii. Celníci jej zadrželi na základě kontrolního testu moči. Vzorky moči jsou běžně odebírány cestujícím, kteří přilétají z rizikových oblastí. Jeho vzorek prokázal přítomnost narkotik v jeho těle. Testování na přítomnost drog poslalo pašeráka za mříže, ale pravděpodobně mu zachránilo život, protože některé z kontejnerů v jeho těle byly naprasklé.⁴⁸⁾

– Pašování v zavazadlech

Představuje další variantu aktivit kurýrů. Liší se místa úkrytů a národnosti kurýrů. Např.:

- *Celníci a kriminalisté v červnu 1994 zadrželi 3,6 kg kokainu ve dvou kufrech s dvojítm dnem. Čeští kurýři přiletěli k dalším cestám z Amsterdamu do Prahy. Pašovali drogy z nějaké jihoamerické země.*
- *Muž kolumbijské národnosti byl v únoru 1995 zadržen na ruzyňském letišti (trasa Bogotá – Frankfurt – Praha). Ve dvojítm přepážkách jeho kufru byly objeveny dva kilogramy kokainu.*
- *V počítačovém monitoru bylo v červnu 1995 objeveno 12,1 kg kokainu – droga byla pašována z Venezuely.*
- *Ve dvojítm přepážce zavazadla bylo v srpnu 1995 objeveno 4,5 kg kokainu. Kurýr, kterým byla žena německé národnosti, cestovala do Prahy z Rio de Janeira přes Amsterdam. Drogy si měl vyzvednout neznámý muž v Praze.*
- *V únoru 1996 bylo v kufru 48letého Francouze objeveno 2,5 kg kokainu (cestoval na trase Bogotá – Londýn – Praha).*
- *Celníci v březnu 1996 zadrželi 5,7 kg kokainu. Kurýrem byl 28letý občan Spojených států, který přiletěl z Rio de Janeira přes Amsterdam. Droga byla ukryta v 6 plechovkách od ovoce. V tomtež letadle bylo několik dalších Kolumbijců, kteří nepřeváželi žádnou drogu, pravděpodobně jen sloužili hlavnímu kurýrovi jako návnada.*
- *V červnu 1996 bylo zadrženo 772 g kokainu, který pašovala kolumbijská žena ve třech párech bot. Žena přijela do Prahy z Bogoty.⁴⁹⁾*
- *Pražští celníci na ruzyňském letišti v červnu 2005 zatkli Mexičana s více než 3 kg kokainu. Pašerák do Prahy přiletěl z Amsterdamu. Vylisovaný kokain ukryl v obalech gramofonových desek.⁵⁰⁾*
- *Poštou*

V druhé polovině 90. let byla v celé Evropě zaznamenána tendence pašování kokainu poštou, přitom Česká republika není žádnou výjimkou. Tento způsob dopravy se stal oblíbený zejména díky jeho rychlosti a utajení – anonymitě odesílatele, velkým množstvím balíků, mezi které je snadné ukrýt malé zásilky kokainu (jenom společnost DHL do Prahy letecky vypravuje každý den dvě zásilky).

Techniky ukrývání jsou opět velmi různé:

- *V dubnu 1995 bylo na pražské Hlavní poště zadrženo 1,2 kg kokainu v zásilce obrazů z Kolumbie.⁵¹⁾*
- *V červnu 1995 bylo v Mostě objeveno v zásilce přitahovací kladky 5,131 g kokainu, balík byl poslán z Kolumbie.⁵²⁾*
- *V srpnu 1995 bylo na ruzyňském letišti objeveno 150 g kokainu ukrytého v knize, která byla poslána prostřednictvím DHL.⁵³⁾*
- *V březnu 1996 byla v Ostravě zadržena zásilka rekordního množství 8,25 kg kokainu ukrytých ve velkých sádrových plastikách sedících psů. Zásilka DHL byla odeslána z Peru.⁵⁴⁾*

⁴⁸⁾ Agenturní server ČTK: České Noviny. cz. 23. 3. 2006, 11:38. Lidovky. cz 23. 3. 2006. 11:24:51.

⁴⁹⁾ Roční zpráva. Drogy 1996. Ministerstvo financí Generální ředitelství cel. Odbor boje proti podloudnictví. Protidrogové oddělení. (nepublikováno).

⁵⁰⁾ Media Monitor. Czech customs detain cocaine smuggler at Prague airport, By BBC, Jun 7, 2005, 19:00 GMT.

⁵¹⁾ Roční zpráva. Drogy 1996. Ministerstvo financí Generální ředitelství cel. Odbor boje proti podloudnictví. Protidrogové oddělení. (nepublikováno).

⁵²⁾ Ibid.

⁵³⁾ Ibid.

⁵⁴⁾ Ibid.

- V roce 1998 bylo objeveno 1,7 kg kokainu v krabici s dvojitými přepážkami. Zásilka DHL byla deklarována jako sbírka nerostů.⁵⁵⁾
- V roce 1999 bylo zadrženo 4,5 kg kokainu v zásilce horolezeckého lana, které bylo odesláno z Velké Británie.⁵⁶⁾
- Záchyty v roce 2001 byly předzvěstí nové strategie pašování – tj. odesílání menších dopisů s kokainem z velkých měst (Barcelona, Amsterdam).⁵⁷⁾

Příjemci bývají najaté osoby, které poskytnou své adresy pašerákům a poté předají zásilky místním distributorům. Časté je také využívání adres *poste restante*. Dopisy obvykle obsahují 100 g drogy a odesílání 40 – 50 dopisů na jednu adresu není nic neobvyklého. Množství drog, které je pašováno tímto způsobem, začíná nabývat na významu.⁵⁸⁾

Tento způsob umožňuje menším zločineckým skupinám, které nemají dostatečné finanční zdroje k organizaci velkých zásilek, vstupovat na evropský drogový trh.

– Kontejnery a velké zásilky zboží

Hlavním způsobem pašování kokainu do Evropy je pro velké jihoamerické organizace zasílání zboží, nejčastěji v kontejnerech. Tento způsob umožňuje přepravu velkých množství kokainu s relativně malým rizikem odhalení organizátorů. Droga je nejčastěji přepravována přes oceán v dodávkách komodit typicky exportovaných ze zemí původu – textil, ovoce, káva apod. do evropských přístavů, a potom po souši dopravována do České republiky. Např. v případě 100 kg kokainu směřujícího do České republiky, který byl zadržen v Liverpoolu, byla droga ukryta v sádrových imitacích broskví, které byly smíchány s kompotem ze skutečných broskví.⁵⁹⁾

Tento druh pašování drog vyžaduje existenci aktivních buněk, které působí v oblasti přepravy nebo konečné distribuce. Buňky jsou často kryty jako společnosti zabývající se vývozem a dovozem zboží, cestovní kanceláře apod. Prvním případem tohoto druhu v České republice bylo zatčení Martineze gangu napojeného na kolumbijský kartel z Cali:

Zatčení 2 českých „obchodníků“ v roce 1991 v Londýně, u kterých byl nalezen 2 kg balík kokainu, se zdálo být relativně nevýznamnou epizodou ve válce proti drogovým baronům. Ale detektivové Scotland Yardu brzy zjistili, že narazili na velkou drogovou trasu z Kolumbie přes Polsko a Českou republiku do Německa, Nizozemska a Británie. Bylo prokázáno, že kartel z Cali využívá změn ve východní Evropě, které byly způsobeny pádem komunismu, k vytvoření bezpečných meziskladů na drogové trase do západní Evropy.

Vůdce tohoto pašeráckého kanálu, který vedl přes Polsko a Československo, žil v Československu v Hradci Králové. Alonzo Delgado Martinez byl ekonom, který ukončil postgraduální studium v Praze v roce 1960. Stal se děkanem fakulty ekonomie na Univerzitě v Bogotě, ale léta od 1982 – 1986 strávil ve vězení za prodej drog. Po demokratických změnách v Československu se vrátil do země a založil obchodní společnost Yaros na vývoz a dovoz, specializovanou zejména na dovoz kolumbijské kávy a ovoce. Založení společnosti nebylo zvlášť obtížné: rok po sametové revoluci, která změnila Československo v kapitalistickou zemi, docházelo ke každodennímu zakládání zahraničních společností. Byl to právě ten druh podnikání, který nové Československo potřebovalo. Ale pan Delgado nebyl obyčejný obchodník a Yaros nebyla obyčejnou společností. Byl členem kartelu Cali.

Na betonových nakládacích rampách jeho nově postaveného velkoskladu řídil Alfonso Delgado Martinez skupinu, která přebalovala bedny fazolí, rýže a cukru z rodné Kolumbie. Řidiči nákladních automobilů, kteří měli svážet importované potraviny z polského přístavu Gdyně, klábosili při čekání, až je budou moci odvézt do Německa, Nizozemska a Británie.

⁵⁵⁾ Roční zpráva. Drogy 1998. Ministerstvo financí Generální ředitelství cel. Odbor boje proti podloupnictví. (nepublikováno).

⁵⁶⁾ Drogy 2000. Roční zpráva. Ministerstvo financí Generální ředitelství cel. Odbor boje proti podloupnictví protidrogové oddělení. Nepublikováno.

⁵⁷⁾ Drogy 2001. Roční zpráva. Ministerstvo financí Generální ředitelství cel. Odbor boje proti podloupnictví protidrogové oddělení. Nepublikováno.

⁵⁸⁾ Borovička, A.: Kokain v Česku, q. b. 44.

⁵⁹⁾ Borovička, A.: Kokain v Česku, q. b. 45.

„Obchodní partneři“, kteří mu pomáhali zametat cestu, byli bývalí členové StB, československé komunistické státní bezpečnosti. Kolumbijské potraviny byly dávány do kontejnerů označených „Vyrobena v Československu“. Palety byly vyprázdněny a naplněny balíčky s kokainem.

Britská tajná služba MI6, která spolupracovala s českou a polskou policií, pronikla do Delgadova týmu a agent podával zprávu z každé zastávky na drogové trase. Bez vědomí Kolumbijce byli jeho lidé v Polsku zatčeni. Jakmile konvoj opustil velkosklad, byl Kolumbijec zatčen. Další zatčení byla naplánována podle toho, jak kokain míjel jednotlivé zastávky na své trase do Británie.

Ale operace byla náhle ukončena, když se řidiči nákladních aut pokoušeli přejet hranice do Německa. Český celní úředník, který nebyl informován o tajné operaci, si všiml něčeho podezřelého a objevil v paletách 99,7 kg kokainu. Poté bylo zatčeno několik pašeráků včetně Delgada a jeho dvou přátel z StB a v Gdyni byla zadržena druhá zásilka 117 kg kokainu.

Delgado byl soudem v Hradci Králové v roce 1994 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 10 let a následnému vyhoštění z České republiky.

Delgadův gang byl pravděpodobně jednou z menších buněk operujících v Evropě pod vedením kolumbijských kartelů. A jak je obvyklé, šéfové celé sítě unikli.⁶⁰⁾

Podle zpráv České policie pokračoval trend větších zásilek (100 kg a více) organizovaných jihoa-merickými sítěmi až do roku 2004. Od té doby byl nahrazen menšími zásilkami posílanými s větší frekvencí.⁶¹⁾

České organizace

V první polovině 90. let patřila většina uvězněných českých pašeráků kokainu k nejnižším vrstvám zločinecké hierarchie. Postupně do podnikání s drogami začaly vstupovat vyšší vrstvy. Aktivita českých emigrantů (např. čeští emigranti, kteří se usadili v Nizozemí, Peru a Kolumbii) a navrátilých emigrantů (bývalí emigranti, kteří se vrátili do České republiky, obvykle mají dvojí občanství a využívají zkušeností získaných na tomto poli v cizině) patří mezi ty nejnebezpečnější. Tito lidé řídí více méně nezávislé zprostředkující gangy, které jsou v kontaktu s velkými organizacemi překupníků drog (včetně známých kolumbijských kokainových kartelů z Cali a Medellinu) a také mají přístup na místní drogové trhy v Evropě.

Operace „Jaguár“. Česká policie ve spolupráci s německou policií v roce 1994 zlikvidovala organizovaný gang čtyř českých občanů navrátilých emigrantů a dvou německých občanů, kteří do České republiky a Německa dováželi kokain. Podařilo se zadržet 15,4 kg kokainu pocházejícího z Jižní Ameriky a 55 kg hašiše pašovaného z Maroka.⁶²⁾

Operace „Blizzard“. V dubnu 1995 byla ukončena dvouletá bezpečnostní operace. V jejím rámci spolupracovala Policie ČR a Celní správa s bezpečnostními silami Velké Británie a Německa. Dohromady bylo zadrženo 700 kg kokainu. Drogy byly pašovány na lodích z Kolumbie přes Velkou Británii a Německo do České republiky.

V březnu 1994 byla v Manchesteru zadržena zásilka 350 kg kokainu. Droga byla zabalena do prezervativů a ukryta v ovocných kompotech. Byla nahrazena bezpečnou látkou a zásilka pokračovala do předpokládaného místa určení. Další zásilka 340 kg kokainu byla zachycena v Hamburku. Droga byla ukryta ve 100 tunách cukru a adresována jistému servisnímu středisku v Praze. Přestože případ byl zveřejněn německou TV, policii se podařilo zatknout hlavní organizátory. Český občan T. M. byl na cestě do Amsterdamu zadržen na ruzyňském letišti.

T. M. byl český navrátilý emigrant, který utekl z bývalého Československa po sovětské okupaci v roce 1968. V Nizozemí a Portugalsku byl odsouzen do vězení na 11 a 3 roky za pašování drog. Vrátil se po demokratické revoluci v roce 1998 a založil dvě obchodní společnosti, které sloužily jako krytí pro jeho drogové operace.

⁶⁰⁾ Gawlik, L.: Tranzit drog na českém území – vybrané případy. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha 1994 (nepublikováno), str. 59–71. Nožina, M.: Svět drog v Čechách, q. b., str. 256–266. Routine arrest puts agents on trail of cocaine cartel. By Michael Smith. UK News Electronic Telegraph, Friday 29 August 1997. Issue 826.

⁶¹⁾ Výroční zpráva Národní protidrogové centrály Policie ČR za rok 2004. Nepublikováno.

⁶²⁾ Akce Národní protidrogové centrály za rok 1994, interní materiál, nepublikováno.

Druhý organizátor J. M. byl zadržen v Praze. Český obchodník a vlastník servisního střediska v Praze byl už předtím pětikrát odsouzen za různé trestné činy.

Spolu s kokainem zajistila policie několik zbraní, ručních granátů a munice do poloautomatických a automatických pistolí. Při pouličním prodeji by množství zadrženého kokainu představovaného 7 miliony dávek mělo hodnotu 33 milionů euro.⁶³⁾

V operaci „Aligátor“. Hlavní aktér byl český navrátilý emigrant z Kolumbie Urban Novotný. Krátce po revoluci v roce 1989 se vrátil zpět do vlasti a s velkou publicitou otevřel v rodném Opočně továrnu na pražení kávy. Kávová zrna byla dopravována přímo z Kolumbie. Kvůli vysokým dluhům a zahájenému trestní stíhání byl donucen k návratu do Kolumbie, odkud začal do Opočna posílat zásilky s kávou. Jeho partner kolumbijské národnosti organizoval dodávky do České republiky. Tento muž byl už dříve v roce 1990 v Německu uvězněn za trestný čin spojený s drogami. Česká protidrogová policie zjistila, že dodávky kávy jsou smíchány s kokainem. Během realizace v roce 1997 bylo zajištěno 60 kg kokainu a Novotného partner byl zadržen. Urban Novotný byl zadržen v Kolumbii a v roce 1999 vydán do České republiky. Zdrojem kokainu byl pravděpodobně kolumbijský Medellinský drogový kartel.⁶⁴⁾

V operaci „Vigo“. Český navrátilý emigrant z Jižní Ameriky založil v Mělníku firmu na dovoz zemědělských produktů do České republiky. Muž za pašování kokainu strávil 12 let za mřížemi (především v Brazílii). Česká policie zajistila 135 kg kokainu ukrytého v 5 tunách sušených banánů a kokosové moučky pocházejících z Kolumbie. Policie zadržela dva muže v České republice a tři byli zadrženi v Kolumbii (včetně jednoho kubánského občana).⁶⁵⁾

V operaci „El Paso“. Protidrogová jednotka české policie v květnu 2001 úspěšně ukončila půlroční operaci, při které zadržela 15členný český gang podezřelý z pašování kokainu z Ekvádoru do České republiky. Kokain pašovali čeští kurýři nebo tzv. polykači. V dubnu byli na pražském mezinárodním letišti zadrženi tři kurýři, kteří se pokusili propašovat 1,5 kg kokainu. V polovině května bylo v Praze a Brně zadrženo 13 dalších lidí, včetně 33letého šéfa gangu. Spolu s kokainem, jehož cena na pouličním trhu byla odhadnuta na 60 000 USD, policie zabavila nelegální střelné zbraně, čistopisy úředních listin a falešná úřední razítka. Operace potvrdila nový trend dovozu a navýšení dodávek kokainu přímo do České republiky.⁶⁶⁾

Operace „Attila“. Doprava kokainu z Jižní Ameriky byla organizována dvěma Čechy a jedním Slovákem. Skupina pachatelů se v roce 2003 pomocí 15 najatých kurýrů z řad občanů ČR a SR pokusila propašovat z ostrova Sint Maarten, který je součástí Nizozemských Antil, do hlavního města Nizozemského království Amsterdamu 166 kg kokainu. Všechny 15 drogových kurýrů bylo společně se 166 kg drogy zadrženo příslušníky policie Nizozemských Antil. Dále skupina těchto pachatelů v roce 2004 zorganizovala přepravu dalších 16 kg omamné látky kokain prostřednictvím dva najatých kurýrů z řad občanů SR z venezuelského ostrova Isla de Margarita. Kurýři byli na ostrově opět zadrženi. Šéfové gangu byli zadrženi na území České republiky.

Podle české policie představovalo množství drogy zajištěné během společné akce české, slovenské a nizozemské protidrogové policie 5,5 milionu dávek kokainu za cenu přibližně 4 milionů euro.⁶⁷⁾

V operaci „Abíba“. Česká policie v únoru 2004 zatkla dva muže a jednu ženu obviněné z pašování kokainu a taneční drogy extáze z Nizozemí do České republiky. Podezřelí byli součástí čtyřčlenného gangu, jehož šéf byl zadržen německými celníky. Většinu drog prodávali v nočních klubech ve Znojme

⁶³⁾ Kobesová, J.: Sedm set kilogramů kokainu bylo pašováno v kompotech a v cukru. Denní Telegraph, 12. 4. 1995, Agentura ČTK, 11. 4. 1995. Komorous, J.: Situace v oblasti nelegální výroby, obchodu a šíření omamných a psychotropních látek za I. pololetí roku 1995 v České republice. Informační bulletin Národní protidrogové centrály, Policie České republiky, Praha 1995, No. 3, str. 7.

⁶⁴⁾ Kopic, J.: Kokainové cíle. Policista 9/1999.

⁶⁵⁾ Kopic, J.: Kokainové cíle, q. b.

⁶⁶⁾ Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky. Praha 25. 1. 2002 (nepublikováno). Police arrests drug smuggling gang. By Dita Asiedu. Radio Prague the international service of Czech Radio. 29. 5. 2001.

⁶⁷⁾ Tisková zpráva k operaci „ATTILA“. Policie České republiky, Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování. Praha 27. 1. 2006.

a Mikulově v Jihomoravském kraji, které provozoval jeden z pachatelů, muž rakouské národnosti. Rozbití gangu předcházela 6ti měsíční operace.⁶⁸⁾

Západoafrické organizace

Mnoho afrických překupníků drog v České republice jsou bývalí studenti českých vysokých škol, kteří sem přišli na základě dřívějších stipendií.

Případy afrických studentů v bývalém Československu, kteří za sexuální služby platili svým milenkám (a někdy také milencům) drogami a distribuovali drogy mezi svými spolužáky, byly známy už před rokem 1989, ale z „politických důvodů“ byly utlány. Afričané většinou studovali zemědělství, ekonomii a chemii. Paradoxně někteří ze současných překupníků drog jsou bývalí studenti policejní školy v Zastávce u Brna, kde bylo v České republice studijní středisko pro budoucí policisty mnoha afrických zemí. Ve skutečnosti většina absolventů využívá své policejní vzdělání, jen na opačné straně zákona.

Česká republika začala být využívána jako tranzitní území pro zásilky drog organizované západoafrickými gangy od začátku 90. let. Prvním případem, který na jejich přítomnost v České republice upozornil, bylo zadržení tanzánského drogového kurýra na pražském letišti Ruzyně. Příležitostný kurýr pracoval pro obrovský gambisko – tanzánský gang, který se specializoval na pašování heroinu z Karáčí (Pákistán) a poté do Bombaje přes Českou republiku, Polsko a nakonec do Německa, Dánska, Švédska, Norska a Velké Británie.⁶⁹⁾

V širším měřítku upoutali Afričané pozornost české policie v roce 1993, když byly zaznamenány první případy najímání českých kurýrů k dopravě drog. Objevila se skupina bývalých studentů zemědělství, kteří působili v centru Prahy kolem známé restaurace Slovanský dům. Vyšetřování odhalilo nigerijskou drogovou síť, která působila v Thajsku, několika evropských zemích a USA.⁷⁰⁾

Síť byla zlikvidována díky společné mezinárodní policejní akci „Kurýr“ v roce 1995 a následně „Kurýr II“ a „Kurýr III“. Postupně byla objevena jihoamerická drogová trasa. Čeští kurýři pracující na této trase pro Nigerijce byli zatčeni ve Francii, České republice a Uruguayi. Jejich konečnou destinací nebyla Česká republika, ale různé další evropské země – zejména Nizozemí, kde mají Západoafričané silnou základnu.

Platby pro české kurýry za dopravu 1 kg kokainu z Jižní Ameriky do Evropy jsou relativně nízké a pohybují se mezi 80 000 a 100 000 Kč (2800 – 3500 euro).⁷¹⁾ Čistota kokainu bývá obvykle 80 %.⁷²⁾

Francouzská policie v únoru 1996 zatkla českou dívku se 4 kg kokainu, která na trase z Jižní Ameriky pracovala pro nigerijské pašeráky. Žena se rozhodla spolupracovat s policií. Na základě jejích informací byla odhalena západoafrická síť působící v Brazílii, Francii/Portugalsku a České republice. Gang drogové kurýry najímal v České republice. Dívka neznala jména organizátorů, ale byla schopna některé z nich identifikovat při rekognici na základě fotografií. Šéf gangu byl zatčen v České republice a byl odsouzen k 12 letům odnětí svobody.⁷³⁾

Koncem roku 2003 byla v rámci policejní operace „Iga“ rozbita západoafrická síť, která organizovala dopravu kokainu z Jižní Ameriky do západní Evropy. Afričané k dopravě drog využívali české kurýry. Nakonec bylo v České republice a dalších zemích zadrženo 17 českých kurýrů a 25 kg kokainu. Šéf sítě byl zatčen v Německu.⁷⁴⁾

Česká protidrogová policie v červenci 2006 zatkla v severních Čechách 21 drogových kurýrů, kteří pracovali pro Nigerijce. Organizátor nigerijské národnosti však uprchl.⁷⁵⁾

Západoafričtí organizátoři v České republice obvykle pocházejí z Nigerie, Guiney, JAR, Konga,

⁶⁸⁾ Police arrests gang of smugglers. Radio Prague 11. 2. 2004.

⁶⁹⁾ Nožina, M.: Svět drog v Čechách, q. b., str. 189–190.

⁷⁰⁾ Národní protidrogová centrála Policie ČR, osobní rozhovor.

⁷¹⁾ Ibid.

⁷²⁾ Drogová scéna 2003. Výroční zpráva Národní protidrogové centrály. Nepublikováno.

⁷³⁾ Národní protidrogová centrála Policie ČR, osobní rozhovor.

⁷⁴⁾ Drogová scéna 2003. Výroční zpráva Národní protidrogové centrály. Nepublikováno.

⁷⁵⁾ Noviny Právo (Praha), 12. července 2005.

Ghany a Mali. Jejich vyšetřování je velmi složité – zejména kvůli nedostatečné znalosti afrických jazyků (Hausa, Yoruba Obo apod.). Mívají k dispozici bezchybné falešné doklady. U některých západoafrických dealerů bylo zajištěno i více než 10 cestovních dokladů různých zemí. Někteří Afričané díky sňatku s českými ženami získali trvalé povolení k pobytu v České republice, přestože někteří z nich jsou už u nich doma ženatí. Běžná cena za fiktivní svatbu se pohybuje v rozmezí od 150 000 do 200 000 Kč (5500 – 7000 euro). Dalším velmi rozšířeným způsobem je zakládání fiktivních obchodních společností a zneužívání azylového systému.

Západoafričané se neomezují jen na obchod s drogami. Zabývají se také paděláním cestovních dokladů, spekulacemi se „zvacími dopisy“, kdy jsou čeští obchodníci zvaní do afrických zemí pod záminkou možnosti vysokých zisků a pak jsou okradeni, dále podvodnými finančními operacemi apod.

„Noví“ hráči na české kokainové scéně

Organizace z Balkánu

Kriminální delikventi z bývalé Jugoslávie díky dobrým vztahům mezi oběma zeměmi pracovali v bývalém Československu už před rokem 1989. Využili svých velmi dobrých znalostí prostředí a svých dlouhodobých kontaktů na české kriminální podsvětí a korupční struktury státní správy z komunistické éry. Na tomto základě se jim podařilo rozšířit jejich síť, zejména na oblast obchodu s drogami. Nejúspěšnějšími mezi nimi se stali Albánci z Kosova, kteří účinně pronikli do místních drogových sítí. Svého dominantního postavení dosáhli jednoduchými, ale účinnými způsoby – brutalitou, korupcí, obratným využitím mezer v české legislativě a systému státní správy.

Kosovští Albánci jsou organizováni do klanů – fares – často složených z příbuzných nebo krajanů, a tak proto jde o velmi úzce provázané organizace. Vnitřní vedení gangů je snazší a současně se zvyšuje brutalita obránců. Totéž aplikují i do skupin rekrutovaných makedonskými Albánci.⁷⁶⁾

Čeští policisté v průměru každé 2 týdny zadrží člena gangu, který pracuje pro kosovoalbánské šéfy. Ve většině případů však se jedná pouze o „malou rybu“ českého původu.

Velcí obchodníci na tzv. „Balkánské cestě“, Turci, neměli příliš velký zájem o český drogový trh, přestože české území často využívali k dopravě drog na Západ a jako překladiště. A tak v nedávné době také začali vstupovat na český drogový trh.⁷⁷⁾

Mnoho albánských překupníků drog se začalo natrvalo usazovat v České republice. Velmi rozšířeným způsobem je oženit se s Češkou. Dalším způsobem je založení fiktivních firem a obchodů. Např. mnoho zlatnických obchodů a butiků v centru Prahy je v současné době ve vlastnictví Albánců, kteří jsou podezřelí z obchodování s drogami. Co je však považováno za velmi nebezpečné pro stabilitu, např. kriminalizaci české společnosti, je snaha některých balkánských překupníků s drogami prostoupit český politický a ekonomický život. Prostoupení je spojeno s tzv. „první vlnou“ obchodníků s drogami, kteří – po získání dostatečného množství peněz – zastavují své aktivity v obchodování s drogami a rozvíjejí víceméně legální obchodní aktivity. Česká policie zná několik kosovoalbánských drogových bossů, kteří stojí mimo obchodování s drogami. Bývalí obchodníci s drogami se navenek tváří jako vážení obchodníci a mají zájem o vytváření úzkých vazeb na českou politickou a hospodářskou reprezentaci. Přesto nedochází k úplnému oddělení od drogového podsvětí.

Fámy z české drogové scény zmiňují, že peníze vybrané mezi albánskými „obchodníky“ a drogovými dealery usazenými v České republice slouží k nákupu zbraní pro Albánskou osvobozenickou armádu v Kosově.

Kosovci řídí obchod s heroinem nebo se na něm podílejí skoro ve všech větších městech České republiky. Menší zásilky kokainu, které byly pravděpodobně určeny k „rozšíření sortimentu“, byly jejich sítím zabavovány již od počátku roku 2000.

⁷⁶⁾ Nožina, M.: The Czech Republic: A Crossroads of Organised Crime. In: Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond. Ed. By Cyrille Fijnaut and Letizia Paoli. Studies of Organised Crime, Vol. 4, Dodrecht (the Netherlands) 2004, (str. 435–466), str. 450.

⁷⁷⁾ Nožina, M. Das Netzwerk des internationalen organisierten Verachtens in der Tschechischen Republik. In: R. C. Meier-Walser, G. Hirscher, K. Lange, E. Palumbo, eds., Organisierte Kriminalität. Bestandsaufnahme, Transnationale Dimension, Wege der Bekämpfung. München 1999, (str. 220–243), str. 232.

Operace „Kaffara“. Na základě společné operace policie a celní správy v roce 2001 byl zlikvidován mezinárodní gang Makedonců a Albánců. Gang obchodoval s heroinem, XTC (efedrin k jeho výrobě v české ilegální laboratoři byl dovážen z Balkánu) a kokainem.⁷⁸⁾

Operace „Befel“. Česká protidrogová policie v dubnu 2004 završila 8 měsíců trvající operaci proti kosovoalbánskému gangu. Na pražském letišti a v Šumperku byli zatčeni dva Kosovci a jeden český občan. Byl zajištěn 1 kg kokainu.⁷⁹⁾

Operace „Kámen“. Česká policie v dubnu 2004 zatkla 31letého pašeráka albánské národnosti. Bylo zajištěno 2,4 kg heroinu, 0,46 kg kokainu, 32 kg paracetamolu a několik zbraní. Drogy byly určeny pro distribuci v Německu.⁸⁰⁾

Další skupiny z Balkánu fungují obdobným způsobem:

Operace „Mup“. Bývalý policista z Jugoslávie Z. M. byl v únoru 2006 odsouzen k 7 letům odnětí svobody nepodmíněně. Jeho tři čeští spolupachatelé a jeho družka byli odsouzeni k odnětí svobody od 5 do 7 let nepodmíněně.

Z. M. byl majitelem firmy a půjčovny automobilů v Praze. Jeho firmy nevykazovaly žádnou činnost a sloužily ke krytí nelegálních zisků z pašování drog. Při realizaci bylo českou policií zajištěno 1,6 kg pervitinu a 6 kg kokainu. Bylo zajímavé, že tato typicky česká droga – pervitin – nebyla vyrobena v České republice, ale v cizině. Kokain byl propašován do České republiky v osobních vozech. Podle české policie byly mezi zákazníky gangu také některé české celebrity.⁸¹⁾

Kokain původně získávali balkánští obchodníci s drogami ze sekundárních zdrojů, jako třeba od západoafrických dealerů v Čechách a ve většině případů z kokainového trhu v západní Evropě.

Po navázání vztahů mezi balkánskými a kolumbijskými drogovými organizacemi v jižní Evropě zaznamenala česká policie zintenzivnění kokainových obchodů přes Balkánskou cestu, které organizují především Albánci a Turci. To v následujících letech nevyhnutelně povede k distribuci větších množství kokainu na české drogové scéně.

Ruskojazyčné skupiny

Ruskojazyčný organizovaný zločin se na českém území objevil začátkem 90. let a je považován za nejnebezpečnější fenomén ve sféře organizovaného zločinu.

„Rusové“ mají velké množství finančních prostředků, které investují v dané oblasti zejména do nemovitostí. Díky jejich neustálému pronikání do státních struktur v CIS zemích, dochází k rozšiřování jejich vlivu a síly. Podle zjištění české Bezpečnostní informační služby je pro tyto organizace typický postupný přechod od zjevných kriminálních činností, které na počátku jejich existence označovalo tyto skupiny, k zákonným obchodním aktivitám. Do východoevropských a středoevropských zemí přijely už s dříve získaným kapitálem vydobytým ze zločinů, které spáchali mimo území těchto zemí. Dále využívají tento kapitál k zakládání legálních obchodních firem.

V České republice soustavně narůstá počet heren, restaurací a firem, které vlastní Rusové nebo s ruskou spoluúčastí. V Praze je více než 200 česko-ruských společných podniků, ze kterých značné množství funguje jako seriózní fasáda pro kriminální aktivity. Rusové investují do hotelů, penzionů, heren, restaurací a dalších nemovitostí v Praze a světoznámých lázních Karlových Varech a Mariánských Lázních.⁸²⁾

⁷⁸⁾ Drogy 2001. Roční zpráva. Ministerstvo financí Generální ředitelství cel, odbor pátrání protidrogové oddělení. Nepublikováno.

⁷⁹⁾ Tisková zpráva k úspěšným akcím Národní protidrogové centrály. Policejní prezidium ČR, kancelář policejního prezidenta, preventivně informační skupina. Praha, 13. dubna 2004.

⁸⁰⁾ Ibid.

⁸¹⁾ iDNES Server, 21. února 2006, 11:31.

⁸²⁾ Nožina, M. Das netzwerk des internationalen organisierten Verbachtens in der Tschechischen Republik. In: R. C. Meier-Walser, G. Hirscher, K. Lange, E. Palumbo, eds., Organisierte kriminalität. Bestandsaufnahme, Transnationale Dimension, Wege der Bekämpfung. München 1999, (str. 220–243), 228.

Po usazení pokračuje snaha některých šéfů organizovaného zločinu pronikat do ekonomického a politického života ve VSE zemích. Policie v posledních letech eviduje pokusy ruskojazyčných skupin o pronikání do mechanismů státní kontroly, snahy uplácet státní úředníky, a tak ovlivnit jejich rozhodování a dosadit své lidi nebo spolupracující osoby do vládních struktur a politických stran. Často do svých iniciativ zapojují dělníky, stejně jako vysoce postavené státní úředníky, poslance a celebrity do nelegálních aktivit tím, že jim nabídnou výnosnou pozici v podnikání nebo že sponzorují politické strany. Tajná zpráva Ministerstva vnitra České republiky uvádí, že jejich cílem je získat kontrolu nad obchodem se strategickými nerostnými surovinami, bankovníctvím a zprostředkovaně nad investičními společnostmi, fondy a kontakty s vládní sférou, za účelem získání reálné moci v zemi.⁸³⁾

Ruskojazyčné skupiny v roce 2000 začaly být velmi aktivní v oblasti distribuce omamných a psychotropních látek. Dochází k nárůstu spolupráce ruských zločinců zejména s místními výrobci pervitinu. Pod jejich vedením prudce roste množství vyrobených drog (zejména díky zajištění přísunu efedrinu).

Obzvláště se objevují zprávy o aktivitách Ukrajinců, Rusů a také lidí z Dagestánu, jejichž hlavním zájmem je distribuce heroinu a metamfetaminu. Některé případy dokazují důležité vazby na české kriminální prostředí.

Operativní zdroje ukazují patrný nárůst zapojení ruskojazyčných skupin do organizování velkoobjemových dodávek. Na základě zkušeností kolegů z okolních zemí byla současně potvrzena skutečnost, že dodávky heroinu a kokainu do Itálie organizují zejména Rusové, Ukrajinci, Moldavci.

Některé ruskojazyčné organizace, které jsou známé kvůli kokainovým obchodům v cizině, už jsou přítomny i na českém území. Např. Solncevská brigáda – částečně potlačená v květnu 1995, když česká policie zaútočila na setkání ruských mafiánských bossů v Praze v restauraci „U Holubů“ – operuje zejména v západních Čechách. Její členové, kteří se navenek prezentují jako vážení obchodníci, budují kontakty s českou ekonomickou a politickou elitou, mají v České republice zájem o nakupování nemovitostí a budování operačních základů.⁸⁴⁾

Na českém území byly zaznamenány kontakty mezi ruskojazyčnými skupinami a Kosovoalbánci a Kolumbijci.⁸⁵⁾ Je evidentní, že ruskojazyčné skupiny mají kapacity k tomu, aby snadno pronikly na drogový trh v České republice.

Severoafričané

Severoafričké zločinecké skupiny přicházející především z Maghrebské oblasti tvoří důležité skupiny lidí, jejichž aktivity spočívají v distribuci a rozšiřování omamných, psychotropních a toxických drog. Přestože jsou obvykle označovány jako Arabi, mnoho z drogových dealerů kteří pochází z Tuniska, Alžírsko, Maroka, Západní Sahary a Mauretánie jsou ve skutečnosti etničtí Berberé. Nespolečně s Araby a drží si od nich odstup a dokonce i v České republice existuje mezi Berbery a Araby otevřené nepřátelství a nenávist, která má kořeny v událostech v severní a severozápadní Africe.⁸⁶⁾

Tyto skupiny se nemohou rovnat s balkánskými a ruskojazyčnými zločineckými skupinami v profesionalitě a organizovanosti jejich akcí, ale mohou tyto nevýhody vyrovnat svou mobilitou a regenerační schopností v případě, že jejich skupina by byla rozprášena.

Dříve pašovali Arabové do České republiky hašiš a byli přímo zapojeni do jeho pouliční distribuce. Podle šetření příslušníků české protidrogové policie budují Arabové v současnosti okruh českých lidí, kteří jsou připraveni brát na sebe riziko pouličního prodeje drog, dokonce i za tak malé „mzdy“, které představují ve většině případů pouze jednu nebo dvě dávky heroinu. Existuje celá řada případů, kdy mladé dívky byly nuceny k prodeji drog vyhrůžkami a bitím.⁸⁷⁾

Ve snaze o „rozšíření nabídky zboží“ (a zisků) začali Arabové distribuovat také heroin. Arabští

⁸³⁾ See: Actualized Concept of Fight Against Organised Crime. Ministry of Interior of the Czech Republic, Praha, Listopad 2000.

⁸⁴⁾ Nožina, M.: The Czech Republic: A Crossroads of Organised Crime. In: Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond. Ed. By Cyrille Fijnaut and Letizia Paoli. Studies of Organised Crime, Vol. 4, Dodrecht (the Netherlands) 2004, (str. 435–466), str. 449.

⁸⁵⁾ Národní protidrogová centrála Policie ČR. Osobní rozhovor.

⁸⁶⁾ Nožina, M.: The Czech Republic: A Crossroads of Organised Crime, q. b., str. 452.

⁸⁷⁾ Národní protidrogová centrála Policie ČR. Osobní rozhovor.

dealeři jsou zapojeni zejména do distribuce heroinu a pomalu vstupují do obchodování s kokainem. Heroin získávají hlavně od kosovských Albánců a kokain a hašiš od Západoafričanů.⁸⁸⁾

Závěr

Nárůst užívání území východo a středoevropských zemí jako trasy pro tranzit kokainu je faktorem, který přispívá ke zvýšení trestné činnosti spojené s drogami a propagaci místního zneužívání kokainu.

Sebraná data prokazují, že drogové organizace, které jsou monitorovány bezpečnostními složkami ve VSE, jsou přímo napojeny na cizí země a jejich aktivity na jejich území kopírují znaky mezinárodního organizovaného zločinu. Rozměry, složení a oblasti kriminálních aktivit ve VSE jsou podobné rozměrům organizovaného zločinu v ostatních zemích Evropské unie. Tendence pozorované v oblasti obchodu s kokainem nejsou žádnou výjimkou.

Vzhledem k situaci v Jižní Americe a sousedních oblastech, jako jsou západní Evropa, CIS a Balkán – čelí VSE rostoucímu přílivu kokainu převážně z kolumbijských zdrojů. Ve VSE jsou budovány skladiště kokainu, aby byl následně převážen v menších množstvích drog do EU. Mezi organizátory mezinárodního obchodu s omamnými a psychotropními látkami je velmi rozšířený pohled, že VSE patří do skupiny „bezpečných zemí“, kde se mohou bezpečně usadit a vyprat své nelegální zisky z obchodu s kokainem a dalšími drogami.

Studie jednotlivých studií z České republiky prokazují, že vedle aktivit jihoamerických, západoafrických a domácích gangů se do pašování a distribuce kokainu začaly zapojovat také dřívější heroinové a hašišové sítě (jako jsou kosovoalbánské a arabské sítě). Ve VSE lze očekávat také širší zapojení ruskojazyčných zločinců do výnosného obchodu s kokainem, zejména díky jejich hlubokému proniknutí do VSE podsvětí a kontaktům s jihoamerickým podsvětím.

Stále roste množství drog, které končí v místní distribuční síti. Větší množství kokainu distribuovaného na VSE místní trhy stlačují cenu této drogy dolů. Díky rostoucí životní úrovni v zemích VSE si mohou místní uživatelé dovolit v širším měřítku následovat evropské trendy. Poptávka po kokainu, dříve považovaného za příliš drahou drogu privilegovaných, bude narůstat.

Sebraná data naznačují, že se nejedná o jednoduchý a okrajový problém, protože země VSE se stávají důležitými oblastmi pro ilegální obchodování s kokainem v Evropě. Na základě této analýzy čelíme ve VSE dalšímu růstu počtu toxikomanů zneužívajících kokain, objevování se zločineckých skupin, které se zabývají pouze distribucí kokainu, občasnému násilnému vyřizování sporů kvůli oblastem a sférám vlivu v „novém“ obchodě, narůstajícímu úsilí proniknout do státní správy a rostoucímu množství VSE občanů, kteří se podílejí na mezinárodním obchodu s kokainem.

Bezpečnostní síly VSE musí reagovat na rostoucí požadavky o spolupráci se zahraničními partnery, které jsou nezbytné pro ztotožnění organizátorů mezinárodních obchodů s kokainem a umožňují jejich dopadení.

PhDr. Miroslav NOŽINA, Ústav mezinárodních vztahů

Překlad z anglického originálu Ing. RnDr. Jaroslav Hájek, NPC

⁸⁸⁾ Drogová scéna 2003. Výroční zpráva Národní protidrogové centrály Policie ČR. Nepublikováno.

KOKAINOVÉ SÍTĚ V EVROPSKÉ UNII

Dne 1. června 2007 proběhl v zrcadlovém sále Ministerstva zahraničních věcí České republiky seminář nazvaný „Kokainové sítě v Evropské Unii“. Seminář byl pořádán Ústavem mezinárodních vztahů ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou, v rámci výzkumného projektu „Colombian Cocaine Network in the European Union,“ který je financován Evropskou komisí v rámci programu AGIS.

Seminář byl primárně určen odborné veřejnosti, proto byli na jednání přizváni odborníci z akademické sféry i zástupci státních orgánů, kteří se zabývají bojem proti drogám. Úvodní projevy ředitele PČR NPC SKPV plk. JUDr. KOMOROUSE, vedoucího výzkumného oddělení Ústavu mezinárodních vztahů PhDr. Jana KARLASE, M. A., PhD. a Carlose RESA NESTARESE,¹⁾ akademického pracovníka Madridské autonomní univerzity, se nesly v duchu rekapitulace kokainového problému a jeho stoupající významnosti z pohledu zemí Evropské Unie a nutnosti mezinárodní kooperace při potírání obchodu s ním. Poté vystoupil Nacer LALAM,²⁾ PhD., akademický pracovník Národního ústavu vyšších bezpečnostních studií v Paříži. Ve svém příspěvku detailně objasnil strukturu obchodu s kokainem ve Francii, aktivity etnických kolumbijských uskupení i jejich návaznost na domácí francouzské zločinecké skupiny. Vyzvedl nebezpečnost mezinárodních zločineckých uskupení a násilné projevy, které jsou doprovodným jevem jejich působení ve Francii. V druhé části dopoledne vystoupil Carlos RESA NESTARES s popisem aktuálního trhu s drogami ve Španělsku. Konstatoval sílící angažovanost kolumbijských občanů v obchodu s heroinem ve Španělsku a na kauzálních příkladech demonstroval zřejmé zvyšování objemu dovezeného a obchodovaného kokainu. Dopolední přednáškový blok uzavřel Flavio MIRELLA,³⁾ který se z pověření Úřadu OSN pro drogy a prevenci krimi-

¹⁾ **Carlos RESA NESTARES, M. A., Ph. D.**

Vystudoval Madridskou autonomní univerzitu (bakalář ekonomie a podnikání 1994, M. A. v ekonomii a sociologii 1996), titul Ph. D. získal na Univerzitě krále Juana Carlose r. 2004. Působil jako výzkumný pracovník v řadě institucí: 1995-1997 Madridská autonomní univerzita (Madrid), 1997-1998 El Colegio de México A. C. (Mexico City), 1998-2000 Národní univerzita pro dálkové studium (Madrid), 2000-2002 karibská pobočka Úřadu OSN pro drogy a prevenci kriminality (UNODC Barbados), 2005-2006 El Colegio de México, A. C. Od r. 2002 je zaměstnán jako profesor na Madridské autonomní univerzitě.

Je autorem řady publikací, např. *Economía política y gestión de empresas en la industria mexicana de las drogas ilegales* [Politická ekonomie a řízení obchodu v mexickém nelegálním drogovém průmyslu], *El valor de las exportaciones mexicanas de drogas ilegales, 1960-2001* [Hodnota ilegálního vývozu mexických drog, 1960-2001] či *La estado como maximizador de rentas del crimen organizado: el caso del tráfico de drogas en México* [Stát jako maximizátor výnosů z organizovaného zločinu: případ obchodu s drogami v Mexiku].

Působí rovněž v několika asociacích, jako Mezinárodní asociace pro studium organizovaného zločinu (od 2001), Observatoire Géopolitique de Criminalité Internationale (od 2002), Asociace geopolitických studií drog (od září 2000). Od září 1999 do dubna 2000 španělský korespondent Observatoire Geopolitique des Drogues.

Hovoří španělsky a anglicky.

²⁾ **Nacer LALAM, PhD.**

Institut des Hautes Etudes sur Sécurité Intérieure, Paris (Institut studií vnitřní bezpečnosti, Paříž). Zabývá se problematikou nelegálního obchodu s drogami, organizované kriminality neformálních ekonomik. Spolupracuje s výzkumnými týmy Ústavu Maxe Plancka (Německo) a Ministerstva vnitra Velké Británie. Mimo jiné je autorem studií o zneužívání amfetaminů (*The economics of amphetamine type stimulants. Tracking Globalization*, Indiana University Press 2007) a organizovaném zločinu ve Francii (*How organized is organized crime in France*. In: *Organized Crime in Europe: Conceptions, Patterns, and Control Policies in the European Union and Beyond*, Dordrecht 2004). V letech 2004-2005 řídil evropský program AGIS Expertise collective des terrorismes en Europe zaměřený na analýzu a výměnu informací o evropském terorismu.

³⁾ **Flavio MIRELLA, B. A.**

Vystudoval Carlton University v Kanadě (titul B. A. v politologii). Od ledna 1992 do ledna 1994 byl vedoucím Programu OSN pro rozvoj (United Nations Development Programme UNDP) v Bolívii, kde pracoval především v programech na likvidaci koky. V říjnu 1996 byl přidělen do regionální kanceláře Programu OSN pro kontrolu drog (United Nations Drug Control Programme) v senegalském Dakaru jako zástupce regionálního představitele pro západní a střední Afriku, kde působil do dubna 1998. Od května 1998 do dubna 2002 působil ve funkci zástupce regionálního ředitele Úřadu OSN pro drogy a boj a prevenci kriminality (United Nations Office on Drugs and Crime UNODC) pro karibskou oblast a od května 2002 do května 2003 jako prozatímní regionální ředitel.

V červnu 2003 byl jmenován do funkce představitele UNODC v Ruské federaci a Bělorusku (Moskva). Jeho následujícím pověřením bude funkce představitele UNODC v Peru a Ekvádoru.

Předtím, než nastoupil do UNODC, byl Flavio Mirella zaměstnán jako analytik u pracovních a imigračních úřadů v Ottawě (Kanada). Je ženatý a má tři děti.

nalitý (UNODC) dlouhodobě zabývá nelegálním obchodem s drogami v Ruské federaci. Upozornil zejména na značné finanční zdroje, kterými disponují zločinecká uskupení, a na uživatelský potenciál celé oblasti. Zmínil zjištění ruských orgánů bojujících proti drogám, která svědčí o skutečnosti, že Ruská federace registruje zvýšený podíl námořních, leteckých i kurýrních zásilek kokainu.

Odpolední blok zahájil plk. Ing. Miroslav NOVÁČEK, ředitel sekce pátrání a dohledu Generálního ředitelství cel, který osvětlil účastníkům setkání strukturu, úkoly a cíle Celní správy v boji proti drogám. Na něj plynule navázal svým příspěvkem mjr. Bc. Pavel HOFFMAN, vedoucí oddělení drog a zbraní Generálního ředitelství cel, který bilancoval záchyty Celní správy na hraničních přechodech ČR, seznámil s technickými prostředky sloužícími k odhalování zásilek a v retrospektivě posledních let konstatoval vzestupnou tendenci záchytů kokainu v ČR.

Za Národní protidrogovou centrálu vystoupil nejprve kpt. Bc. Vaněček a svým příspěvkem uvedl zejména zahraniční účastníky do reálií středoevropské historie zneužívání kokainu a připomenul významnou roli rané Československé republiky při konstituci zákonných norem pro potírání obchodu s drogami jak v národním tak mezinárodním kontextu a v druhé části příspěvku i s historickými souvislostmi boje proti zneužívání kokainu do počátku 90. let 20. století. Plk. Mgr. Jakub Frydrych, vedoucí I. oddělení NPC, bilancoval ve svém příspěvku vývoj kokainového problému tak, jak se dotýkal České republiky od počátku devadesátých let dosud. Po vlně kurýrů z Jižní Ameriky, kteří používali ČR jako tranzitní zemi pro vývoz kokainu do Západní Evropy, přes aktivity reemigrantů, kteří se podíleli na organizaci velkoobjemových zásilek kokainu, až po současný trend, kdy kokain přestal být výsadou elit. Vyzdvihl aktuální trend, kdy se kokain stále častěji objevuje v pouličním prodeji ve zředěném stavu a za částky, které mohou směle konkurovat metamfetaminu. Objevilo se i experimentování s výrobou cracku. Četnost záchytů malých množství orgány Policie ČR a Celní správy naznačuje také, že kokain zažívá v České republice opětovný boom.

Mezi nejvýznamnější faktory podílející se na saturaci české drogové scény kokainem lze aktuálně považovat:

- využívání občanů ČR jako kurýrů kokainu pro jeho přepravu ze zdrojových oblastí do Západní Evropy včetně ČR, a to ze strany zločineckých uskupení osob původem ze Západní Afriky, ale i osob s Českou republikou spjatých specifickými vazbami (reemigranti, bývalí studenti, obchodní partneři apod.)
- významné distribuční aktivity osob původem ze Západní Afriky, obvykle žadatelů o azyl v ČR
- dokomunitní samodovoz v množství od několika gramů do zásilek v řádech set gramů, obvykle z Nizozemí
- zásilky kokainu ze zdrojových zemí adresátům v ČR, nejčastěji cizincům krátkodobě pobývajícím v ČR

Současná drogová scéna v České republice se dá označit za polydrogovou, flexibilní a multietnickou. Postupně padají zažitá a dlouhou dobu pravdivá dogmata o sférách výlučně etnických zločineckých uskupení, jimi obchodovaných komodit OPL, trasách, formách přepravy a způsobech zakrývání této trestné činnosti.

Dle zkušeností zahraničních kolegů nabývá čím dál tím více na významu africký kontinent jako tranzitní prostor pro syntetické drogy a kokain, tzv. „severní cesta“ vedoucí z produkčních zemí heroinu přes země bývalého SSSR. Za další vstupní bránu kokainu do Evropy bývá čím dál tím častěji označováno Španělsko. Je na nás, abychom se pokusili ve spolupráci s tuzemskými a zahraničními kolegy cestu kokainu znesnadnit a přispět k tomu, aby vlna renesance jeho popularity v České republice měla maximálně mírný průběh.

Plk. Mgr. Jakub FRYDRYCH, NPC

KOKAINOVÁ SUBKULTURA V LETECH 1918 – 1938

V tomto čísle bylo věnováno hodně prostoru problematice kokainu. Historický pohled doplňuje ukázka z nové knihy Miroslava Nožiny a Miloše Vaněčka – Mandragora, morfin, kokain, která by se měla objevit na pultech knihkupců v zimních měsících.

Kokainová subkultura

Látkou, která protrhla ospalou síť drogové sterility a podnítila rychlý nárůst počtu toxikomanů i vznik nových forem abúzu v Čechách po 1. světové válce byl, stejně jako v jiných zemích Evropy, kokain. Na rozdíl od opiátů neměl v českých zemích ani minimální tradici. S výjimkou omezeného lékařského využití a několika málo experimentátorů zde nebyl až do konce války rozšířen. V meziválečném období však v českém prostředí již jednoznačně dominoval. Prudký nástup této látky je přímo spojen se zmiňovanými evropskými módními vlnami zneužívání drog. Zdrojem kokainu byly podobně jako v případě morfinu úniky z lékáren a obchodních firem, především však pašování z Německa.

Svoji roli sehrála rovněž skutečnost, že Československá republika po válce neprodělávala tak hlubokou hospodářskou krizi jako Německo či Rakousko. Československá měna byla relativně pevná a veřejnost se chtěla bavit. To zejména do Prahy lákalo kabaretní umělce, barové tanečnický a rovněž drogové překupníky.

K. L. Kukla k soudobé situaci poznamenává:

„Téměř v každé noční místnosti existuje tanečník kokainista, k němuž se druží tak zvané „umělkyně“, importované do barů z Vídně, Berlína a Pešti (...). Stále se přichází na nové adresy a stopy, jež vedou až do Vídně, odkud, jak zjištěno, dopravovali podloudně barová tanečníci i tanečnice již po dlouhou dobu kokain. Prodej jedu děl se rafinovaným způsobem.

Není tudíž divu, objevilo-li se překvapující číslo kokainistů nejen mužského, ale i ženského pohlaví.

Mezi kokainisty zjištěny velmi známé osoby mužského i ženského pohlaví. K těmto šňupačům druží se několik barových tanečnicků a tanečnic, sem tam německý divadelní kumštýř a dohromady, když si onu řadu kokainistů spočítáme, nacházíme v ní Čechy, Němce, Poláky, Maďary, prostě veškeré národnosti republiky.

Je nyní otázkou, kdo zde naučil první šňupat kokain. Přišlo se na stopy, vedoucí až do Vídně. Z toho bývalého residenčního města přicházely tak zv. „umělkyně na špičkách“ a místo umění pěstovaly se svými společníky-tanečníky zaučování do šňupání kokainu. Není divu, že se našlo dosti lidí zvědavých, které nebylo nutno dlouho prositi.

Šňupli si jednou, šňupli si dvakrát a byli se svým rozumem na hromadě. Jed účinkoval, sladké snění a ještě sladší únava, toť rozkoš nadpozemská. Na následky ovšem nikdo nepomýšlel. Duševní deprese, laxnost k dalšímu životu, zbité nervy, matný zrak, zkrátka lidská ruina, takové jsou asi následky přílišného požívání kokainového jedu.

Obchod nezná žádných překážek, toť známá věc. Proč by si několik osob nepomohlo na nohy, třeba prodejem kokainu?

Tak dále to již nemůže jít, neb množící se neplechý v pozdních nočních hodinách musí jednou přestat. Z mnohých těchto nočních místností staly se v pravém smyslu „pajzlíky“, kam vkročit, znamená upadnutí mezi lotry.“

Pochybnou popularitu kokainu ve 20. letech dělaly u nás i pražské kabarety jako například v písni „Kokain. Oblíbený lidový kuplet s nápěvem“, kterou roku 1924 vydalo vyšehradské nakladatelství „Veselosti“ H. Zefiho. Text této písně uvádí i Kulíkův humoristický kalendář na rok 1925 s podtitulem „Hrozná píseň o té neřesti – kterak vede ku štěstí“ a s doporučením, že klavírní doprovod lze dostat na níže uvedené adrese za Kč 4,80.

Tento druh „humoru“ nepochybně pomáhal vytvářet příznivé klima pro nárůst zneužívání drog v tehdejší Československu.

Policie a státní orgány o zneužívání a nelegálním obchodu s kokainem zpočátku získávaly pouze kusé informace a šíření zneužívání drog nepřikládaly větší význam. O celkovém rozsahu drogové scény měly jen mlhavé představy. O to více si lákavého drogového tématu začali všimnout novináři. V letech 1923 – 1924 se v různých novinách a časopisech začaly objevovat články zabývající se zneužíváním drog či podloudným

obchodem s kokainem, přiváženým prostitutkami z Berlína. To státní orgány donutilo se problémem vážněji zabývat. Historicky zřejmě první šetření nelegální distribuce kokainu proběhlo roku 1923 v pražském hotelu Hamburk. Soudobá policejní zpráva o něm říká:

Zemská správa politická v dubnu minulého roku (1923 – pozn. aut.) upozorněna byla ministerstvem veř. zdravotnictví a těl. výchovy, že ve společné noclehárně hotelu „Hamburk“ v Karlíně ruští studenti sami jednak jsou náruživými kokainisty, jednak že tajně kokain cizím osobám prodávají. Zavedeno tudíž bylo v tom směru šetření a zjištěno, že hlavně ruský student Eugen Jevangelidi je šířitelem kokainismu. Jelikož v této době zároveň bylo pozorováno, že užívání kokainu značně se šířilo, byla od úřadů otázce této věnována zvýšená pozornost. Konstatováno, že užívání kokainu zavlečeno bylo do Prahy hlavně cizinci a sice ruskými běženci a nevěstkami z Německa a Rakouska, které používají kokainu, ve formě prášku, který šňupají neb do nápojů sypou. Prvotřídní kavárny, bary a taneční podniky staly se eldoradem tohoto zlořádu. Proto v těchto kruzích pátráno hlavně o rozšiřovateli kokainismu.

Zadržení drogoví delikventi byli na žádost policie podrobováni soudnímu lékařskému vyšetření. Zprávy a posudky soudních lékařů nám nezřídka o uživatelích a šířitelích kokainu v drogovém podsvětí říkají daleko více, nežli strohá policejní hlášení. V souvislosti se zmiňovanými policejními šetřeními v roce 1923 se dochovala zpráva nejmenovaného experta:

„Již loňského roku měl jsem příležitost vyšetřovati 3 kokainisty a o nich podána byla zpráva zemské správě politické.

Prvý byl Rus Eugenij Jevangelidi, „student“, člověk obskurní, nar. 1898, dělající dojem tuláka, jenž kokain šňupal a asi též prodával. Prášek u něho nalezený nebyl kokain, nýbrž to byla kyselina bórová.

Druhý byl řezník Josef Holub, 43 r. starý, jenž r. 1919 počal léčiti nosohltanový katarrh, dostal předpis na kokain v roztoku; roztokem tím vyplachoval nos a tuekutinu tu do úst vzniklou dílem polykal, dílem vyplivoval. Dle tvrzení matky utratil i 1000 Kč týdně za kokain. Odkud si opatřoval kokain, nechtěl udati. Vzhledem k tomu, že se u něho objevovaly občas poruchy duševní, byl dán do ústavu pro choromyslné 28. dubna 1923.

Třetí byl Karel Schäfer, 18 r. starý, zpustlý mladík, zvyklý stýkati se v kavárnách s individui zpustlými, zvyklý stykům s prostitutkami, dopouštějící se i deliktů /krádež/, náruživý kuřák, alkoholik, který, když tabák a alkohol mu nestačily, oddal se šňupání kokainu. Asi dvacetigramovou krabičku prý vyšňuje za 5 dní; má po šňupání příjemný pocit ležérnosti. Kokain prý dostává od známých číšníků. Ničemu se nevyučil, dělal kinoherce a pro výřznost těžkého rázu, hraničící na duševní chorobu, byl dán do ústavu pro choromyslné, jakož i proto, aby kokainu odvykl, dne 19. června 1923(…)“

Expert dále informuje: *„Zjištěn byl dále Novotný Vladimír, nar. 11. dubna 1904, zkažený student, jehož otec je rozveden, a jehož matka se podruhé provdala za jistého zástupce zlatnické firmy. Otec jeho je nyní ředitelem tiskárny a bydlí v Podole. Novotný nemá vlastně žádného zaměstnání, nyní je zaměstnán u otce; byl vícekrát r. 1923 v Německu, užíval tam nočního života, v Berlíně koupil Kokain, prý jen 25 gramů, z nichž 10 – 11 gr. spotřeboval. Odkud měl peníze na cesty do Německa, nevysvětluje; v Praze stýká se s prostitutkami a číšnicemi a přenechal zbytek kokainu, 13 balíčků po 1 gramu číšníku Polákovi, u nějž byl kokain zabaven. Dva balíčky po 1 gramu prodal číšnici „Zdenca“ – vskutku kokainistce Terezii Koukalové – prostřednictvím jistého mladíka, asi milence Koukalové. Dělá dojem vyžiléhe hejska. Má třes jazyka i třes prstů, spojivkové reflexy mu chybí; známek kokainismu nemá.*

Dále byl zjištěn Fišer Vilém, 23 r. starý studující lékařství; otec je vysloužilý ředitel hotelu u Arcivévodý Štěpána. Otcův bratr byl alkoholik a zemřel v pražském ústavu pro choromyslné. Lihovin ani piva prý nepije. Holduje sportu vysokoškolskému, byl v boxerské sekci; přes 5 roků skautoval. Pěstuje od té doby, co opustil střední školu, styky s ženami z polosvěta, měl 4 „chvilkové známosti“. Zprvu si prý opatřil morphiu od jistého media Jihoslovana, později byl fiskusem na klinice prof. Dr. Pelnáře, tam si opatřil asi 3 ampulky s morfinem a asi v listopadu 1923 si je vstříkoval do levého stehna, neboť tam se mu vstříkovalo nejpohodlněji. Vstříkoval si též natrium kakodylicum. Chodí do kavárny Rokoko, tam se seznámil s číšnicemi „Zdenkou“ t. j. Terezii Koukalovou a Karlou Hóblovou, oběma kokainistkama, opatřil si kokain – prý jen 4 gramy/ dvakrát po dvou gramech/ – pomocí receptu, na němž fingoval podpis lékaře, od drogisty Pohorského v Ječné ulici, a těm číšnicím jej prodával. Sám zkusil šňupati kokain, ale brzy toho nechal. Sděluje, že uvedený Novotný kokain číšnicím prodává. Konal číšnicím různé soukromé služby, jako pochůzky k různým mužům a dal si za to platiti. Zámek kokainismu nemá.

Čtvrtý byl Jajó Bedřich, 25 r. starý, sešlé individuum, obskurní, bez zaměstnání a bez řádných výkazů. Živí se tím, že v noci po kavárnách dělá pérokresby a portréty. Vydělá-li 40 Kč, stačí mu to. Není známo, nemá-li jiných příjmů. Bydlí v hotelu „na Kovárně“ ve Strašnicích. Narodil se v Brně, přísluší na Slovensko; otec nemá, s matkou, jež žije v Brně, se téměř nestýká, jen si občas dopisují. Otec byl „dekoratér interieurů“. Byl jedináčkem, vychodil 4 reálky v Brně, pak se ničemu neučil. R. 1916 přišel na vojnu, byl pak v Pešti, v prosinci

1922 přišel do Prahy. V Pešti počal šňupati kokain, ale asi za měsíc toho nechal. Asi před půl rokem seznámil se s medikem Fišerem, platil mu 9 Kč za 1 gram kokainu. V Praze se též seznámil s nějakou Ruskou a naučil se opět od ní šňupati kokain. Šnupe prý jen, když má „duševní depresi“. Pak asi 4 dny řádně spí a je mu dobře; nechá šňupání asi 3 týdny, načež šnupe opět. Popírá, že by sám kokain prodával.

Všechny tyto 4 osoby se navzájem znají a spolu stýkají.“

Zneužívání kokainu se stalo módou mezi milovníky nočního života, číšníky, kabaretními tanečníky, umělci a herci a rovněž mezi pražskou smetánkou.

Dr. O. Janota roku 1924 zmiňuje případ devatenáctiletého mladíka, který byl přistižen při šňupání kokainu a ocitl se v pražském psychiatrickém ústavu na oddělení profesora Heverocha. Příznaky kokainismu neměl, do ústavu byl dán pro „moral insanity“. Kokain se naučil šňupat jako kinoherec. Janota k tomu poznamenává: „Dovídáme se od něho, jak u členů několika filmových společností v Praze šňupání kokainu i vstřikování morfia netušenou měrou jest rozšířeno. Návyk si prý přivezli z Berlína a z Vídně.“

Příznačné v této souvislosti je policejní hlášení z 20. února 1925, týkající se herce Saši Rašilova: „U případu herce Rašilova, který na recepty prof. Dra. Výmoly a Dra. Ečera opatroval si v lékárně kokain, bylo zjištěno mravnostním oddělením policejního ředitelství v Praze, že receptů více již nemá, a proto nemohlo být vyšetřeno, zda-li byly na receptech poznámky „repetatur“.“

Kokain se značně se rozšířil i v prostředí pražských prostitutek, jimž sloužil jako „droga zapomnění“ a sexuální stimulátor. Psychiatr Vladimír Vondráček dokonce ve své monografii „Farmakologie duše“ přímo nazývá kokain „drogou prostitutek“. Dokládají to i soudobé záznamy lékařů:

Poslední čas sdělovaly číšnice a prostitutky, že v kavárnách a vinárnách /Texas, Rokoko a v jiných/ nabízejí jim Rusové kokain, lijí jej do piva i do vína, nejvíce však jej šňupají neb potírají si jím dásně, méně často ním potírají rty, někteří dávají si jej na jazyk. Kokain je někdy smíšen s aspirinem. Později sdělily některé tyto ženy, že muži, s nimiž v separé aneb v hotelu souloží, jim nabízejí kokain: „je-li líbo šnupeček“. Po šňupání kokainu jsou veselé, mají příjemný blahocit, zorničky mají rozšířené a proto, jakož i pro větší živost se více hostům líbí; mají při tom pocit suchosti v hltanu, pročez více pijí.

Zejména označovaly jistého ruského studenta za šířitele kokainu. Zjištěno bylo, že je to studující práv z Kyjeva, Josef Dvořák, nar. 16. listopadu 1923; ten však ujel, dle doslechu, do Paříže.

Dr. J. Stuchlík na počátku 20. let zaznamenal zneužívání kokainu mezi studenty: „Móda napodobování právě nepěkných zvyků rozšiřuje se kvapem i v nejširších vrstvách našeho národa, a jednak proto, že jest jen jedinou formou z celé řady velmi příbuzných chronických intoxikací, právě mezi t. zv. „vyšší“ společností známých a praktikovaných. Před několika lety napsal autor české učebnice psychiatrické, že na př. neviděl kokainismu, (t. j. užívání jiného medikamentu – jedu, kokainu, návyk úplně analogický morfinismu); dnes jistě bychom našli i v našich vlastech hezký počet lidí, kteří tomuto přímo exoticky vyhlížejícímu onemocnění podlehli. Léčil jsem sám kdysi studenta šesté třídy střední školy na kokainismus! A nebyl jediným z této třídy! Nebo chronické otravy modiskopem pozoroval jsem i mezi prostými lidmi, městskými děvčaty stejně jako starými pány!“

V polovině 20. let již byla síť prodejců a uživatelů drog dobře propojena. Kokain byl překupníky rychle a bez problémů rozprodáván. Dobře to ilustruje případ, který zaznamenává opět K. L. Kukla:

„Koncem roku 1925 právě před vánocemi přišlo se v jistém pražském, domněle „nejelitnější“ baru na stopu nedovoleného prodeje kokainu. Z nepatrného množství zabaveného jedu vyklubala se za několik dní sensační aféra, neboť do věci byly zapleteny i známé osobnosti. Bylo veřejným tajemstvím dávno před odhalením, že v okolí existují šňupači kokainu. Nikdo si však věci nevšiml.

Kokainový případ nabyl však obratem důležitého významu v tom okamžiku, kdy objevena pravá stopa a zjištěno, že jistý medik stal se majitelem 200 gramů kokainu. Ihned se vyrojila v barech a kavárnách společnost lidí, jimž záleželo dostati jed do rukou a lichvářským způsobem kokain zpeněžit. Policii ovšem nešlo, že tak velké množství zakázaného jedu je v majetku jediného muže a proto pátrala, kdo je hlavním dodavatelem. Křížovým výsledkem postižených kokainistů vyšlo najevo, že onen mladík pod nějakou záminkou - prý pro svoji potřebu - získal od jistého lékárníka 200 gramů kokainu, nabídl část kavárenskému povaleči Titovi, jenž zašel k číšníkovi noční kavárny a obchod byl zahájen. V době, kdy číšník navazoval styky s kokainisty, rozprodala se zbývající částka 150 gramů během 24 hodin.

Je zajímavé, jak náruživci šňupání zvěřili v několika hodinách pramen nákupu a že jich byla slušná řada. Za jeden gram, který na lékařský recept lze obdržeti za 12 Kč, platilo se až 180 Kč, mnohdy 200 Kč. V barech a pověstných nočních místnostech započal obchod a šňupalo se vesele.“

PhDr. Miroslav NOŽINA, Ústav mezinárodních vztahů
Miloš VANĚČEK, NPC

LEGALIZACE DROG VERSUS REPRESSE III.

Z pohledu práva, filosofie, kriminologie a ekonomie

V této kapitole se budu zabývat uvedeným námětem z hlediska **kriminologie**. Předně je třeba si trochu nastínit, co kriminologie vlastně je. Obecně lze říct, že kriminologií se rozumí: „*věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole*“.¹⁾ Tato definice je sama o sobě (obzvláště pro laika) nic neříkající bez toho, aniž bych se ji pokusil rozvést s pomocí vymezení předmětu kriminologie, tj. toho, čím se kriminologie zabývá respektive co je předmětem jejího zkoumání jako teoreticko-empirické vědy, kterou kriminologie nepochybně je. V prvé řadě se tedy kriminologie zabývá **kriminalitou**. Kriminalitou jsou de facto sociálně-patologické jevy či jednání, které jsou ve společnosti nežádoucí a společnosti nebezpečné (de lege lata)²⁾ či škodlivé (de lege ferenda)³⁾ a v užším pohledu jsou tyto jevy či jednání nazývány trestné činy a jsou vymezeny v trestním zákoně.⁴⁾ Podle míry nebezpečnosti (škodlivosti) mohou být tyto jevy označeny jako trestné činy či jako přestupky.⁵⁾ V souvislosti se sociálně-patologickým jednáním resp. spácháním konkrétního trestného činu či přestupku jsou ukládány za sankce. Ne každé sociálně-patologické jevy či společensky nežádoucí jednání je ale trestné! Například trestní zákon pamatuje na společensky nežádoucí jednání opouštění dítěte⁶⁾ (kdy je dítě opuštěno odpovědnou osobou a samo bez pomoci by nepřežilo), ale už nepostihuje to samé opouštění např. nemohoucí osoby (starce či chromého), která bez pomoci též nemůže přežít. Na uvedeném příkladu lze vidět, že v užším vymezení kriminality lze za ni považovat ty činy, které jsou uvedeny v zákoně, v širším pojetí se však kriminologie zabývá též takovým jednáním, které sice není zákonem sankcionováno, ale lze ho považovat za společensky nežádoucí. Nehledě na jednání, které může být kriminalizováno v budoucnu, protože ne všechny sociálně-patologické jevy jsou v současné době zjevné, teprve s časem se tyto latentní sociálně-patologické jevy projeví a mohou být v budoucnu předmětem právní úpravy (viz donedávna špatná právní úprava trestního postihu „domácího násilí“). Kriminologie se jimi však zabývá již nyní. Z hlediska kriminality jsou tedy předmětem kriminologického zkoumání trestně odpovědné i latentní a sankcemi nijak nepostižitelné sociálně-patologické jevy ve společnosti. Dále se kriminologie zabývá popisem kriminality, její strukturou, formami, způsobenou škodou, příčinou, stavem a vývojem kriminality (fenomenologie) a v neposlední řadě pachatelem kriminality, obětí kriminality a vztahem mezi pachatelem a obětí. Z toho je zřejmé, že dalším předmětem zkoumání kriminologie je pachatel (či osoba), který se společensky nežádoucího jednání dopouští. Nezabývá se však pouze trestně odpovědnými pachateli trestných činů, ale i těmi, kteří trestně odpovědní nejsou ať už z hlediska věku nebo přičetnosti. Z pohledu kriminologie jsou důležité i společenské vztahy a normy, v nichž pachatel žil, které utvářely jeho hodnotový žebříček, čím naučily (nebo proč nenaučily) určitému společensky žádoucímu chování, dále psychologické aspekty charakteru jeho osobnosti atd. Pachatele kriminologie klasifikuje a i rozděluje do jednotlivých typů. Z hlediska předmětu oběti trestného činu se kriminologie zabývá též procesem přeměny potencionální oběti (a mírou její viktinnosti) trestného činu na oběť skutečnou (proces viktimizace). Jinak je také tato část kriminologického zkoumání (viktimologie) někdy považována za samostatnou vědní disciplínu. Kriminologie se též zabývá vysvětlováním geneze kriminality (kriminální etiologie), přičemž také odhaluje

¹⁾ Novotný O., Zapletal J. *Kriminologie* Praha: ASPI Publishing, 2004, str. 15, (ISBN 80-86432-08-4).

²⁾ Současná právní úprava definuje nebezpečnost činu pro společnost jako obligatorní materiální znak nutný k trestnosti činu.

³⁾ V plánované budoucí právní úpravě bude definována škodlivost činu pro společnost jako obligatorní formální znak nutný k trestnosti činu.

⁴⁾ Z. č. 140/1961 Sb. Trestní zákon.

⁵⁾ Z. č. 200/1990 Sb. Zákon o přestupcích.

⁶⁾ § 212 trest. zákona.

a poznává kriminogenní faktory a příčiny kriminality. S tím souvisí i další předmět kriminologie, a tou je prevence. Primární, sekundární a terciární či sociální, situační a viktimologická.⁷⁾ V neposlední řadě jsou předmětem zkoumání i jiné sociálně-patologické jevy, jako jsou toxikomanie, alkoholismus, sebevražednost, prostituce, rozvodovost a jiné jevy, které lze mimo jiné také považovat za příčinu, průvodní jev i následek kriminality. Tak to bylo krátké představení kriminologie a jejích předmětů zkoumání, které naznačilo, z jakého úhlu pohledu budu v tomto článku nazírat na problém legalizace drog versus represe.

Mým cílem nebude nyní rozebírat drogovou kriminalitu z hlediska jednotlivých drogových deliktů, ale chci popsat, jak se drogová závislost podepisuje na chodu společnosti, respektive jakou jinou kriminalitu na sebe váže či jaké další sociálně-patologické jevy sebou přináší a hlavně, jak by situaci ovlivnila větší legalizace či příkřejší represe.

Pominu-li jednotlivé „drogové“ trestné činy, které spočívají v dovážení, vyvážení, provážení, distribuci, vyrábění, opatřování a v určitém množství přechovávání omamných a psychotropních látek atd., tak na každém konci drogového „řetězce“⁸⁾ se nachází toxikoman, který si drogu opatřuje se záměrem si ji aplikovat. Opatřením se zde rozumí koupě omamné či psychotropní látky, protože žijeme ve společnosti (někdo by řekl v kapitalistické) s tržním mechanismem, kde se jednotlivé komodity prodávají a kupují a cenu zpravidla určuje poměr nabídky a poptávky (co dalšího ovlivňuje či spíše může ovlivnit cenu jako např. konkurence, výrobní náklady, riziko distribuce, nákladnost dovozu atd., bude předmětem poslední kapitoly, z pohledu ekonomického). Takže nejsme již v 60. letech minulého století (kdy se v hnutí Hippies rozdávala marihuana zdarma) a ani se nepodařilo vybudovat komunistickou společnost, kde by si také každý bral zdarma sám tolik, kolik spotřebuje. Toxikoman (koncový uživatel) tedy potřebuje k tomu, aby si mohl drogu koupit, finanční prostředky. A že tyto prostředky mohou být nemalé, je nasnadě, když např. 1 gram heroínu na nelegálním trhu stojí kolem 1500,- Kč⁹⁾ a problémový uživatel¹⁰⁾ potřebuje denně gramy dva až tři.

Pokud by si toxikoman koupil drogu z prostředků, které získal legálně, pak by asi těžko šlo z pohledu kriminologie něco namítat, kromě onoho nelegálního trhu s omamnými a psychotropními látkami, ale který, jak jsem výše uvedl, není předmětem této úvahy. Jenže toxikomani prostředky na obstarávání drog z drtivé většiny nezískávají legálním způsobem, ba naopak.

Toxikomani zpravidla nejsou schopni plnohodnotného života, zapojit se do společnosti a ať už to vyznívá jakkoliv otřele, být pro společnost přínosem. Nejsou schopni pracovního procesu (ať už tím, že veškerý čas jsou buď ve stavu drogového opojení, nebo ve stavu abstinčního syndromu) a nemohou si tak práci potřebné prostředky vydělat. A i kdyby byli práce schopni, stěží by si byli schopni vydělat tolik finančních prostředků, aby to pokrylo jejich náklady na obstarání návykové látky. Vzhledem k tomu, že se zpravidla nevyskytují ani mecenáši, kteří by toxikomanům jejich závislost sponzorovali, tak jediným způsobem, jak si finanční prostředky na koupi návykových látek mohou a umějí obstarat, je trestná činnost, kterou v souvislosti s toxikomanií nazýváme **sekundární kriminalita**.

Je logické, že pokud pořízování omamných a psychotropních látek je možné jen za finanční úhradu, tak nejčastější sekundární kriminalitou v dané oblasti bude kriminalita majetková. Za nejběžnější způsob, kterým si toxikomani majetkovou kriminalitou obstarávají finanční prostředky, jsou krádeže. A to krádeže čehokoliv, co by se dalo následně peněžit.

Dovolím si tvrdit, že až 80 % vykradených motorových vozidel na českých ulicích je dílem právě osob závislých na návykových látkách. Někomu toto mé tvrzení může připadat smělé, ale pramení ze zkušenosti policisty, který se dlouho zabýval právě krádežemi vloupáním do motorových vozidel. Drtivá většina odhalených a dopadených pachatelů se rekrutovala právě z řad osob závislých na drogách. Tyto osoby mají jednu z pohledu „modus operandi“ společnou vlastnost. Nejsou schopny příliš složitých úvah a dlouhého přemýšlení nad přípravou spáchání trestného činu, popř. jeho zamaskováním či znesnadňováním svého dopadení. Je to dáno především jejich jediným cílem, na který jsou schopny se „soustředit“, a to získat finanční prostředky potřebné ke koupi drogy. Proto zpravidla

⁷⁾ Jednotlivé druhy prevence členěné podle obsahového zaměření nebo podle adresátů.

⁸⁾ Drogovým řetězcem zde myslím cestu drogy, od jejího vyrobení, přes pašování, ředění a opakovanou distribuci až ke koncovému uživateli.

⁹⁾ Výroční zpráva Národní protidrogové centrály 2006.

¹⁰⁾ Problémový uživatel osoba vysoce závislá na drogách, zpravidla si je aplikující nitrožilně.

velmi nekomplikovaným způsobem násilí (většinou použitím kamene, nebo odcizeného kladívka určeného na nouzové rozbití okenních tabulí v autobusu) rozbíjí boční okno motorového vozidla, u kterého předpokládají, že by se v něm mohla nalézat věc vhodná ke zpeněžení. Někdy lidé sami neprozřetelně své věci vystavují na oči ve svých vozech, a tak nevědomky přilákají potenciálního pachatele, jindy tito pachatelé rozbíjejí okna vozidel aniž by byli přesvědčení, že nějaká cennost se ve vozidle nachází. Pak dochází často ke kuriózním případům, kdy poškozený sice hlásí policii poškození vozidla, nicméně s dovětkem, že mu nic odcizeno z vozidla nebylo. I to svědčí o neschopnosti narkomanů logicky uvažovat. Dalším typickým aspektem této jejich trestné činnosti je, že se neostýchají páchat tuto trestnou činnost i za „bílého dne“, kdy okolí je plné lidí a náhodných svědků. Že se jim to kolikrát beztrestně daří, je i vizitkou naší společnosti a její lhostejnosti, ale to by bylo téma na úplně jiný článek.

Dalším a velmi oblíbeným způsobem, jak si osoby závislé na drogách obstarávají trestnou činností finanční prostředky, jsou krádeže v supermarketech. Všeho a v jakémkoliv množství. Nejčastěji oděvní svršky, které jsou schopni v převlékacích kabinách navléci na sebe v několika vrstvách! Nahrává jim k tomu opět již zmiňovaná lhostejnost kolemjdoucích, velký prostor, davy lidí, mnoho zboží a málo kontrolujícího personálu a též s nadsázkou řečeno „útlá“ postava narkomanů. Všechny krádeže mají jednu skutečnost společnou, a to, že narkomani musí takto nakradené věci někde zpeněžit. A v tom jim nahrává v České republice nad míru rozšířený obchod s použitým zbožím, kdy počet tzv. „zastaváren“ je nebývale velký a jejich provozní doba je neomezená. Majitelé a pracovníci v těchto zastavárnách se zpravidla „dušují“, že „v žádném případě neměli tušení, že věci, které jim předávala ta či ona osoba závislá na drogách, pochází z trestné činnosti“. Jen „hlupák“ (omlouvám se za ten výraz – ale je přesně výstižný) by tomu věřil. Je nasnadě, aby se vytvořila omezující opatření pro uvedené provozovny. Toxikomani samozřejmě páchají i další majetkovou trestnou činnost, nicméně všechna má společné znaky: jednoduchý způsob provedení, žádné plánování, využití příležitosti. Jsou to krádeže v rodinách a příbuzenstvu, ve školách a na pracovištích, vykrádání rekreačních objektů atd. Nicméně složitějších podvodů či např. důmyslných kapesních krádeží narkomani schopni nejsou.

Za nejhorší možnou trestnou činnost však lze považovat násilné trestné činy. Jednak osoby pod vlivem některých návykových látek jsou agresivní a mohou způsobit újmu na zdraví či životě jiným, ale také osoby v těžké formě závislosti, kterým se droga nedostává, jsou schopny při stavu prožívaného abstinčního syndromu i napadnout kohokoliv za účelem získání prostředků potřebných k opatření drogy. Dopouštějí se tak trestného činu loupeže a často způsobují již zmíněnou újmu na zdraví. Takovéto jednání je pro společnost vysoce nebezpečné a je logické, že společnost se snaží tomu jakýmkoliv možnými prostředky předcházet.

Dalším obvyklým způsobem, jakým si osoby závislé na drogách obstarávají prostředky, je prostituce. Své tělo neprodávají pouze ženy, ale i muži. Při prostituci narkomanů jde často o styk nechráněný a v té souvislosti dochází k přenosu infekcí, ať již hepatitidy typu C (kterou je nakažena značná část nitrožilně si drogu aplikujících narkomanů), tak virem HIV a jiné. A vzhledem k tomu, že na návykových látkách jsou dnes vysoce závislé i děti pod hranicí 15 let, vydělávají si na drogy tímto způsobem i ony. Je tak páchaná i další sekundární kriminalita v návaznosti na toxikomanii, a to trestná činnost páchaná „zákazníky“ na dětech.

Pokud se týká jiných sociálně-patologických jevů ve společnosti, které jsou příčinou či následkem toxikomanie, tak lze především uvést právě selhání funkce rodiny. Rozvrácené rodiny jsou sice často příčinou toho, že některé z dětí inklinuje k drogám, nicméně jsou i takové případy, kdy na drogové scestí se dostane dítě z úplné, dobře fungující rodiny. Ať už je to „z nudy“, vlivem „party“, zájmem o „zakázané ovoce“ či kombinací všeho, následkem toho, že dítě se stane drogově závislé, je ta skutečnost, že trpí celá rodina, ničí se vzájemné vazby, rodiče se snaží využít všech možných způsobů, aby se dítě „z toho dostalo“, a často se to nezdaří. Mnohdy se rodina po vyčerpání z marného boje proti drogové závislosti potomka rozpadá.

Dalším negativním jevem toxikomanie ve společnosti je zvláště u dětí a mládeže **apatie** k pravidlům společnosti, zejména k potřebě se vzdělávat, chodit do školy, udělat maturitu a pokračovat na vysoké škole. S trochou nadsázky lze říct, že díky drogám (respektive pokud by byly masově rozšířeny) by nám nastupující generace degenerovala. Pro děti a mládež je důležitější dle jejich slov: „zahulit špeka“. Není nic složitějšího zaposlouchat se do debaty na ulici hlasitě konverzující mládeže a vyslechnout si, „jak se dobře dnes ráno zhulili a že se na školu můžou.“ a dále to dopisovat nemíním. Nicméně to svědčí o postoji mladé generace a vlivu drog na jejich názory na svět.

Jak jsem již zpočátku uvedl, předmětem kriminologie je i prevence. V oblasti návykových látek je právě prevence velmi důležitá, nicméně já se jí nyní věnovat nebudu, neboť to není v souvislosti s tématem.

Jak ale tedy souvisí otázka legalizace drog versus represe s kriminologickým pohledem? Tak především je třeba si uvědomit, že legalizace drog, respektive legalizace distribuce popřípadě výroby některých omamných a psychotropních látek by v první řadě neměla na sekundární kriminalitu páchanou v souvislosti s užíváním drog vůbec pozitivní vliv. Naopak, jak jsem uvedl, osoby závislé na omamných a psychotropních látkách znají nejběžnější způsob k obstarávání finančních prostředků ve formě páčání kriminality a tím, že by se uvolnila distribuce omamných a psychotropních látek, by se logicky zvedl počet uživatelů drog a lidí na drogách závislých a přímo úměrně by vzrostla i sekundární kriminalita páchaná ve společnosti. Je tedy nasnadě, aby se společnost bránila páčání této sekundární kriminality a nejúčinnějším způsobem, který se zatím osvědčil, je represe. Nehledě na další negativní jevy ve společnosti způsobené drogovou závislostí, které jsem již zmínil. Ale abych byl objektivní, nelze se domnívat, že onu sekundární kriminalitu páchanou v souvislosti s užíváním omamných a psychotropních látek páchají např. osoby, které užívají konopné drogy nebo fenomén posledních let – extázi. Tito uživatelé mají jiný profil, než toxikomani popisovaní výše. Nicméně jiné negativní jevy ve společnosti (mimo kriminality) mají na svědomí také.

Mgr. Marek BLAŽEJOVSKÝ, NPC

HISTORIE EXPERIMENTÁLNÍCH PSYCHÓZ V ČESKOSLOVENSKU

První zprávy o uměle navozených psychotických stavech nacházíme ve zprávách z 16. století z Mexika. Byly to zprávy o peyotlu po dobytí aztécké říše Cortezem. I v norské mytologii se hovoří o berserku. Berserk byl podle legendy vnuk osmirukého Starkandera, který vynikal statečností a neuvěřitelnou divokostí v bojích. Bojoval oděn pouze v medvědí kůži. Chování berserků se vysvětlovalo tím, že před útoky pojídali toxické houby a přiváděli se tak záměrně do výjimečného stavu, který se projevil statečností a bezohledností při útoku.

Podle norských záznamů šlo o lidi, kteří byli občas zachvacováni divokým vztekem, jenž znásoboval jejich síly, učinil je necitlivými k bolesti, otupil jejich rozum. Vymizení berserků mezi 10. – 12. stoletím v severských zemích bylo důsledkem zesilujícího vlivu církve. Berserkové byli stíháni jako čarodějníci. Jejich stavy byly považovány za důsledek požití skandinávských hub *Amanta muscaria* a *Amanta pantherina* (muchomůrka červená a muchomůrka panterová).

Tyto houby požívali také obyvatelé Kamčatky. V mýtech sibiřských Koryaků je personifikován duch Wapagua v muchomůrce. Intoxikace byla přenášena z jedné osoby na druhou pitím moči intoxikovaných lidí, jindy si intoxikovaný prodlužoval navozený stav pitím vlastní moči.

Také v Mexiku požívali Aztékové a mexičtí indiáni posvátné houby k vyvolání exzotických stavů. Tyto houby, nazývané *teonatacatl* – boží maso. Z Mexika pochází i mezkalin z kaktusu peyotl.

Je zřejmé, že celá řada halucinogenů byla známá a také používaná v minulosti při rituálech a magických praktikách. Kněží, chrámoví služebníci, šamani vyvolávali pomocí těchto látek změněné stavy vědomí, mrákoty a přeludy, aby tak mohli působit na ostatní a získávat si tak u nich úctu a vliv.

Na přelomu 19. a 20. století to byl Kraepelin, který vzbudil zájem u psychiatrů o studium farmakodynamických vlivů na psychiku. Studoval systematicky působení kofeinu, morfinu, alkoholu a dalších stimulačních a toxických látek, aby diferencoval psychopatologické projevy. Jeho koncept „miniaturní psychózy“ nemá jen historickou cenu. Z Kraepelinova podnětu byly zahájeny další studie.

U nás je praotcem experimentů Jan Evangelista Purkyně (1787–1869), který na sobě v mladém věku vyzkoušel několik drog a sledoval jejich účinek na psychiku. Rozsáhlejší osobní sdělení o těchto pokusech učinil na 165. schůzi Spolku českých lékařů dne 11. 12. 1865. Purkyně tehdy referoval o nové knize dr. Gottfrieda Freimutha *Der Lehrstuhl für die physiologische Arzneimittellehre*, přičemž poukázal na nutnost osamostatnění farmakologie. Ta se tou dobou začala neobyčejně rozvíjet a měnila se z vědy popisné založené na morfologickém popisu léčiv ve vědu experimentální, zkoumající za pomoci fyziologické metody mechanismy účinku léčiv. Jako doklad pracovních možností na tomto novém poli uvedl některé pokusy, jež na sobě provedl. Zřejmě ho k nim inspirovaly zprávy o podobných experimentech prováděných jeho kolegy v zahraničí.

Sám J. E. Purkyně o svých pokusech píše: „V třetím roce lékařských studií, kdy nám byla přednášena materia medica prof. Vavrucha, byl jsem povzbuzen ku zvláštním bádání o účincích rozličných léků na vlastním těle.

Příležitost se mi naskytla tím, že mi dán volný přístup do lékárny p. Hellyho, jehož syn, nyní majetník lékárny u „Zlaté koruny“, tehdáž býval mým spolužákem. Prohledával jsem pilně zásoby lékárny, i dovoleno mi často kousek toho neb onoho domů s sebou vzít, čímž jsem si zřídil řadu lahviček s rozličnými vonnými látkami, jež jsem se cvičil potmě rozeznávat.

Zkoušel jsem tehdy účinky léků projímavých: rhebarbary, manny, různých solí, aloe, senny a jalappy a rozličných dávidel poznával jejich účinky. Rozeznával jsem různý účinek líhu a etheru, kterýžto druhý velmi příjemné opojení způsoboval. Též na opium přišla řada. Vzal jsem ho před spaním asi gr., což však velkou probuzenost způsobilo, takže jsem do půlnoci usnouti nemohl. Účinek trval i přes následující den. Větší dávky, až i 1 gr., arciž způsobily opojení a otupení smyslů. Účinek jejich trval do třetího dne. K tomu se připojila značná zácpa. V pozdějších letech ve Vratislavi poznal jsem ještě jiné

účinky opia, zvláště účinek odpírající opojení od vína způsobenému. Když jsem užil asi gr. před hostinou, jež tehdá ve Vratislavi často se opakovaly, odolal jsem snadněji následkům od většího přijímání pokrmu i vína pocházejícím. Také utužuje opium, když se vydáváte zlé povětrnosti aneb jinému tělesnému namahání, zvláště cestování.

Ve 4. roce medicíny přebýváve ve všeobecné nemocnici jako praktikant, počal jsem opět podobně zkoušky na vlastním těle. Povzbuzen byv hlavně spisy Hahnemanna, kteréž mi tehdáž prof. chir. kliniky poskytoval, užil jsem jednoho jitra asi 5 gr. extr. hyosc., který však nevydal účinek omamující, nýbrž způsobil mi jen ohromný hlad, ježž jsem velkým kusem komisárku utišil.

Zajímavé byly zkoušky s kafrem. Užítí několika gránů způsobilo jasnou mysl a jakési vytržení náboženské, ve kterém jsem jasně poznával boží synovství člověka. Jindy jsem vzal asi 10 gr. kafru, čímž jsem síly svalové značně cítil zvětšené, takže chodě po světnici nohy jsem nad obyčej pozdvihoval, při čemž se vyskytla závrať dosti mírná. V tomto stavu šel jsem i do visity, kdež byla má povinnost zapisovati recepty. Na konci visity pocítil jsem v celém těle veliké horko, opustily mne smysly a já upadl bez sebe na zem. Uložen na blízko postel setrval jsem bez sebe asi půl hodiny. Probudiv se, cítil jsem se docela všech účinků prázdna a vykonal jsem se svým spolužákem procházku po baštách. Tento případ způsobil v obecnstvu pověst, že mám padoucnicu a že tedy jsem nechopen k zastávání lékařských úřadů (...).

*Zkoušky ve Vratislavi podnikané týkaly se účinku uspívajícího, způsobeného ořechem muškátovým, jakýž jsem jeden celý požil. Paměťhodné bylo to, že v jakémsi polospaní bylo zdánlivě delší trvání času než obyčejně. Též zkoušky s odvarem náprstníku (*digitalis purp.*) jsem podnikl, abych lépe poznal jeho vlastnost způsobiti zvláštní výjevy v oboru zrakovém, o čemž obšírně pojednáno (i s výkresy) v druhém sv. „Beiträge zur Kenntniss des subjectiven Sehens“.*

Extr. belladonnae způsobilo zvláštní suchotu v ústech, hltanu a požeradle, i zastaveno vyměšování slin, takže ani žvacec nebylo možno z chleba žvýkáním utvořiti. Přitom se také jevilo zvláštní svírání srdce. Opojení jsem však žádného nepozoroval.

Též jsem zkoušel účinek kafru spojeného s líhem, což zvláštní závrativost způsobilo; i zdá se, že v tomto opojení působí kafr na mozeček. Vidno z toho, že léky rozličně spojované rozličně působí (...).

Podávám těchto několik zpráv, abych ukázal, že v této záležitosti nepomohou jakékoliv deklamace, jichž dočísti se můžeme ve spisu nahoře uvedeném, a že třeba chopiti se věci praktickým a zkušebním způsobem, až si sama dráhu proklesí...“.

Purkyně na svém těle provedl okolo 35 pokusů. Své poznatky pečlivě zaznamenával a analyzoval. Výsledky bádání publikoval německy v letech 1820–1829 a česky v r. 1858.

Tyto Purkyněovy práce bohužel nikdy nebyly uveřejněny souborně, ale většinou jako součást některého fyziologického pojednání. Proto jim v tehdejší době nebyla věnována taková pozornost, jakou by si zasloužily. Další vadou bylo, že nebyly zpracovány a rozvedeny, ale jenom načrtnuty, bez širšího úvodu a rozboru, a proto byly mnohým čtenářům těžko srozumitelné. Nicméně některá sdělení jsou originální a velmi cenná. Navíc je provedl a zveřejnil v době, kdy takových prací bylo ještě velmi málo. Zejména zásluhou amerického farmakologa českého původu P. J. Hanzlika proniklo jméno J. E. Purkyně do světové literatury a je dnes uváděno mezi průkopníky farmakologie.

Nové základy k experimentování položil v roce 1935 ve své knize FARMAKOLOGIE DUŠE MUDr. Vladimír Vondráček. V kapitole Farmaka vhodná k experimentálnímu výzkumu psychopatologickému uvádí.

Pro psychiatrii by bylo výhodno, kdyby dovedla experimentálně vyvolat fenomény, respektive celé syndromy, se kterými se u nemocných setkává. Přiblížila by se tak ostatním klinickým disciplínám, které mají možnost poruchy, na př. jaterní, výměny látkové, oběhové atd. studovat experimentálně. Ovšem psychiatrie musila by pracovat na člověku. Ideální farmakon takové by muselo vyvolat některý známý obraz psychosy, nebo fenomen psychopatologický, v dávce nebezpečné a pomíjivě. Takového ideálního farmaka dosud nemáme, ale přece objevena 3 farmaka, která se mu blíží: Harmin, mescalín a bulbocapnin.

Studování farmak, které mají vliv na psychický stav, přineslo již některé výsledky. V uvedených farmacích máme farmakon (mescalín), který dovede vyvolati halucinaci a na chvíli (několika hodin) změnit celou osobnost. Druhé farmakon (bulbocapnin) vyvolává obraz pozorovaný v průběhu schi-

zofrenie katatonii a mění činnost myšlení. Třetí (harmin) působí hlavně na afektivní stránku člověka a pohybové impulsy volní.

Farmakon použité k účelům experimentálně psychologickým umožňuje experimentátorovi dvojí cestu. Jak objektivní pozorování jiných v průběhu otravy, tak subjektivní pozorování sebe. Při posledním vyskytuje se obtíž ta, že otrava experimentátora, jenž je zároveň osobou pokusnou i pozorovatelem, stěžuje jeho pozorování. Hlavním a posledním cílem těchto experimentálně psychologických výzkumů musí pro lékaře ovšem zůstat terapie. Bylo by jistě velkou zásluhou farmakologie, kdyby obohatila obor s poměrně chudou terapií, jako je psychiatrie.

Je to velký zisk, že dvě zdánlivě vzdálené disciplíny, farmakologie a psychiatrie podaly si ruce k společné práci, z níž může vzejít mnoho pozitivního. (Doslovný přepis původního textu).

Významné byly i studie intoxikací mezikalinových, které provedl Doc. MUDr. Svetožár Nevoľe a popsal je v knize z roku 1949 O SMYSLOVÝCH ILUSÍCH. Dr. Nevoľe omezil svoje zkoumání na zrak a sluch, jakožto na smysly nejdiferencovanější.

Novým podnětem pro další studium vlivů halucinogenů byl objev Dr. Hofmanna v roce 1943, kdy v laboratořích firmy Sandoz objevil LSD.

Porovnáme-li způsob výzkumné práce s halucinogeny, zvláště s mezikalinem v letech 1920 – 1930 a renesancí tohoto výzkumu v letech 1950 – 1960, lze vidět hlavní rozdíl v tom, že dříve se pracovníci soustřeďovali na studium změn vnímání, drobné psychopatologické odchylky, a práce nepřerůstala prostředí psychiatrické, kdežto v letech 1950 – 1960 byly s bohatším instrumentáři nazírány modelové psychotické stavy šířeji klinicky, neurofyzilogicky, elektrofyziálně, biochemicky a psychiatrům výrazněji přispívali odborníci různých hraničních oblastí.

Z klinického hlediska však nebyla zcela jasná klasifikace těchto modelových stavů. Někteří je řadili jako ostatní toxikózy do skupiny organických psychóz. Stoll, jeden z iniciátorů klinické práce s LSD, hovoří o „Rauschgiftu“. Na straně druhé jiní pracovníci popírali, že by šlo o běžné toxikózy a staví do popředí odlišnosti působení halucinogenů od jiných toxických látek, jako je například alkohol, kyslíčník uhelnatý. Rozdíly jsou zvláště ve stavu vědomí. Látky, které vyvolávají známé organické psychózy, dezorganizují orientaci, vyvolávají vedle halucinací pokročilejší změny vědomí a amnézii na dobu vlastní intoxikace a zasahují někdy i šířeji. Halucinogeny, jako je mezikalin a LSD, mění vědomí jemněji, intoxikovaní zůstávají v kontaktu s okolím, jasně poznávají prostředí a hodnotí své vlastní pocity, nemají amnézii. Nejde zde o „rauš“ v organickém pojetí. Šlo u těchto stavů vůbec o psychózy? Někteří badatelé o tom pochybovali, vyhýbali se tomuto slovu, a soudili, že termín psychóza nepřísluší k pojmenování stavu přechodného, trvajícího jen několik hodin. Přitom však tyto modelové stavy měly mnoho příznaků skutečných psychóz. Vyskytovaly se smyslové přeludy, změněné tělové seance, paranoické, někdy i hypochondrické bludy, depersonalizace, poruchy myšlení, inkohorence, myšlenkový trysk, jindy blokáda. Byly změny emocionality, euforie, deprese, úzkost, změny vnímání reality, zhoršení integrace psychických funkcí. Tedy kritéria skutečného, byť i krátkodobého stavu psychotického byla splněna.

Tento fakt obhajoval MUDr. Jiří Roubíček v jednom z hlavních referátů přednesených 10. září 1959 v Lázních Jeseník na I. psychiatrickém sjezdu s mezinárodní účastí. Konstatoval, že takzvané experimentální modelové duševní poruchy přinesly v období posledních 10 let pozoruhodná zjištění jak u nás tak i v zahraničí. Jen na pražské psychiatrické klinice měli značné experimentální zkušenosti s 200 intoxikací různými halucinogeny. Z novějších látek mohli vyzkoušet některá nová psychotika, jako byl psilocybin, dimethyltryptamin, diethyltryptamin a morfinový derivát lorfán. Nejpřitažlivější látkou však zůstal diethylamid kyseliny lysergové (LSD-25 Sandoz) zejména pro minimum účinné látky a pro naprostou bezpečnost práce.

Ve svém vystoupení také zodpověděl některé základní otázky této oblasti experimentální psychiatrie.

1. Jaký je význam osobnosti intoxikovaného v experimentu.

Je známo, že reakce závisí na množství podané látky. Například 20 až 50 gama LSD aktivuje a exteriorizuje osobnostní tendence a povahové vlastnosti, někdy je karikuje. Při pokusech jsme opětovaně byli svědky toho, že extrovertovaní, syntonní jedinci měli výrazně jinou reakci než přecitlivělí lidé neurotičtí a jedinci introvertovaní. Právě u těch jsme někdy zastihli výrazné stavy chorobné vztahovachnosti. Větší dávky kolem 100 gama LSD a více dávaly již reakci uniformnější, při které byly drobné rozdíly setřeny. Je samozřejmé, že se při tom uplatňoval i okamžitý fyziolo-

gický stav vyšetřovaného, takže toxické reakce u téhož člověka mohou být při opěťovaných pokusech v různých dobách rozličné. Je také třeba uvést, že duševně chorý vyžaduje k tomu, aby se objevila toxická reakce, zpravidla vyšší dávku drogy než člověk zdravý. Mezi schizofreniky reagovala výrazněji onemocnění čerstvá než chronická. Droga v některých nevyjádřených a diagnosticky nejasných případech manifestovala latentní příznaky choroby, a měla proto pomocnou cenu diagnostickou. Takový latentní schizofrenik může v experimentu rozvinout plný psychotický obraz.

2. Jakou důležitost má prostředí pokusu.

Prostředí a celková situace experimentu má značný význam. Je třeba, aby experimentátor sledoval celý průběh toxického stavu. Nejprudší úzkostné a paranoické reakce nastávaly tehdy, když byl intoxikovaný, byť i nakrátko ponechán sám a zejména v temné místnosti. Pozorovali jsme naopak, že přítomnost přátel pokusné osoby v intoxikaci přitahovala zpět k realitě. Experiment rovněž probíhá odlišně, když se intoxikovaný plně věnuje introspekci nebo když je stále dotazován a podrobován různým zkouškám a testům. Situace experimentu je vedle dávky drogy nejčastějším důvodem diferujících popisů psychopatologických obrazů z různých pracovišť.

3. Jaký je přínos této práce pro poznání podstaty psychóz.

4. Jaký je vztah modelových psychóz ke schizofreniím.

Práce s experimentálními psychózami nevyřešila etiologii tzv. endogenních psychóz. Stimulovala však významně zájem biochemiků i jiných laboratorních pracovníků o psychopatologii a dala podnět ke vzniku celé řady pozoruhodných hypotéz, z nichž například předpoklad o antagonismu serotoninu a některých fantastik, podezření na abnormní průběh metabolismu adrenalinu s enzymatickými změnami adrenalinového cyklu u psychóz i při známých kritikách (např. Szarově z roku 1958) dávají směr k určitým výhledům a další výzkumné práci.

Sami jsme se podrobněji zabývali změnami elektrické činnosti mozkové po požití různých drog a ve shodě s Gastautem jsme mohli prokázat (1955, 1958), že po LSD, mezkalinu a méně i po psilocybinu nastává iritace elektrogenních mechanismů, desynchronizace elektroencefalogramu, značné zrychlení základní aktivity alfa, zmnožení vln beta, zploštění grafu. Z těchto zjištění jsme také vycházeli při studiu vztahu mezi schizofreniemi a modelovými psychózami a ukázali jsme (1958), že vedle odlišností elektrických, tj. pravidelné a typické elektrické změny při experimentálních psychózách proti zcela netypickému EEG u různých typů schizofrenií, jsou dále závažné rozdíly klinických obrazů, které zvláště biochemici snadno přehlíželi. Konečně jsme také poukázali na zřetelné odchylnosti ve výtvarných projevech schizofreniků a kresbách výtvarníků a malířů laiků, intoxikovaných LSD a mezkalinem. Z toho jsme uzavírali, že odchylnosti a různosti značně převládají nad styčnými body a podobnostmi mezi schizofreniemi a experimentálními psychózami.

5. Jaká je didaktická cena prožití experimentální psychózy pro pracovníka v psychiatrii a pro výuku.

Didaktická cena popsané práce je zvláště v tom, že experimentální psychóza LSD dává neuropsychiatrovi, psychologovi a všem ostatním pracovníkům v oblasti duševních chorob přitažlivou a snadnou cestu prožít bez nebezpečí některé příznaky duševních chorob, které do té doby znali jen z objektivního pozorování a z líčení nemocných. To je významný příspěvek k obohacení odborných znalostí a k sebevzdělávání. I uplatnění ve výuce je tu značné. Sami jsme zpravidla při stážích a praktikách dávali možnost studentům a lékařům při postgraduálním školení sledovat některý úsek experimentálního psychotického stavu. Přitom jsme také zpravidla získávali další dobrovolníky k pokusné práci.

6. Jaký význam má tato práce pro zkoušení nových léků.

Ke zkoušení účinnosti nových psychofarmak pro potlačení rozvíjejícího se nebo již plně existujícího experimentálního psychotického stavu nebyly u nás tyto modelové psychózy posud dostatečně využívány. V některých zemích byla tato práce jedním z podnětů k vývoji nových druhů ataraktik a obdobných léků. Tento impuls někde vedl až k překotné a přehnané reakci. Na pražské psychiatrické klinice se nám k blokování modelových stavů osvědčoval daleko lépe chlorpromazin a thioridazin (Melleril) než reserpin a různé barbituráty. Také frenquel a kyselina nikotinová v našich pokusech zůstaly ve své účinnosti za chlorpromazinem. Samozřejmě nemůžeme z antagonismu drog k LSD a jiným toxickým psychózám přímo usuzovat na účinnost při léčení schizofrenií.

7. Jaká je léčebná cena fantastik.

O léčebném využití fantastik jsou názory zcela rozdílné. Byla doporučována zvláště k léčení depresí a k usnadnění a urychlení psychotherapeutického postupu u některých tvrdošijných psychoneuróz. Očekávalo se, že mohou jednak euforizovat svým hypomanickým vlivem nemocného a jednak změnou emočního stavu usnadnit oživení některých vzpomínek při psychoterapii spolu s afektivním léčivým výbojem, a dále ještě zlepšit citový vztah nemocného k lékaři. Zprvu jsme měli v tomto ohledu po opětovných negativních zkušenostech s euforizací depresivních nemocných zcela odmítavý postoj, později jsme však pozorovali, že někdy malé dávky (30 až 40 gama LSD-25, a zdá se, že též psilocybinu) příznivě působily v ambulantní psychoterapii u některých stavů psychoneurotických a psychosomatických.

8. Jaká jsou nebezpečí a možnosti komplikací při experimentální práci s halucinogeny.

Je jisté, že některé z halucinogenních látek při opětovaném podání témuž jedinci by mohly mít nepříznivý vliv na organismus, jak je tomu například u mezikalinu na činnost jaterní. Z toho hlediska jsme zvláště oceňovali LSD, který působí psychotický stav v téměř homeopatických dávkách a ani při opětovaných pozitivních nevyvolává žádné škodlivé následky. Další nespornou výhodou psychózy LSD je její snadná kontrolovatelnost, promptní potlačení stavu injekcí Largactilu. Pokud jsme podávali fantastika lékařům a ostatním dobrovolníkům, informovali jsme každého před pokusem o pravděpodobném trvání změn, nesdělovali jsme očekávané příznaky, abychom neovlivňovali průběh, pověděli jsme o přínosu pokusu pro nás i pro pokusnou osobu samu. U nemocných jsme ve většině případů podobným způsobem probírali význam vyšetření s pacientem, a pokud bylo možno, i s jeho příbuznými, informovali jsme je o očekávaném přínosu diagnostickém a méně pravděpodobném prospěchu léčebném. Máme za to, že práce s modelovými psychózami je po stránce lékařsko-etické plně odůvodněna a byl nám k ní dán souhlas ministerstva zdravotnictví. Při vyšetření přes půldruhého sta lidí, z nich mnohých opětovaně, jsme nezažili žádnou skutečnou komplikaci, pouze dvě nepříjemné příhody. V obou šlo náhodou o sexuální agrese. V prvním případě u nemocné po proběhlé poporodní depresi, u níž jsme zkoušeli LSD se zaměřením léčebným, došlo k prudkému sexuálnímu útoku na hosta psychiatra, který byl přítomen části experimentu. Druhá dvacetiletá nemocná s projevy polymorfní psychopatie, s převážně hysterickou symptomatologií se pokusila rovněž o sexuální přiblížení k experimentujícímu a později pak dotčena neúspěchem si začala stěžovat na zhoršení svého poškození experimentem a působila delší dobu různé nepříjemnosti. Zde šlo spíše o reakci vlastní osobnosti vyšetřované než o přímý důsledek experimentálního stavu. Oba případy jsou pozoruhodné tím, že jinak zpravidla nevidíme v intoxikaci zvýšení sexuálních zájmů. V ostatních našich vyšetřených případech vše probíhalo hladce.

V roce 1961 podal Doc. MUDr. Jiří Roubíček v knize EXPERIMENTÁLNÍ PSYCHÓZY zprávu o své vlastní pokusné činnosti. Na psychiatrické klinice v Praze od roku 1952 provedli 130 experimentů u 76 zdravých dobrovolníků, u řady z nich opětovaně i několikrát, v různých dávkách. Dávky LSD se pohybovaly mezi 20 – 250 gama, většinou kolem 100 gama. Vysoké dávky byly použity pouze výjimečně u zvláště resistantních jedinců. Dále bylo provedeno 80 experimentů u 44 pacientů s různými chorobami. Převážně se jednalo o schizofrenii a deprese. Většinou byl experiment proveden jednou, častěji opakovaní u několika bylo zaměřeno k snaze o léčení zvláště depresivity euforizací.

VÝTAH Z PROTOKOLU POKUSNÉ INTOXIKACE U 37LETÉ PSYCHOLOŽKY PŘI DÁVCE 9 mg

1. protokol.

Pokus proveden 24. 9. 1959. Za 20 minut po injekci sděluje spontánně: »To je báječný pocit, blaho, jako bych ztratila tělesnou tíži, trochu se mi točí hlava, vzdáleně to připomíná alkoholové opojení, ale je to přitom docela jinačí. Točí se prostor, když se snažím fixovat určitý bod. Mám těžká víčka, hůře hledám některé výrazy, je to však stále příjemné. To po LSD jsem měla bouřlivý vegetativní úvod, zde, to je blaho – usmívá se – utíká mi pozadí, přestává pro mne pocit času, lidé ustupují, nemají už význam, barvy jsou stejné, zvuky příjemně utlumené, jako by kolem byly samé závěsy.« (8,30, půl hodiny po injekci:) »Mám pocit jako by teď odpovídala jiná osoba, a to je teprve půl desáté – dívá se na hodinky – to není možné. Jsem stále v blaženém stavu, ztrácím koncept prostoru i vlastního těla.« Objektivně: Mírná mydriasa, značná šlachová hyperreflexie na horních i dolních končetinách, zadrhování v řeči. Po stlačení bulbů udává více barevných vzorců, v barvách převládá fialová, pak se přidávají zelené. Asi

kolem 9. hod. popisuje vidiny tanečnic jako na asyrských vázách, usmívá se, hovoří znovu o stavu blaženosti. Potom začíná mluvit o pocitu levitace, cítí, jak jí to tělem probíhá vzhůru tak, jak to popisují fakiři, stoupá jí hadí síla po páteři. Žádá o kouření, zajímavě se směje, sdělí, že ji nic nezajímá vůkol než její stav. »Stejně v žádném případě mne nepochopíte, vy to nedovedete pochopit, o tom stavu příjemnosti by se dal napsat traktát, ale nechce se mi do toho, stejně vše, co vidím a prožívám, se ani popsat nedá, i nikdo by nevěřil, to je krásné prožívat zelenou, fialovou, je to tak těžké si je navodit, teď byla neuvěřitelně krásná zelená látka. (9,15 hod.) »Já se chci škvařit ve svém blahu, chci se zapíchnout a škvařit se. Je mi teď zcela jedno, co se děje v mém těle – směje se hlasitě – zajímá mne, co by si asi povídali, kdyby se potkali 2 klauni. Já mám ráda žirafu, ale musela by mít čepičku na hlavě. Slon je pěkný a mají ho rádi klauni, o čem pak se asi mohou bavit, když jdou na procházku, vidím je, jak jdou, jeden, je zrzavý. Copak Zrzavý, to je malíř, ale raději mám Tichého... Teď vidím klauna na chůdách na procházce, já mám ráda lidi a ani vaše dotazy mi nevadí.« Pak se obrací ke kolegovi psychologovi: »Ty bys měl být čestný klaun...« (proč?) »To bys pak věděl, o čem si klauni povídají na procházce. Ostatně mne udivuje, že se mnou mluvíš jako se ženskou a ne jako s klaunem. « Při kontrolním EEG vyšetření, které ruší smíchem a hovorem, znovu vzpomíná na klauny, které vidí v šeru sbírat cigaretové oharky do pytlíčku. V barvách stále (10 hod.) převládají žlutá, konturovaná zelená, nařiká si, jak by to bylo hezké, kdyby stále vlály tak krásně barevné látky, ví, že to přestane. Pochvaluje si znovu krásný stav, nic ji pryč z něho nemůže vyrušit, lidé jí nevadí, mít starosti se jí zdá směšné. Znovu se vrací k líčení vidin klaunů, které vidí, jak se šli koupat v šatech, se smíchem si pochvaluje, že by to u klauna ani jinak nebylo možné. Zdůrazňuje, že jí nic nevadí, ale nic také nezajímá, stačí jí, jak se pěkně cítí. Pak ukazuje reprodukci Hokusaiova obrázku, který nachází vložený v knížce. »Ten se mi líbí, ten má z toho radost, kouří si a vše je mu jedno, jak je to hezky narežirováno, jde zprava, já si teď pletu pravou a levou ruku.« Pak přivře oko, jako by něco zaměřovala a volá: »Tak pouštět draka, to by bylo prima... ' Upadá znovu do extaze nad krásou pozorovaných barev, popisuje barevné vlny, raduje se, že je na jedné z nich nahoře. Oslovuje lékaře, který před ní intoxikaci prožil a naléhá, aby jí řekl, z které strany na něj přeludy přicházely. Trvale přivírá pravé oko a na dotaz vysvětluje, že tím si »přidrží vidiny, jinak by to přešlo«. Nerovnoměrně na vyzvání vyfukává čas ve vteřinách, napíše kaligraficky: »Klauni jsou dobří lidé,« jasně velkými písmeny. (10,30 h.) »Psilocybin, to je největší hodnota, co existuje, teď půjdu na meskalin. Ať si lidé dělají co chtějí, já jim vše dopřeju.« (Kolik je hodin?) »Kolik chceš, jestli ti to udělá radost, 12 nebo 24, mně je to jedno, začali jsme v 8, tak to bude asi kolem 13 hod.« (Ve skutečnosti 10.35.)... »Nechci si vybavovat, co bylo včera, napíšu z toho životopis v psychose.« (Vždyť říkáte, že to není psychosa, nýbrž stav blaženosti?) »Tak tedy progresivní paralýza. Když si zmačknu pravé oko, vytlačuji příjemnost z oka do pravé poloviny těla.« Hledá cigaretu, náhle se chytí za pravé oko, rozčileně: »Vždyť jsem zapomněla nechat je zavřené, už bych to byla ztratila, to vše krásné.« Znovu se široce a s úsměvem rozpovídá o klaunech, dadaistickou formou a s asociací studentských recesí. Při sugestivním oslovení, že špatně vypadá, zda nemá vážnější potíže, odpovídá smíchem. Přiznává, že po celou dobu ani nevzpomněla na své povinnosti, na děti. Odmítá jídlo i pití, spát se jí nechce, připustí, že by se napila trochu něčeho alkoholického. (11 hod.) Stále drží přivřené pravé oko a upozorňuje, že si je musí hlídat, aby si tak prodloužila ten stav. »Pocity jdou od nohou nahoru do oka, kdyby to přestávalo, čelo si to povytáhne, jako když to zdola stoupá k srdci.« I nepříjemné podněty (chladové, bolestivé) vnímá na pravé ruce jako příjemné, kdežto nalevo mají přiměřenou kvalitu. Kolem 12. hodiny stav odeznívá, intoxikovaná si však vyžaduje vyprávění nějakých dalších »dadaistických« vtipů, popírá nadhození jakékoli možnosti koketerie, přesvědčuje, že sdělila jen to, co skutečně pocítovala. V 12.45 je přesvědčena, že je mezi 15. a 16. hod. Když jsou jí předložena 3 přání, odpovídá: »Abych v tom stavu zůstala, za druhé znovu, abych tak zůstala, a to třetí, to je zase totéž.« Popírá vyčerpanost, únavu. »Kdyby na mne někdo přišel s chlorpromazinem a chtěl ten stav přerušit, vyhodila bych ho.« »Mimořádné projevy se snadno zaktivovaly při procházce, kolem 14. hodiny však zcela ustupují. Po 14 dnech sdělila, že celé dva týdny měla horší chuť k jídlu, sníženou sexuální apetenci, plošší emoce, jakoby »diváka k realitě«, Poněkud pohubla. Přiznává, že také po LSD měla poměrně značnou reakci. Stav této psycholožky byl mimořádně zajímavý intenzivní emoční reakcí, s hypomanickou blažeností v popředí, puerilismem s vtipkováním, se sklonem k pasivní meditaci, snášlivostí k projevům z okolí, avšak s malým zájmem o zevní dění. Intoxikovaná se převážně zabývala vlastními propriocepsemi, skvostností svých prožitků a asociacemi. Mimořádně dlouhé doznívání lze vysvětlit konstituční hypersensitivitou, která se projevovala rovněž v silné reakci při LSD modelovém stavu.«

2. protokol.

Experiment u kolegy, 30letého psychiatra, při dávce 9 mg psilocybinu (1. 9. 1959). Uvedeme jen ve zkratce, neboť podrobnosti lépe vysvětlí z vlastního zápisu intoxikovaného. Cenné je tu srovnání s intoxikací LSD, kterou prožil v r. 1953.

Zprvu po 25 minutách (pokus zahájen v 8 hod. ráno) hlásí tlak v temeni hlavy a ospalost, vzápětí intenzivnější barvy, velmi příjemně vnímané, poruchy proporcí, deformace předmětů v okolí, hyperaktivita – nadšeně kreslí (trvání pokusu 11/2 hod.), s velkou energií, ztrácí kontinuitu prožívání, interpersonální vztahy mu připadají barevné. Sděluje: »Čas je mimo, sensorium je báječné, to je tak krásné, se schizofrenií to nemá nic společného, nejsem paranoidní, vztahy k lidem nejsou vůbec zajímavé, chci jen a jen kreslit... mám takovou hravou, pěknou náladu, musím spěchat, rychle malovat, obávám se, aby ten stav neustal, abych mohl vše to pozoruhodné zachytit.« Naříká si, že když chce zachytit podobu lékaře (hosta z ciziny, který je přítomen pokusu a kterého několikrát věrohodně nakreslí), že musí bojovat s tendencí odpoutat se od modelu a hrát si s detaily a ornamenty. Ruší jej přitažlivost k opakování kresebných spirál. Nádhernost barev přehlazuje vše ostatní, zlobí jej, že jeho barevná paleta nestačí k zachycení toho, co vidí. Svět mu v té době (asi 31/2 hod. pokusu) připadá jako z filmové operety. O svých obrazech, kterých namaloval asi 20, později říká: »To je jen popel z těch bohatých zážitků.« Bylo mu těžko představit si, že existuje nějaká klinika, pohled z okna jej nezajímal, obrazy na zdech (které má jindy rád) mu byly lhostejné, vše se soustřeďovalo k mimořádným vjemům a barvám.

Ve 14 hod. sděluje, že bohužel nic mimořádného již nevidí, lituje toho, říká o sobě, že je již jen rozjetý. Celá situace experimentu plasticky vyplývá z jeho vlastního zápisu, který zde uvádíme:

K rozhodnutí podrobit se experimentální otravě psilocybinem jsem zprvu přistoupil s jistým váháním, protože jsem již v roce 1953 prožil otravu LSD a trochu jsem se obával kumulace toxických vlivů. Těsně před pokusem jsem se však již na neznáme, mne očekávající zážitky těšil a pečlivě jsem si přichystal potřeby na kreslení.

Ráno jsem měl malou snídani. Injekce mi byla aplikována v 8 hod. Asi za 11 minut poté jsem pocítil ospalost, krok byl trochu vrávoravý. Představil jsem se sám kolegovi, o kterém jsem věděl, že bude pokusu přítomen, dříve než mě mohl vedoucí pokusu s ním seznámit. Ubíráme se do místnosti, jež je vyhrazena jen pro pokus. Usedám do křesla. Bavím se s přítomným kolegou, zajímám se o jeho názor na jistou odbornou knihu. Za chvíli potom se už pokouším zachytit jeho podobu uhlím, kresba se mi však příliš nedaří. Ptají se mě, co cítím, nepocituji nic zvláštního. Pouštětí mi hudbu, je to příjemné, rozhodně příjemnější než kdy jindy, ale brzy jsem opět zaujat barvami kolem sebe a hudbu přestávám vnímat. Obraz vnímaného někdy persistuje i při otevřených očích, někdy v kontrastních barvách. Když zavru oči, mám schopnost si dlouho podržet to, co jsem vnímal dříve. Měním-li směr pohledu, ztrácí se časová i prostorová kontinuita s tím, co jsem vnímal právě před tím. Po mém pravém boku sedí vedoucí pokusu, přede mnou kolega, který mi sloužil jako model. Obrátím-li se doprava a rozmlouvám s vedoucím pokusu, okamžitě »zapomínám«, že jsem se předtím díval na kolegu proti sobě a když mě znovu osloví a já se na něj podívám, uvědomím si náhle, že jsem si jaksi přestal být vědom přítomnosti vedoucího pokusu, jako by někde úplně zmizel, že tedy musí existovat dva prostory, zcela na sobě nezávislé. Napadne mě, že tyto dvě osoby si vytvářejí kolem sebe dva nezávislé prostory, já nikoliv, já jsem jen »vnímání«, jako kdybych sám nezaujímal prostor vůbec žádný. Snažím se jim to vylíčit, rozdělují prostor místnosti pomyslnou plochou, která ohraničuje tyto dva zcela na sobě nezávislé prostory. Vjemy na sebe nenavazují v čase. Každý vjem má nejen svůj vlastní prostor, ale i čas. Dimenze času je vůbec něco zcela vedlejšího. Vjemy za sebou následují jako při promítání diapositivů. Jsem vždy cele v tom, co vnímám, jakmile se obrátím k něčemu jinému, jsem zase v něčem zcela jiném. Vůbec to není nepříjemné, že je tolik prostorů a že není čas. Je to zábavná hra. Snažím se rozmlouvat s ostatními tak, aby jim bylo také trochu příjemně, aby se trochu mé nálady přeneslo na ostatní. Ptají se mě, kolik je hodin; po chvíli přemýšlení podávám dobrý odhad. Chvillemi pocituji nával slin v ústech, avšak žádnou nepříjemnou pachů. Zkoušejí mi šlachové reflexy, jsou velmi živé s rozšířenou reflexogenní zónou. Barvy kolem mne jsou nádherné, příjemnější, zajímavější než při otravě LSD, kdy z ostatního fádnějšího pozadí vystupovaly nápadněji jedna nebo dvě barvy, upozorňovaly na sebe svou nepřírozenou intenzitou (jako by fosforeskovaly, jako by svítila neonová trubice), teď jsou pro mne zajímavé a krásnější všechny barvy. Jejich rozmanité odstíny sice září, ale neztrácejí svou přirozenost, vše je sladěno jako na obrazech impresionistů. Ptají se mne, zda nevidím tvarové deformace. Skutečně je tomu tak – tento dojem se postupně zesiluje, čím déle tomu věnuji pozornost. Zadíval jsem se na hlavu modelu, vidím, že jedno ucho je značně výš, druhé níž, hlava se prodlužuje nahoru a ke straně, této deformaci se dodatečně

přizpůsobuje i celé tělo; mám dojem, že postava sedící na židli je tak deformována, že těžiště její hmoty se posunuje stranou od židle, takže musí každou chvíli se židle spadnout. Žádám, aby mě odvedli na WC, podlaha malé místnosti je hluboko pode mnou, čím déle se dívám, tím je prostor pode mnou hlubší, ale nemám přitom pocit závratí. Stojím pevně. Nemám žádné nepříjemné pocity.

Upozorňuji sám, že si těžko dovedu představit, že by se tento příjemný stav mohl ještě dále zesilovat. Odhaduji sám že vliv drogy právě kulminuje. Vybízejí mě, abych se podíval ven z okna. Pohled na zeleň stromů v parku je fádne přirozený, úplně nezajímavý. Mám dojem, že vidím obyčejný plochý barvotisk, trochu mě zaujme jen barva oděvů osob sedících na lavičkách v parku. Dívám se na několik grafických listů, visících v dřevěných rámech na stěně. Papír má nádherný odstín slonoviny, postava na jednom z leptů se mi jeví zcela plasticky. Rámy obrazů mají zajímavé tvarování. Rovné linky mizí, rám je tvarován podle čar, které dávají »léta« dřevěného materiálu. Rám mě zajímá daleko více než obrazy. Vedou mě na EEG. Jsem netrpělivý, chtěl bych kreslit a když zavřu oči, vidím nádherné barevné vzory, složené z drobných barevných plošek, které se skládají do koncentrických útvarů; vždy několik koncentrických vzorů dává opět ucelený útvar, vedle tohoto útvaru se objevují jiné, stejného složení. Zprvu mi to připomíná točící se cívky na textilním stavu, za chvíli mám však dojem, že se dívám na mořském dnu na vzdouvavý pohyb kolonií mořských živočichů. Sřídavě se dme jeden útvar za druhým. Brzy to vše mizí a objevuje se něco jiného, stejně poutavého. Vzor je tentokrát složen ze samých drobných barevných trojúhelníků. Poslední vise je velmi krásná, jsou to ladně do velmi umných vzorů skládané barevné čáry; čáry jsou v pohybu, proplétají se, vytvářené vzory připomínají abstraktní malby. Jsem velmi netrpělivý, klepu na stěnu kabiny a dožaduji se, aby bylo vyšetření ukončeno, protože chci kresbou zachytit to, co vidím. Do kabiny přichází kolegyně – psycholog. Z předchozích pokusů s LSD vím, že někdy bývají pozorovány projevy hypersexuality. Něco podobného je nyní zcela vzdáleno mému duševnímu rozpoložení. Jsem zcela zaujat barevnými visemi. Když jdu zpět po chodbě, nepozoruji nic zvláštního. Napadne mně, zda lidé, kteří procházejí chodbou a nevědí o pokusu právě konaném, nepozorují v mém chování něco zvláštního. Dívám se pátravě do jejich tváří, ale jejich výraz je nezúčastněný, lhostejný. Vlastní chůze mi připadá zcela normální. Náhodou mne osloví jeden z pacientů, položím mu ruku na rameno, ale hned si uvědomuji, že se chovám příliš důvěrně, je to však pouze projev přátelské důvěrnosti, který odpovídá dobré pohodě mé nálady. Dávám ruku zpět a snažím se mu vysvětlit, že se na mne nemůže teď s ničím obracet, že to zařídím druhý den. Jeho výraz se stává udiveným. Uvědomuji si, že čím déle bych mluvil, tím více by bylo vše zamotanější, a proto se s ním velmi rychle rozloučím. Opět kreslím. Křídý mají stále báječnou barvu. Káva, kterou mi uvařili, má lahodnou chuť. Žádné nepříjemné vedlejší příznaky nepozoruji. Moje duševní tempo pozvolna opadáva, kreslím již také pomaleji, pečlivěji podobu modelu. Zvláštní potěšení mi dělá kreslení vlnitých čar, které splétám do ornamentů. Na kresbě jsou vlasy osoby spleteny v ornament, který se rozšiřuje do celého pozadí kresby. Někdo právě vchází do místnosti. Otevřené dveře, jimiž vidím vedlejší místnost, mi připomenou, že jsem v budově kliniky. I když jsem okamžitě správně orientován, během celého pokusu pro mne »existoval« jen ten prostor, kde jsem právě byl; byl to prostor, který byl »světem sám pro sebe«, schopný dalších složitých diferenciací, vylučující však existenci dalších nezávislých prostorů (místností). Jsem stále v příjemné náladě, přítomnost druhých mne neruší, pokračuji v kreslení. Hovoří se o obědě, pomyšlení na jídlo mi není nepříjemné. Moje tempo se zvolňuje, stav pomalu odeznívá. Barvy nabývají pozvolna své obvyklé kvality. Prohlížím si své kresby a jsem zklamán tím, že jejich barvy jsou dosti všední; asymetrii (deformaci), kterou jsem se snažil znázornit u postavy sedící na židli, není na kresbě téměř vidět. Z toho usuzuji, že obraz na papíře podléhal při vnímání stejným deformacím jako viděný předmět, kreslil jsem normální tvar, obraz i skutečnost podléhala stejné deformaci. Trochu si rekapituluji to, co jsem právě prožil. Docházím k závěru, že obvyklá časoprostorová struktura vnímané reality byla uvolněna, méně odolnější vůči deformujícím tendencím měněného subjektivního prožívání. Odcházím na oběd, jím s chutí (asi v 15 hodin). Po ulici jdu zcela jistým krokem, nepozoruji nic neobvyklého. Odpoledne vyřizuji několik běžných záležitostí a udělám krátkou návštěvu u známých, nikde nebudím pozornost. Pouze schody mě vybízejí k prudké chůzi, vběhnu naráz vždy o jedno patro výš. Po večeri, která mi chutná, objevuje se asi ve 20 hodin v slabě osvětlené místnosti zvýšená citlivost vůči barevným odstínům, z nichž některé nabývají neobvykle příjemné kvality (světlo lampy je nádherně žluté). Kreslím rychlým tempem až do půlnoci. Zavřu-li oči, zjevují se mi bizarní postavičky, připomínající obyvatele jiných planet. Vzpomínka na původ psilocybinu mi přivolává obraz houby, která má zároveň lidskou fysiognomii. Pojmy se mi spojují v jednotné komplexy, zavřu-li oči, vybavují se mi jim odpovídající obrazné amalgamy. Někdy začíná celý proces určitou představou, která se spojuje s další, jindy je na počátku aglutinace pojmů a teprve potom, mám-li zavřené oči, objevuje se složka obrazná. Dosud mělo

vše ráz hravé spontaneity, později však, čím dál více mohutní Úzkostné ladění, představuji si potom, že jsem v pochmurné noční krajině, plné neznámého dění a tajemného napětí. Opět nastupuje příval různých představ, kolotoč myšlenek se znova roztáčí. Připadám si jako v nějakém pomyslném víru. Kreslím svinutou, rotující postavičku. Jsem pojednou velmi unaven, odkládám křídu a papír a jakmile odpadnou tyto podněty k činnosti a k práci, fantasie se rychle uklidňuje, připravím se ke spánku a usínám. Noc i druhý den se již neliší od nocí a dnů před tímto pokusem.

Až potud vlastní zápis intoxikovaného.

Miloš VANĚČEK, NPC

Literatura:

1. Doc. MUDr. Jiří Roubíček: Experimentální psychosy, Státní zdravotnické nakladatelství Praha 1961.
2. Doc. MUDr. Jiří Roubíček: Toxické a experimentální duševní poruchy, Československá psychiatrie 1960, roční LVI, číslo 1, strana 8–13.
3. MUDr. Vladimír Vondráček: Farmakologie duše, Nákladem mladé generace při Ú. J. ČS. L. Praha 1935.
4. PhDr. Miroslav Nožina, Miloš Vaněček: Mandragora, morfin, kokain, drogový problém v Českých zemích v dobách habsburské monarchie a v předválečném Československu. Přípravovaná publikace.

ŠKOLA, KDE PŘÍPRAVA NA BUDOUCÍ ZAMĚSTNÁNÍ JE I VÝCHOVOU NA BUDOUCÍ SMYSLUPLNÝ ŽIVOT, KDE VÍTĚZÍ JEN „SPRÁVNÉ VOLBY“

Mohu s čistým svědomím říci, že práce na naší škole, je v mnoha směrech, nesmírně náročná. Uvádím stručný přehled nejdůležitějších aktivit v posledních letech:

- v roce 2003 se naše škola zapojila do projektu „Optimalizace škol,“ což v praxi znamenalo sloučení 3 SOU a SOŠ pod jednu velkou pilotní SOŠ a SOU,
- škola se tak stala „integrací různých řemesel a SŠ odborných studií“,
- během školního roku naši školu navštěvuje cca 1000 žáků a studentů,
- propojení mimoškolní činnosti tedy v praxi znamená spolupracovat se žáky s rozdílným zájmovým výkonovým zaměřením.

Mimoškolní aktivity nabízíme žákům a studentům jako prostředek preventivní činnosti – intervenci k zamezení či snížení výskytu, šíření a škodlivých účinků užívání alkoholu a nealkoholových drog. Jako vhodný se nám osvědčil přístup:

- podpora sebedůvěry, aktivity a hodnotových zájmů,
- zaměření na změnu postojů a chování,
- živé interaktivní učení,
- využívání směrodatných vzorů.

Na počátku naší práce jsme si kladli řadu otázek. Závěry dotazníkových šetření se nám staly tzv. „odrazovým můstkem“ pro naši další práci:

- Jaká je úroveň rozumových schopností?
- Jaká je hodnotová orientace?
- Jaký je temperament, charakter?
- Jaká je úroveň a ovládání agresivity?
- Jak žáci reagují na zátěž, konflikt a stres?
- Jaké jsou převažující obranné mechanismy?
- Jaká je úroveň sociálních, rodinných vztahů?

Závěry získané z dotazníkového šetření /vždy na počátku 1. ročníku/. Pro ilustraci uvedu osobnostní profily, které se dosti často mezi mládeží vyskytují /zejména žáci SOU/:

- nelítostný nezájem o city druhých,
- neotřesitelný postoj nezodpovědnosti a bezohlednosti vůči společenským normám, pravidlům,
- neschopnost udržet trvalé vztahy,
- nízká frustrační tolerance,
- neschopnost pocitů viny,
- ignorování nebezpečí,
- zbrkllost,
- nepřizpůsobivost,
- sklony k podvádění,
- lhostejnost k druhým lidem,
- samotářství,

- arogance jako projev vnitřní disharmonie,
- absence meziosobních vztahů,
- pasivní zábava.

Jako jedna z možných alternativ, která se nám nabízela, byla činnost spojená s rozvojem psychosociálních dovedností. Strategie odolnosti osobnosti, formou kurzů zážitkové pedagogiky, zátěžových kurzů, spojených s fyzickou činností, GO kurzů apod. Při těchto činnostech jsme si kladli za cíl:

- posílení pocitu vlastní existence – sounáležitosti – adaptability,
- úcta k sobě – vnitřní sebedůvěra,
- usilování o poctivost,
- úcta k druhým lidem – pospolitost,
- úcta k hodnotě slova – slibu, smlouvy,
- přátelství a pochopení lidské solidarity a rodičovské lásky.

V minulém školním roce se nám osvědčila spolupráce s Českou Asociací Rugby League /CZARL/. V podmínkách naší velké školy se podařilo podchytit pár chlapců, kteří se začali věnovat smysluplné činnosti. Tréninkové úsilí, nácvik taktických dovedností, složitých pravidel nového sportu, najednou tu byla aktivita s vizí – budoucího sportovního vyžití a využití volného času. O fyzických předpokladech jsme nepochybovali, spíše jsme nedůvěřovali psychosociální odolnosti – zodpovědnost, spolupráce, angažovat se nad rámec osobní pasivity apod.

Na počátku celé spolupráce převládl „strach“ z neznáma, ale postupem času si Rugby League nacházelo své příznivce. Někteří žáci a studenti pouze zkoušeli, zda jsou schopni vůbec obstát a stát se součástí nově vznikajícího týmu. Rugby League znamená jen „účelové využití volného času,“ ale také téměř nutnost zdokonalit se v anglickém jazyce. Trenér Andy je totiž z Velké Británie. Anglické povely si hráč zapamatuje po několika trénincích celkem hravě, pokud by si chtěl s trenérem popovídat, bude nucen na své jazykové vybavenosti zapracovat.

Nová sportovní aktivita navíc podnítila i studenty, kteří nejsou zrovna sportovně nadaní. Zapojit se mohou i žáci výtvarně nadaní, jelikož se pracuje na logu a názvu školního klubu. Další šanci dostali ti, kteří rádi píší a fotí. Své fotografie a články ze sportovních akcí školy dávají na naše internetové stránky a také je posílají do novin.

Vytvoření školního sportovního týmu Rugby League přispělo k mimoškolní činnosti velkou měrou díky faktu, že:

- žáci lépe a kvalitněji využívají volný čas,
- používáme pozitivní vrstevnické modely,
- došlo ke komplexnější spolupráci s rodiči,
- touto aktivitou se posilují osobnostní a sociální dovednosti potřebné k rozvoji pozitivních postojů,
- podporuje zdravější alternativy tvořivé a naplňující chování a životního stylu bez návykových látek.

Týmy, které sehráli první historické utkání

Závěrem

Každá nabídka mimoškolních aktivit nemusí naplnit plnou měrou všechny vytčené cíle. Pravdou ovšem zůstává, že při sportu a tělovýchovné činnosti mají lidé k sobě nějak blíže. Charakterové vlastnosti jako:

- přátelství,
- emoční stabilita,
- vážnost,
- společenská smélost,
- houževnatost,
- upřímnost,
- tolerance,
- sebejistota.

S těmito vlastnostmi rádi vídáme naše žáky na cestě jejich osobním i profesním životem.

Výhody „vstupu“ Rugby League (RL) do výchovně vzdělávacích strategií školy – vyjádření ředitelky školy paní Mgr. Jany Šírové

„Jako výrazné pozitivum vidím ve zlepšení spolupráce s jinými subjekty veřejného života. Zejména se prohloubila spolupráce s Městským úřadem Beroun. „Město“ koordinovalo činnost Základních škol v regionu při Minifestivalu Rugby League, kdy se nám podařilo dosáhnout počtu diváků z řad žáků ZŠ na úrovni okolo 1000.“

Značně se prohloubila spolupráce se 2. ZŠ Beroun. Řada žáků této školy je součástí našeho týmu RL – ten je „otevřený“ pro všechny zájemce.

Díky RL se naše škola stala „mediálně“ známou. O publikační činnost se stará tvůrčí skupina našich studentů, takže díky RL objevili schopnosti sportovních reportérů.

Anglicky mluvící trenér je vhodným motivačním prvkem pro žáky k výuce cizích jazyků. Díky RL se prohloubily rodinné vazby hráčů, čímž se zlepšují vzájemné vztahy ke škole. Velkým kladem je, že naši žáci úspěšně reprezentovali školu na mezinárodní úrovni v rámci Evropského týmu na turnaji v Bělehradě.

Děkuji a každou RL aktivitu velmi vítám, protože může vhodným způsobem nastartovat sociálně-sportovní projekt na úrovni středního školství v ČR,“ říká J. Šírová, ředitelka SOŠ a SOU Beroun.

Mgr. Štěpánka RESLOVÁ, školní metodik prevence na SOŠ a SOU Beroun 2 – Hlinky
Petr SVOBODA – student 4. ročníku, vedoucí Redakčního týmu školy

PŘÁTELSKÉ UTKÁNÍ MEZI MUŽSTVY NĚMECKA A ČESKÉ REPUBLIKY

V roce 2007 byl odstartován první ročník Federace Evropské ragbyové ligy TRI-NATIONS SHIELD 2007. Do prvního ročníku byla zařazena mužstva Německa, Srbska a České republiky. V sobotu 4. srpna 2007 v 18.00 hod. nastoupily k vzájemnému utkání na stadionu RC SLAVIA PRAHA Německo a Česká republika. Utkání řídil hlavní rozhodčí Steve Davis z Rakouska, na čarách mu pomáhali čároví rozhodčí Bohumil Dupal a Milan Fousek. Utkání sledovalo 128 diváků.

Čechům se skvěle hrajícími Antonínem Brabcem a Tomášem Holovským patřil úvod utkání, kdy ještě krátce před prvním poločasem vedli 16:8. Jak domácím začal docházet dech, vloudily se do české hry chyby, které umožnily Němcům ovládnout hru. Němci, kteří se poučili ze své nedávné prohry v Srbsku 38:6, převzali vedení krátce před poločasem, kdy po dvou položeních získali psychologicky důležité vedení 18:16. Prerušení provedená oporou Němců Benediktem Rehmem pomohla oslabit odpor Čechů. Tři neopětovaná německá položení potvrdila obrat utkání, jedno z nich bylo už třetím položením Dannyho Stocka v zápase.

Citace

„Začátek byl pěkný, i když trochu rozkouskovaný. Myslím defenzivní, pak jsme přidali na důrazu a zvedli jsme se a poslední položení před poločasem soupeře zcela odrovnalo a hodně mu to ztížilo. V druhé půli jsme trochu polevili a Češi nás zase hodně tlačili. Pak ale Danny Stock dlouhým přeběhem opět skóroval a pak už bylo pro Čechy těžké vrátit se do zápasu.“

Leo Berngruber, německý kapitán

„Myslím, že zápas se Srbskem nás zocelil – hodně jsme se z toho zápasu poučili. V tomto zápase jsme měli 6 chlapců, kteří hráli ligu poprvé. Dnes z nich zahráli skvěle Benedikt Rehm, který získal spoustu metrů, Dominik Bastian v zadním poli a Janis Kruse také získal spoustu metrů. Ti kluci jsou většinou členové ragbyového svazu nebo hráči házené a v zápase proti Srbsku se naučili fakt moc. A pravděpodobně právě tento kousek zkušenosti v tak krátkém čase jim pomohl nejvíc.“

Simon Cooper, Prezident Německé ragbyové ligy

„Byl to dobrý zápas, Němci hráli slušně a byli lepším týmem. Dopustili jsme se až příliš mnoha chyb. Prvních pár minut druhé půle jsme draze zaplatili. Dostali tři položení za sedm nebo osm minut a bylo po všem. Pozitivní bylo, že jsme objevili Jakuba Hrbáče, prvního mladého hráče z berounského výcvikového střediska, který hrál skoro celý zápas – to je do budoucna největší povzbuzení.“

Milan Mrtýnek, hlavní sekretář,
České asociace ragbyové ligy

ČESKÁ REPUBLIKA

1. Jakub Hrbek	2. David Šafránek
3. Michal Priputen (kapitán)	4. Mathew Smith
5. Tomáš Ciporanov	6. Štěpán Louda
7. Patrik Poledna	8. Tomáš Holovský
9. Jaroslav Stříbný	10. Petr Verbych
11. Vaclav Prokeš	12. Jiří Bláha
13. Marcel Mana	14. Milan Mrtýnek
15. Antonín Brabec	16. Tomáš Heller
17. Petr Spaldou	Trenér: Andy Fairhurst

Položení: Poledna, Ciporanov, Mrtýnek, Brabec

Branky: Priputen 3

NĚMECKO

1. Dominik Bastian	2. Nik Keinhorst
3. Patrick Rhustorfer	4. Markus Keinhorst
5. Janis Kruse	6. Kristian Keinhorst
7. Leo Berngruber	8. Benedikt Rehm
9. Joachim Frera	10. Nick Petit
11. Simon Cooper	12. Moritz Hottenrott
13. Danny Stocks	14. Higgi Volkmann
15. Peter Smutna	16. Michael Glaser
17. Jim Keinhorst	Trenér: Uwe Jansen

Položení: Stocks (3), M. Keinhorst (2), N. Keinhorst, K. Keinhorst, Bastian, Volkmann

Branky: K. Keinhorst 4

NEJLEPŠÍ HRÁČI UTKÁNÍ

Nejlepší hráč utkání: Benedikt Rehm (Německo)

Nejlepší německý hráč: Benedikt Rehm

Nejlepší český hráč: Tomáš Holovský

Vítězný tým se svými fanoušky

Foto: Petr SOUKOP

MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE NA SEVERU MORAVY

Tomáš Zapletal
a Ilona Branžovská

Dne 6. září 2007 jsem navštívil Čtvrtou základní školu ve Frýdku Místku. Čekal tam na mě příjemný úkol. Odměnit „studenty“ nyní již 7. třídy, kteří úspěšně absolvovali během 6. třídy 1. ročník Malé policejní akademie. Výsledky jsou velkou výzvou pro mužské osazenstvo třídy, protože první tři místa obsadila děvčata. Frýdek-Místek je po Severních Čechách dalším místem, kde Malá policejní akademie našla azyl. Je to díky městské policii, jmenovitě Tomáši Zapletalovi, který spolupracuje s Ilonou Branžovskou z preventivně informační skupiny okresního ředitelství policie ČR ve Frýdku Místku. Potvrdilo se, že skutečně záleží na lidech samotných. Začalo to zájmem o seminář, kde se dalo získat výukové DVD k MPA. I ve Frýdku Místku nebylo potom k samotné realizaci daleko.

Sedmáci při této příležitosti převzali sešity pro další ročník a placku. Pro každý ročník je připravená další podle zabarvení sešitů. Svoji placku mají i „dospěláci,“ kteří se na MPA podílejí. Tak svoji placku dostalo vedení školy a učitelé a samozřejmě Tomáš a Ilona.

Placka pro 6. třídu

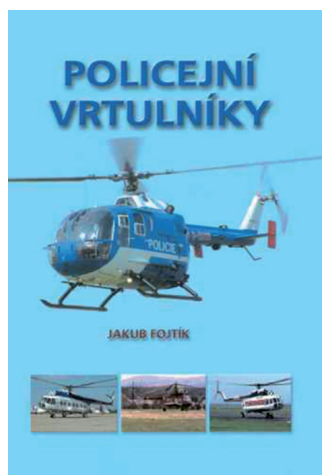
Šmidová Kristína 269 bodů, Míčková Markéta 286 bodů a Kotlářová Nikola 301 bodů.

Miloš VANĚČEK, NPC PRAHA

KNIHOVNIČKA

Policejní vrtulníky

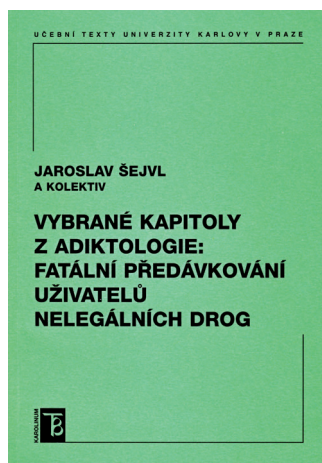
Autor: Fojtík, Jakub

„...První vrtulník nesoucí sférický trojúhelník se na našem území vznesl do vzduchu v roce 1948. Šlo o kořistní Avii VR-1 (Fa-223). Necelý rok po zařazení do služby ale havaroval a Bezpečnostní letectvo si na další helikoptéru muselo počkat dvanáct let. Pak začaly na ruzyňském letišti přistávat postupně typy Mi-1, SM-2 a Mi-4. Ke skutečně masovému nasazení vrtulníků ale došlo až v sedmdesátých letech v souvislosti s příchodem velkého počtu Mi-2 a Mi-8. Po roce 1989 se sférický trojúhelník objevil i na západních BO 105, Bell 412 a EC-135. Vrtulníky sloužily k mnoha činnostem, namátkou k pátrání po pachatelích a ztracených osobách, dopravnímu průzkumu, kontrole státních hranic a v neposlední řadě k záchranným letům. Policejní helikoptéry v Československu od roku 1948 nalétaly přes 100 000 letových hodin, zachránily tisíce životů, našly stovky ztracených a hledaných lidí...“

Kniha se věnuje historii nasazení vrtulníků u našich bezpečnostních útvarů. Zapomenuty nezůstaly ani předválečné Četnické letecké hlídky vybavené pouze letouny. Hlavní důraz je ale kladen na rozvoj policejního letectví pro druhé světové válce. Autor výstižně mapuje vývoj jednotlivých útvarů, jejich rozmístění, skladbu plněných úkolů a samozřejmě i letecký park. Samostatné kapitoly patří jednotlivým typům vrtulníků, jejich speciálnímu vybavení a současnému dění kolem policejního letectva v ČR a SR. To vše doplňuje zcela unikátní seznam většiny imatrikulačních značek všech strojů bezpečnostního letectva, technická data letounů a vrtulníků, soupis osudu všech policejních helikoptér a více než dvě stě většinou dosud nepublikovaných fotografií. Neméně zajímavou je i detailní fotopříloha dnes sloužících typů BO 105, Bell 412 a EC-135.

Jaroslav ŠEJVL a kolektiv: Vybrané kapitoly z adiktologie: Fatální předávkování uživatelů nelegálních drog

Jednu z mnoha částí adiktologie tvoří i užívání nelegálních návykových látek. Jejich užívání s sebou přináší riziko fatálních následků. Úmrtí pod vlivem nelegálních návykových látek je relativně novou mezioborovou problematikou. Oblast fatálních následků z hlediska práva, kriminalistiky, drogové epidemiologie a soudního lékařství přináší nová publikace, která vyšla ve vydavatelství Karolinum pod názvem: Vybrané kapitoly z adiktologie: Fatální předávkování uživatelů nelegálních drog. Vedoucím autorského kolektivu byl Jaroslav Šejvl z Centra adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze. Svými odbornými texty do publikace přispěl MUDr. Tomáš Zábranský, Ph. D. – vedoucí pro vědu a výzkum Centra adiktologie, prof. MUDr. Ivan Bouška, CSc. – přednosta Ústavu soudního lékařství 2. LF UK v Praze a Mgr. Martina Žáčková, vedoucí oddělení vnější legislativy Ministerstva vnitra ČR.

Publikaci lze zakoupit v prodejnách učebnic Univerzity Karlovy. Bližší informace lze získat na www.adiktologie.cz anebo dotazem u vedoucího autorského kolektivu: sejvl@adiktologie.cz.

Marie Balíková

FORENZNÍ A KLINICKÁ TOXIKOLOGIE

Laboratorní toxikologická vyšetření

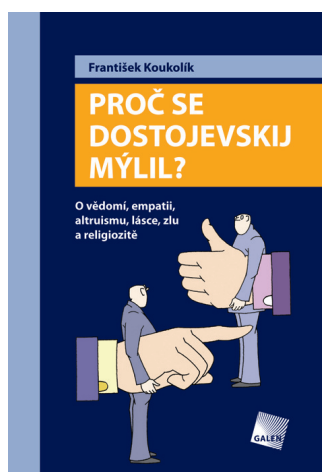
Dotisk prvního vydání

Kniha má charakter informační příručky a je určena širšímu okruhu čtenářů, zejména studentům lékařských, přírodovědných či farmaceutických fakult a také specialistům v rámci profesního kontinuálního vzdělávání ve zdravotnictví, kriminalistice a justici. Poskytuje základní orientaci v komplexní toxikologické problematice – věnuje se např. farmakokinetice, biotransformaci, obecným přístupům k terapii akutních otrav, laboratorní diagnostice otrav či vývojovým trendům v analytické toxikologii a představuje jednotlivé škodliviny způsobující akutní otravy. Jedno z témat je věnováno i legislativě ve vztahu k návykovým látkám a připojeny jsou i praktické informace týkající se akutních otrav.

OBSAH:

Předmluva **Cíle toxikologických vyšetření** • **Farmakokinetika, metabolismus** (Absorpce – Distribuce – Eliminace – Akumulace tox) • **Biotransformace** • **Otrava, předávkování; toxické hladiny; interakce tox** • **Obecné přístupy k terapii akutních otrav** • **Laboratorní diagnostika otrav, abúzu drog; volba vzorků; limity detekce a časové detekční okno** • **Vývojové trendy v analytické toxikologii** (Současné toxikologické metody, přednosti a omezení – Validace metod, potřebný rozsah v toxikologii) • **Noxy v akutních otravách** (Kyseliny a zásady – Kovy – Plyny – Těkavé látky – Alkoholy, glykoly – Pesticidy – Předávkování léčiv, návykovými látkami – Otravy způsobené rostlinami, houbami – Abúzus drog, toxikomanie) • **Alternativní materiály se zřetelem na průkaz drog** (Sliny – Mekonium – Vlasy) • **Legislativa ve vztahu k návykovým látkám** • **Praktické informace týkající se akutních otrav** • **Použitá a doporučená literatura**

Praha: Galén, 2007, 140 s. – Dotisk prvního vydání, 155x225 mm, brožované, černobíle, 200 Kč, ISBN 978-80-7262-284-9

František Koukolík

PROČ SE DOSTOJEVSKIJ MÝLIL?

O vědomí, empatii, altruismu, lásce, zlu a religiozitě

Několik klíčových odstavců Dostojevského Bratrů Karamazových dokazujících, že zřídlem morálního chování je víra v nesmrtelnost a Boha, se často shrnuje do různých podob výroku: »Bůh není, na jeho trůn dosedl (nad)člověk, dovoleno je vše.« Zkušenost však říká, že lidé nábožensky věřící, bez ohledu na druh víry, se chovají jak morálně, tak amorálně, a to někdy do krajnosti, úplně stejně jako lidé nábožensky nevěřící. Z této zkušenosti a z vývoje poznatků sociokognitivní neurovědy posledních desetiletí plyne, že nikdy, za žádných okolností, nebylo a není lidem věřícím ani nevěřícím dovoleno vše, přestože se dopouštěli a dopouštějí všech zločinů, neboť kořeny lidského vědomí, empatie, altruismu, lásky, zla i religiozity jsou přirozené a je nutné hledat je hlouběji, a to jak v biologické, tak kulturní evoluci.

OBSAH:

PROLOG: Cíl knihy • Nejméně pět očekávaných nedorozumění • **1. VÍM, ŽE VÍŠ, ŽE VÍM:** Vím, co se děje ve mně, vím, co se děje v tobě • Představte si hustý strom • Luxus • Opravdu stará síť • Důkazy • Kde je čokoláda? • Podívej se na mne • Kde to je? • Jenom můj svět • Já • Vím, jak ti je • Theodor Lipps nemohl tušit • Charles Darwin, 1873 • Chovají se jako zrcadlo • Mluvíme a chápeme • Jak se jazyk vyvinul? • Machiaveliánská inteligence • **2. TY NAŠE HRÁTKY LIDSKÉ:** Racionalita •

Pomohu ti, i když mne to něco bude stát ● Konec smlouvání ● To se dělat nesmí, to se dělat má! ● Poslušni a trošinku omezení ● Mám ho shodit? A co když mne shodí on? ● **3. DOBRÉ A ZLÉ:** Až v 18. století ● Ani málo, ani mnoho ● Mami! ● Podívej se na mne, mami ● Patříme si ● Poběž ke mně! ● To je špatnost, cítím to! A také to vím ● První rodina: hněv, hnus, pohrdání ● Druhá rodina: pocit hanby, rozpaky a pocit viny ● Třetí rodina: soucit ● Čtvrtá rodina: vděčnost, úžas a pocit vznešenosti ● Soudce odsoudil nevinného člověka ● Drezína ● Plačící dítě ve sklepe obsazované vesnice ● O lásce nakonec ● **4. ŠPATNÍ LIDÉ:** Lidské zlo ● Lidé s antisociální poruchou osobnosti ● Hervey Cleckley ● Deprivanti ● Proč jsou takoví? ● Geny, bohužel ● Proč psychopati nevyhynuli? ● Co se jim děje v hlavě? ● Moc ● **5. ZE VNĚ NEBO UVNITŘ?:** Rozum, srdce, náboženství ● Deset tvrzení, deset skutečností ● Jak si polidšťujeme Pánaboha ● Jaké má Pánbůh vlastnosti? ● Náboženské pocity a úvahy jsou projevem činnosti funkčních systémů mozku ● Francie, Gabun i Nepál ● Finové, Irové, Američani i Francouzi ● Modulus boží ● Je tu se mnou, mluví o nespravedlnosti ● To nemůže být náhoda! ● Je nečistý! ● Je v transu ● **EPILOG:** Ivan Karamazov ke svému bratrovi Aljošovi ● Opakování konfliktu ● Nietzscheův omyl ● **POZNÁMKY A POUŽITÁ LITERATURA ● OBRAZOVÁ PŘÍLOHA**

Praha: Galén, 2007, 216 s. – První vydání, 155x225 mm, vázané, černobíle, 290 Kč, ISBN 978-80-7262-482-9

Antonín Doležal

LÉKAŘSKÝ SLANG A ÚSLOVÍ

Druhé vydání

Jedním z důležitých nástrojů lékařského povolání je specifický jazyk, sloužící komunikaci uvnitř oboru, jazyk, který má za sebou tisíciletou historii. Je nesmírně bohatý, jeho prameny sahají vesměs do starého Řecka a Říma. Lékařská terminologie je vlastně hlavním odkazem starověké medicíny.

Lékařskou mluvu neoficiální jsem několik let sbíral od kolegů. Myslím, že převážná většina je zachycena. Slangové výrazy přispívají k urychlení informačního toku. Vulgární slova nejsou oplzlá, jsou jen věčná. V medicíně mají tato slova osvobozující úlevný charakter, jsou to ventily, sestupujeme jimi skutečně na existencionální bazál našeho světa.

Rozhodl jsem se vše sepsat jako dokument o naší řeči a ukázat, jak mluva lidová zasahuje medicínu a opačně. (Autor)

Praha: Galén, 2007, 162 s. – Druhé vydání, 110x190 mm, brožované, černobíle, 150 Kč, ISBN 978-80-7262-487-4

Kontakt: Galén, spol. s r. o., Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5, tel. 257 326 178, fax 257 326 170, e-mail: objednavky@galen.cz, www.galen.cz.

Roman PEŠEK, Andrea VONDRÁŠKOVÁ,

Ondřej VESELÝ:

DROGOVÁ ZÁVISLOST aneb rychlý běh na krátké trati.

Úvod – komu je tato publikace určena a co obsahuje:

Tato příručka je určena starším dětem, dospívajícím teenagerům, jejich rodičům, pedagogům a koneckonců všem těm, kdo se zajímají o různé aspekty drogového životního stylu.

V textu jsme se snažili srozumitelně odpovědět zejména na otázky, které nám často kladou rodiče dětí, které ve větší nebo menší míře užívají drogy. Také jsme se inspirovali dotazy, které nám pokládají účastníci besed, jež konáme jak na různých školách, tak v našem poradenském centru.

Publikace se zaměřuje především na problematiku nelegálních nealkoholových drog.

O povaze alkoholové, nikotinové a o dalších typech závislostí v textu pojednáno není. Nicméně některá doporučení, zejména v oddílu II. Poradenská doporučení nejen pro rodiče, lze v určitých úpravách dobře využít i pro řešení problémů spojených s jinými typy závislostí. V tomto případě je užitečné poradit se s odborníkem.

Příručka prostřednictvím mnohých poradenských doporučení reaguje na různé aspekty problémového chování dětí a dospívajících, kteří s drogami experimentují nebo drogy už delší dobu stabilně užívají. Zdá se, že takových mladých lidí u nás v současné době neubývá. Průzkumy ze školní populace ukazují, že mezi českými dětmi je rozšířené kouření tabáku a především pití alkoholu. Zkušenosti s užitím nelegálních drog uvádí přibližně jedna třetina patnáctiletých dětí, nejčastěji se jedná o zkušenost s marihuanou. Ze šestnáctiletých má alespoň jednu zkušenost s „trávou“ skoro už každý druhý – to je nejvíce z celé Evropy. U sedmnáctiletých a osmnáctiletých je takto zkušených více než polovina. Velké oblibě se mezi mladými Čechy těší i taneční droga extáze a stálou popularitu si udržuje česká specialitka pervitin, nejrozšířenější tvrdá droga u nás.

První oddíl publikace je určený hlavně starším dětem a dospívajícím teenagerům, kteří mohou přijít do styku s drogami, nebo už nějakou drogu vyzkoušeli, či s drogami v současnosti experimentují. Tato část může být zajímavá i pro rodiče a pedagogy, protože v ní přibližujeme důvody pro braní drog a nepokrytě, krok po kroku líčíme život na drogách se všemi výhodami i nevýhodami. Na závěr tohoto oddílu nabízíme několik doporučení pro děti a dospívající, jak se vyhnout vzniku drogového problému.

Druhý oddíl je věnovaný především rodičům. Uvádíme zde několik preventivních výchovných doporučení, co dělat, když rodiče nechtějí, popř. chtějí, aby se z jejich dítěte stal toxikoman. Poté se po poradenské stránce věnujeme rodičům, kteří zjistili, že jejich dítě experimentuje s drogami, nebo drogy už stabilně a delší dobu užívá a stále ještě, více či méně, s nimi žije ve společné domácnosti. Uvědomujeme si, že tato doporučení pro rodiče budou trochu jiná ve vztahu k dítěti, kterému je čtrnáct let, a poněkud odlišná ve vztahu k dítěti, kterému už bylo let devatenáct. Stejně tak se budou v mnoha aspektech odlišovat doporučení pro rodinný systém, kde dítě stabilně žije se svým jedním rodičem anebo oběma rodiči ve společné domácnosti, a jiná budou doporučení pro rodinu, kde dítě u rodičů fakticky už nebydlí, protože pobývá např. na internátě, na koleji, v podnájmu, ve squatě aj. V tomto ohledu je dobré využít konzultace se zkušeným odborníkem, který rodičům pomůže ušít uvedená doporučení právě na jejich konkrétní rodinný systém.

V závěrečném oddílu publikace stručně osvětlujeme některé právní záležitosti, které souvisejí s častými komplikacemi, jež drogová závislost způsobuje samotnému uživateli drog nebo jeho rodině. Obsah některých kapitol byl inspirován mimo jiné pracemi našich předních odborníků na epidemiologii a poradenství v oblasti drogových závislostí (viz níže, kap. Použitá a doporučená literatura a informační zdroje) – od nich jsme si vypůjčili a parafrázovali některé informace.

Zdrojem jiných částí textu (např. kap. Jak nezačít brát aneb Pohoda bez chemie, kap. Sepište rodinnou dohodu, buďte konkrétní, kap. Psychické reakce u rodičů dospívajících dětí, které užívají drogy a možnosti zvládnání) byly výhradně naše profesní poznatky a zkušenosti. I tak ale máme za to, že původ informací a otázky autorství nejsou v tomto případě tolik důležité. Podstatnější je to, aby v publikaci uvedené informace a doporučení byly pro ty, kdo je potřebují, přehledně uspořádané, srozumitelné a pro řešení jejich stávajících nebo budoucích problémů dobře využitelné. Jestli se nám to podařilo, může čtenář posoudit sám.

Mgr. Roman Pešek

Diplomovaný kognitivně-behaviorální terapeut, absolvent Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, tamtéž v současnosti v doktorském studijním programu. Působí jako psychoterapeut v sociálně psychologickém centru Arkáda v Písku a v Kontaktním centru v Českých Budějovicích. Pracuje rovněž jako lektor resocializačního programu pro klienty ve výkonu trestu odnětí svobody. Od r. 2007 vykonává v Českých Budějovicích poradenskou a terapeutickou praxi také samostatně.

Mgr. Andrea Vondrášková

Absolventka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, systemicky zaměřeného psychoterapeutického výcviku a supervizního výcviku. Od r. 1997 pracuje v sociálně psychologickém centru Arkáda jako psychoterapeutka, dále jako lektorka preventivních a vzdělávacích programů. Věnuje se především práci s mladistvými a jejich rodinami.

JUDr. Ondřej Veselý

Absolvent Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. V r. 2003 obhájil rigorózní práci a složil rigorózní zkoušku. V letech 1999 – 2004 byl zaměstnán jako podnikový právník. V letech 2004 – 2006 působil jako advokátní koncipient. V r. 2006 složil advokátní zkoušku a v současnosti vykonává advokacii samostatně.

Příručka je nepochybně potřebná a napsaná s dostatečným teoretickým rozhledem i s velkou praktickou zkušeností. Určitě si zaslouží být distribuována na školy a do všech dalších míst, kde by ji mohli dostat experimentátoři, uživatelé drog, rodiče a jiní lidé, kteří se závislostmi (závislými) přijdou do styku. Doporučované strategie zacházení s drogově závislými, respektive s blízkými osobami těchto klientů, jsou realistické, osvědčené a jsou popsány velmi dobře. Vysoce hodnotím i závěrečnou část příručky týkající se práva; to jsou věci opravdu důležité a obecně málo známé.

Doc. PhDr. O. Matoušek, CSc., vedoucí Katedry sociální práce FF UK v Praze.

Publikace získala cenu Jaroslava Skály za rok 2007, kterou uděluje Společnost pro návykové látky ČLS JEP spolu s občanským sdružením Sananim.

Mgr. Roman Pešek se zabývá psychologickým poradenstvím a psychoterapií v oblasti:

- využití potenciálu změny života (*partnerské rozchody, ztráta zaměstnání, vážné onemocnění, úmrtí blízkého člověka, aj.*)
- návykového chování (*alkohol*)
- problémového chování dětí a dospívajících (*komunikační problémy, poruchy chování*)
- neurotických, úzkostných a depresivních potíží
- fobických problémů
- zvládání nepříjemných emocí (*zlost, pocitu viny aj.*), stresu a únavy
- problému se spánkem
- obav o zdraví formou individuálních a skupinových sezení. Využívá kognitivně-behaviorální a integrovaný terapeutický přístup. Poradenské služby, které jsou prováděny na Poliklinice JIH, Matice školské 17, České Budějovice, nejsou hrazeny zdravotní pojišťovnou. Cena se dojednává v rámci uzavírání poradenského kontraktu.

Nakladatelství Brána připravuje knihu Blanky Kovaříkové

RADA VACÁTKO & JEHO HŘÍŠNÍ LIDÉ ANEB JAK TO BYLO DOOPRAVDY

Přinášíme ukázkou z této knihy.

Z historie slavného policejního oddělení.

„Čtyřka se jmenuje úředně: Policejní ředitelství Praha, oddělení IV., bezpečnostní.“

František Gel, Babylon na Čtyřce, Lidové noviny 8. 5. 1932

Novinář František Gel ve svém článku dále píše: „Touto Čtyřkou projde do roka asi 15 000 lidí. Z toho jich nejméně 11 000 umí česky. Z těch ostatních znají, řekněme, 3000 některou z jiných střeoevropských nebo světových řečí. Ti nejsou zvláštním problémem, protože většina úředníků Čtyřky zná dvě tři řeči. Německy z vojny nebo ze školy, francouzsky ze

školy, maďarsky ze Slovenska. Poslední zbytek, těch tisíc, už je kapitola sama pro sebe. Pro ty je kosmopolitické oddělení, zvané stručně Babylon.“ S humorem a nadsázkou pak Gel líčí, jakým způsobem si policisté mezi sebou předávají cizince, kterému se nedá rozumět, a jak skládají dohromady jeho výpověď.

Faktem je, že po převratu v roce 1918 začal první policejní prezident Richard Bienert budovat moderní aparát, v němž se hodně lidí rekrutovalo z řad bývalých legionářů. Sám Bienert se v roce 1923 ve Večeru mohl pochlubit: „Náš sbor byl odpolitizován. Mnozí legionáři mluví dokonale francouzsky, italsky, anglicky, rusky...“

Podle televizního seriálu Hříšní lidé města pražského byla služba na pověstné Čtyřce docela pohodová. V detektivně vládla příjemná atmosféra a pánům detektivům skoro nic nechybělo. Byla ale na Čtyřce skutečně taková idyla?

Po vzniku samostatného Československa bylo IV. bezpečnostní oddělení pověřeno všeobecnou agendou veřejné bezpečnosti. Již počátkem dvacátých let se skládalo z několika oddělení s úzce vymezenou kompetencí. Zkusme si je pro přehlednost vyjmenovat: oddělení železniční (krádeže a podvody na železnicích na celém území Československé republiky); oddělení poštovní (podvody na poštách v obvodu ředitelství pošt Praha a Pardubice); oddělení mravnostní (stíhání obchodu se ženami a dětmi, obchodu s narkotiky, kuplířství, tuláctví, pornografie); evidenční oddělení (evidence osob hledaných, stíhaných, vyhoštěných, pohřešovaných, osob pod policejním dozorem atd.); oddělení krádeží (evidování a stíhání krádeží spáchaných v policejním obvodu); korespondenční oddělení (odpovědi na dotazy úřadů, povolovalo bezcelní vývoz osobního majetku, ve věcech trestních vystavovalo vysvědčení zachovalosti); oddělení pro stíhání kapesních zlodějů; oddělení pro stíhání padělatelů platidel, šeků a cenných papírů (mělo celostátní působnost); zjišťovací úřad (vedl úřední sbírku fotografií a daktyloskopickou sbírku pro celé území republiky); trestní rejstřík; oddělení pro ztráty a nálezy; oddělení pro správu policejních věznic; stanice policejních psů s moderním výcvikovým střediskem v Bratislavě; redakce policejních tisků (Policejní oznamovatel a Ústřední policejní věstník).

V roce 1932 vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neuberta knihu Vyšetřovací metody bezpečnostní služby, kterou napsal bývalý policejní komisař bezpečnostního oddělení policejního ředitelství v Praze JUDr. Vítězslav Čelanský. V kapitole Kritika pražského bezpečnostního oddělení píše: „Nepočítáme-li případy vražd, při nichž se úředník od prvního počátku zúčastní všech hlavních složek pátrání... často úředník pak jenom se zatčeným, který se doznal, sepisuje protokol o obsahu jeho doznání a vypisuje skutkovou podstatu pro soud. Potom vyplní podepsané formuláře, dle nichž se pachatel dodává podle určitého paragrafu trestního zákona soudu, a tím je jeho práce ukončena. V takovém typickém případě záleží celá činnost úředníka v tom, že dělá vlastně písáče s jedinou modifikací, že totiž na sepsaný materiál aplikuje určitý paragraf trestního řádu. Uvážíme-li, že se úředník až do chvíle zatčení určitého podezřelého vůbec nestará o případ, nemůže nás toto trapné faktum překvapit. Vždyť on o případu dohromady nic neví a je v tomto směru úplně odkázán na detektivy, kteří vše vyšetřovali, a ti potom i vyslychají, takže vyšetřující stává se materiálně pouhou figurou. Ovšem, je-li úředník silná individualita a zajímá-li se trochu o vyšetřování, tu se během času naučí, jak v průběhu vyšetřování z toho, co říkají detektivové, co vyčte ze spisů a co vypovídají svědci, vykonstruovat trochu představu o celém případu, o místě činu a o pachateli, a pak může strhnout na sebe iniciativně vedení případu a stát se skutečným vyšetřujícím úředníkem. Leč v praxi jsem této iniciativy pozoroval velmi málo.“ Hlavním nedostatkem podle Čelanského je, že úředníci mají minimální zájem o vyšetřování. Navíc policejní služba má pověst ne zrovna nejčestnějšího povolání, a tak je zřejmé, že k ní nastupují lidé jenom z největší nouze. I z těchto důvodů řada talentovaných úředníků odešla buď do jiného státního sektoru nebo do soukromé služby. Ti, kteří vydrželi, místo toho, aby získávali praxi, byli nesmyslně překládáni na jiná oddělení, nebo dokonce do jiných měst. Od roku 1920 bylo během deseti let ze dvanácti úředníků bezpečnostního oddělení pět neustále vyměňováno a překládáno. Do roku 1925 byl pak počet snížen na šest úředníků (mimo vedoucího a zástupce). Během posledních čtyř let bylo všech šest úředníků přeloženo a nahradili je úplní začátečníci, kteří jsou ale rovněž vyměňováni, takže nejdelší praxe je dva roky na oddělení.

V roce 1932 byl na bezpečnostním oddělení jediný odborník. Byl to sám šéf bezpečnostního oddělení, který tam sloužil přes dvacet let – tedy vládní rada Vaňásek. Na něm závisí chod celého bezpečnostního oddělení, protože je jediným úředníkem, který má potřebné zkušenosti k vedení větších případů. Mimo administrativní práce a podepisování všech trestních písemností, kterých jsou denně stovky, musí vést dozor nad během celého oddělení a je otázkou, zda to vydrží jeho nervy a zda se nezhroutí. Ostatní zkušení úředníci s pěti- až patnáctiletou praxí se ubíjejí na venkovských komisařstvech, kde vyřizují agendu, na kterou by stačil právník po promoci.

Policejní prezidium ani další nadřízené úřady nedělají nic proto, aby úředníky bezpečnostního oddělení povzbudili, i když mnohdy by to mohlo být velice snadné a nenákladné. Je to totiž veřejné uznání v tisku. Žurnalisté byli vždy ochotní pohotově informovat o dobrých výkonech úředníků a detektivů, kterým se podařilo zatknout nebo usvědčit nebezpečného nebo rafinovaného zločince. Toto ocenění bývá mnohdy jediným, jehož se úředníkovi nebo detektivovi dostane. Nadřízené úřady

však i tento druh odměny potlačují. Kdyby si sami žurnalisté nevšíмали dobré práce policistů, nevěděla by o nich veřejnost vůbec nic.

Opomíjeného sboru detektivů u pražského policejního ředitelství se zastal například deník Telegraf:

Detektivní služba v Praze je těžká

Na Velkou Prahu je pouhých 45 detektivů. Pracují jako lvi. Musí. Praha není Prahou předválečnou. Praha je velkoměsto. A jako takové stává se i centrem všelikých cizích dobrodruhů, kteří chtějí zkusit svoje „šťěstí“ i u nás...

Zdá se to být absurdní, že musí jeden stůl sloužit pro práci 4 až 6 detektivů. U takového stolu jsou prováděny třeba 4 výslechy najednou, poznámky a akta není kam položit ani uschovat. A telefon? O tom ani mluvit nebudeme. Uvážili-li se i tyto okolnosti, za kterých musí pražští detektivové pracovat, nutno jenom s obdivem konstatovat jejich velkou práci.

Polední list zase přinesl v dubnu 1935 informaci o tom, jaké odměny požívá romantiky zbavená osoba detektiva sloužícího u pražského policejního ředitelství.

Kavalíři zákona – pražští detektivové

Skutečně kuriozně zní, že tzv. příplatek k platu na zvláštní vydání činí u detektiva bezpečnostního oddělení 16,66 Kč, na služební cestu přídavek na stravné 4 Kč a na nocležné 5 Kč, na výlohy 15 Kč, tedy celkem 24 Kč... Mimořádná služba je krejcarová a není honorována částkou vyšší než 2 Kč za hodinu... Detektiv nemá možnost dostatečného pohybu při stíhání zločince nebo možnost navštěvovat stejné podniky jako on, poněvadž jednoduše mu jeho výlohy nikdo neplatí. Ano, naši detektivové jsou vlastně kavalíři zákona. Ve sboru již dávno vymizela zdravá rivalita při pátrání, poněvadž odměny jsou sporé a povyšování za výkon skorem neznámé... Nic neraní více než neznalost a neuznání...

Přesto všechny tyto problémy vyzní malicherně v porovnání s tím, co policisty čekalo za války a ve třech následujících letech. I když tuto éru už seriál o hříšných lidech nezachycoval, v osudech skutečných detektivů se promítly všechny společenské zvraty.

Malou vzpomínkou na Josefa Vinkláře, který 18. 9. 2007 zemřel, je kapitola z této knihy.

JOSEF VINKLÁŘ

Poslední pamětník s buřinkou

„Už se těším, až budete zase hrát nějakého Boušeho nebo Tartuffa, ale Boušeho radši.“

Váš Karel Höger

Josef Vinklář je dnes posledním žijícím pamětníkem legendární mordparty, okouzlujících pánů s buřinkou, již velel Jaroslav Marvan jako rada Vacátko. Inspektor Bouše, kterého Vinklář hrál, v leccems připomínal detektiva Františka Dlaska, jemuž jsme věnovali jednu z předchozích kapitol.

Vinklář se narodil 10. listopadu 1930. V té době slavil rada Vaňásek, sám též zrozenec ve Štíru, 1. 11., padesáté třetí narozeniny a byl na vrcholu své kariéry. Jeho pozdější protagonista Jaroslav Marvan byl v téže době osmadvacátník. Vinklář se narodil v malé vesničce Podůlší pod Prachovskými skalami. Když jim jednoho dne vyhořel rodný domek, přestěhovali se do Prahy na Smíchov, do Jeronýmovy ulice. „Naše ulice, to byl pojem. Opravdu. Měla svého strážníka, ten o každém věděl, měl respekt a úctu. Známé firmy se mu klidily z cesty; když vrazil do hospody kontrolovat uzavírací dobu, neexistovaly žádné diskuse, ihned se zavíralo. Každý věděl, kam až může zajít, aby se s ním nedostal do konfliktu,“ vzpomínal před časem ve své knížce *Pokus o kus pravdy*.

Další vzpomínky už mi poskytl ve svém útulném bytě na Kampě: „Ten policajt se jmenoval Sadílek a byl skutečně autorita na slovo vzatá. Jednou přišel k naší matce a optal se jí: 'Vy máte dva syny?' a ona hrdě řekla: 'Ano.'“

„Tak tady je účet za rozbitá okna malostranské sokolovny.“

To byl nesmírně spravedlivý, sympatický pán, ale zároveň velmi přísný.“

Jako by Josef Vinklář všechno to, co v dětství nabíral do paměti, později zúročil ve svém herectví.

„Hříšným lidem neobyčejně prospělo, že se točili na černobílý film. Té době a tomu prostředí, Praze dvacátých a třicátých let minulého století, černobílý film slušel. Byla to doba hodně voňavá, přesto si ji neidealizuji – například moje maminka se strašně nadřela, než vydělala peníze na obživu – ale všechno mělo svůj řád. Když jsem šel tatínkovi pro zorky, věděl jsem, že deset cigaret v krabičce stojí korunu. Když jsem ale koupil volně balené do novin, dostal jsem jich za korunu třináct. Mamince jsem chodil pro tři vejce za korunu, ale křapky byly za stejný peníz čtyři. Za korunu jsem taky koupil buřtu s chlebem a řídkou hořčicí. S bráchou jsme dostali na svatováclavskou pouť každý 2,50 a za to jsme pořídili všechny zábavy – zápasníky, velké lodičky, řetízkač, jednou vystřelil na růže a cuc na špejli...“

Gurmán Marvan

Asi třikrát se pánové z mordparty i se svými partnerkami sešli na večeri, kterou pokaždé připravil jeden z nich. „Jednou jsme byli u Bláhů, jednou u Filipovských a jednou u mě. Každý z nás uvařil to nejlepší, co uměl. Pan Marvan byl gurmán, který navíc dobře rozuměl červenému vínu a výborně rozuměl francouzskému koňaku,“ dodává Vinklář. Poslední film – Štědrý večer pana rady Vacátka – točil Marvan bez svých kolegů. Napsal každému z nich dopis, že mu strašně chyběli a že bez nich to nejsou žádní „hříšníci“.

„Pro pana Marvana byla role rady Vacátka jednou z největších životních šancí. Viděl jsem ho v Národním divadle v Komikovi i v Jacobowském a plukovníkovi na Vinohradech; byl výborný. Jenže na divadelní role se zapomene, kdežto film vás zvěční.“

Půl druhého roku jezdili na natáčení jedním autem – Marvan seděl vpředu, ostatní protagonisté vzadu. „Už tehdy za nás dokázala paní taxikářka vyřídit složenky a jiné povinnosti, na které jsme neměli čas. Dnes je tenhle servis samozřejmý, ale tehdy to byla naprostá novinka.“

Josef Vinklář si ještě vybavuje, že s nimi Marvan nikdy nešel do restaurace na oběd. „Měl od paní Mařenky vždycky dva chleby – jeden s máslem a uzeným masem a druhý se sádlem nebo s výpečky a v tom plátky vepřového. V aktovčičce si nosil třetinku dobrého červeného vína a jedno plzeňské pivo. Když jsme se vrátili od Kouby – to byla známá hospoda na Barrandově – říkal mi pan Marvan: 'Pepičku, pojďte si kousnout něčeho dobrého, to není jako ty vaše blafy.' Jednou jsem se ho zeptal, proč nechodí s námi. 'Protože vím, že mě budou lidi zlobit, že budou chtít podpisy, a já u jídla chci mít klid,' řekl mi na to.“

Jaroslav Marvan se dokázal rozčlít, když něco nebylo přesně tak, jak by mělo být. Když se mu třeba odlepila špička fousu a někdo šel zavolat maskéra. „Jak to zavolat? Ten snad má být na place celý den, já tady taky jsem,“ protestoval tehdy Marvan.

Také dalšího člena mordparty – Františka Filipovského – Vinklář ctil jako staršího a zkušeného kolegu. Později, v roce 1981, se s ním setkal v jedné šatně v Národním divadle. Zato s Josefem Bláhou byli skuteční kamarádi. „Po Hříšnících jsme spolu strávili několik náročných měsíců při natáčení filmu Oáza v Karakumské poušti, který se mohl stát jedním z nejkrásnějších filmů, jaké tu vznikly po roce 1945, ale nakonec z něj ty největší scény vystříhali...“

Vinklář ještě potvrzuje, že všechny čtyři protagonisty obsadil režisér Sequens jako typy – nemuseli projít žádným castingem, jen zkoušeli masky. Navíc Vinklář se Sequensem už v minulosti spolupracoval – točili spolu mj. v roce 1964 Atentát, dodnes nepřekonanou filmovou rekonstrukcí příprav a uskutečnění atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

Skryté krásy Prahy

„Vždycky jsem si myslel, že znám dobře Prahu – vždyť v ní žiju od roku 1935. Na Smíchově, kde jsem vyrůstal, jsem prolezl každý kout. Objevil jsem tajemství Seminářské zahrady, Hladovou zeď jsem uměl zlézat nahoru i dolů, jako dospělý jsem pak bydlel ve Sněmovní ulici a prochodil Malou Stranu křížem krážem. Myslel jsem si, že znám všechny dvorky a pavlače, ale Hříšníci mě přesvědčili o tom, že ji znám strašně málo a povrchně. Jen díky nim jsem se dozvěděl o některých jejích skrytých krásách a folkloru. Poznal jsem periferii Břevnova, půvabnou kolonii, podobnou žižkovskému Krejčárku, nebo periferii Hostivaře, okolí potoka Botiče... Boudy stlučené z prkýnek a reklamních tabulí, které vidíme ve filmu Smrt černého krále, tehdy ještě skutečně stály. A z jiného soudku – tady na Kampě, přímo z okna svého bytu, koukám na nejmenší a nejkratší uličku, která se dnes jmenuje dr. Červeného.“

Vybavuju si přitom, jak v Lady Macbeth z Vinohrad stíhám Květu Fialovou a ona mi uteče právě do téhle uličky a tam se mi ztratí. Asi před deseti lety Soňa Červená, dcera zakladatele kabaretu Červená sedma, prosadila, aby se naplnilo otcovo přání a ulička dostala jeho jméno. Napsal o tom poslední báseň ve svém životě a já měl možnost ji recitovat...“

Řada scén se točila v exteriérech, ale některá prostředí stavěl architekt Karel Černý v ateliéru. „Pokud to šlo, točilo se v reálu,“ dodává Vinklář. „Tak třeba Vražda v hotelu Excelsior se točila v hotelu Gráf na náměstí I. P. Pavlova, zrovna tak dobře posloužily zahradní restaurace v Hostivaři i v Záběhlicích. Jen Jedová chýše už nestála, a tak musela vyrůst v ateliéru. Dozvěděli jsme se, že v Jedovce byly přímo ve stole jamky, které sloužily jako misky, a do nich se nalila polívka. Od stolu vedl řetízek, na němž visela lžíce. Když host dojedl, hostinský hadrem otřel tu lžici i jamku a byla připravena pro dalšího...“

Fotka Karla Högera

Josef Vinklář má nad svým stolkem pověšené fotografie herců, kterých si skutečně váží – mezi nimi je i Karel Höger. „Byl velký milovník Hříšňáků. Jednou mi napsal: 'Už se těším, až budete hrát zase nějakého Boušeho nebo Tartuffa, ale Boušeho radši.' Několik let jsem usiloval o jeho fotografii, říkal jsem mu o ni vždycky, když jsme se viděli na premiéře. Myslel si, že si snad dělám srandu. Najednou mi ji dal, když jsme jeli na stáž do nemocnice do Mostu kvůli Nemocnici na kraji města. Pamětníci ještě vědí, že pan Höger měl hrát primáře Sovu. Nabírali jsme ho tehdy po sedmé hodině. Všichni o něm věděli, že nikdy nepracuje před osmou ráno a přes půlnoc. Kvůli vizitě v nemocnici to ale nešlo zařídit jinak. „Takhle jsem vstával naposledy za války, když byly nálety,“ řekl, vyndal z tašky polštářek a hned usnul. Dokázal takhle odpočívat každou volnou chvíli. Když jsme jeli zpátky, dal mi obálku, na níž bylo napsáno Čs. rozhlas, Karel Heger: 'Tady to máte.'“

„To je pošta pro vás,“ opáčil jsem.

„Vevnitř, Vinkláři, vevnitř.“ Pak jsme spolu točili velkou scénou v kanceláři, kde mi jako doktoru Cvachovi dává padáka. „To jako myslíte kdy?“ ptám se v rámci své role.

„Teď hned,“ řekl. Bylo pondělí večer a pan Höger dostal rýmu. Ještě na to téma žertoval – že ji chytl od Miloše Kopeckého, že to není kapénková nákaza, ale trysková, co taky jiného můžete koupit od Kopeckého. A zval mě na kafe. Nešel jsem, chtěl jsem, aby si odpočinul. V noci se mu udělalo špatně a jel do špitálu k profesorovi Pacovskému. V úterý v poledne ho pustili domů, učil se scénář, v noci se mu udělalo znovu zle a ve středu ráno zemřel. A tou samou scénou v kanceláři, protože dekorace ještě stála, jsme začali po Högerově smrti natáčení s Ladislavem Chudíkem. Nejdříve nabídli roli primáře Sovy Ladislavu Peškovi, ale ten ji odmítl – možná z úcty, ale třeba i z pověrčivosti – s tím, že už má svou pěknou roli. Pak navrhli Josefa Větrovce... Najednou režisér Jaroslav Dudek vyslovil jméno Ladislava Chudíka – byli s Högerem velcí přátelé – a on přijal.“

Při vzpomínání s Josefem Vinklářem jsme se dostali od Hříšňáků až k Nemocnici na kraji města a klidně bychom se dostali ještě dál. Práce pro něj byla vždycky smyslem života. Málo prý kvůli ní sáňkoval se svými syny, málo se s nimi koupal, ale jako dědeček to částečně dohnal se svými vnuky. V poslední době natáčel seriál Příkopy a Hraběnky. Hraní ho pořád strašně baví... a rád by v něm ještě pokračoval. „A už nic nevím,“ ukončil v nejlepším své vyprávění.

Miloš VANĚČEK, NPC

Vážení čtenáři,

dovolte mi, abych Vám jménem ředitele Národní protidrogové centrály plk. JUDr. Jiřího Komorouse i jménem redakce Bulletinu popřál v roce 2008 pevné zdraví, hodně pracovních úspěchů a osobní pohody.

Miloš Vaněček

Nášivky protidrogových jednotek

Austrálie, Asie, Afrika, Jižní Amerika

1. Austrálie – Nový jižní Wales

4. Arménie

7. Thajsko

10. Uruguay - K9

2. Austrálie – Celní správa K9

5. Tádžikistán

8. Argentina

11. Jižní Afrika

3. USA – Portoriko

6. Thajsko

9. Kajmanské ostrovy

LEDEN					
P		7	14	21	28
Ú	1	8	15	22	29
S	2	9	16	23	30
Č	3	10	17	24	31
P	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	
N	6	13	20	27	

ÚNOR					
P		4	11	18	25
Ú		5	12	19	26
S		6	13	20	27
Č		7	14	21	28
P	1	8	15	22	29
S	2	9	16	23	
N	3	10	17	24	

BŘEZEN					
P		3	10	17	24 31
Ú		4	11	18	25
S		5	12	19	26
Č		6	13	20	27
P		7	14	21	28
S	1	8	15	22	29
N	2	9	16	23	30